

INFORMATIVNO-POLITIČKI TIJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA RIJEČ

ISSN 1451-4257

BROJ
556

Subotica, 29. studenoga 2013. Cijena 50 dinara

VIŠESTRUKO SU VAŽNI
REZULTATI POPISA

NJEGOVANJE BAŠTINE
PETROVARADINA

BIO MASA
NEISKORIŠTENI RESURS

DANI HRVATSKE
KULTURE U SOMBORU

INTERVJU
ŽUŽANA SERENČEŠ

Predsjednik DSHV-a

Imamo li alternativu?

Javno komunalno preduzeće „SuboticaGas“ - Subotica
Szabadkai Gázművek Kommunális Kőzvéallalat - Szabadka
Javno komunalno poduzeće „Suboticaplin“ - Subotica

Za Vaš topli dom

24000 Subotica, Jovana Mikića 58
tel: 024/641-200, fax: 024/641-220
Dežurna služba : 024/641-211

Prodaja kompleta tjednika »Hrvatska riječ«

NIU »Hrvatska riječ« prodaje neukorištene komplete tjednika od 1. do 300. broja, po cijeni od 3000 dinara. Komplet se može preuzeti osobno u prostorijama NIU »Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II u Subotici ili preuzeti putem pošte. U tom slučaju, poštanske troškove snosi kupac.

NOVO!!!

Digitalna televizija!

Vrhunska kvaliteta, čista i oštra slika

Bogatiji sadržaj, novi programi

Elektronički programski vodič

Bez mjesečne pretplate

Višejezični sadržaj

Radio stranice

MJESEČNA
PRETPLATA:
0 dinara.

Karađorđev put 2, Subotica 024/555-765

Detalji: www.tippnet.rs

Uspjeh čine ljudi

Naša polisa...Vaša sigurnost

Tel: +381 (0) 24 555-867 • www.milenijum-osiguranje.rs

U NEDJELJU
01. 12. 2013. godine
GODIŠNJI KONCERT
Subotica, Velika vijećnica Gradske kuće
u 19 sati

Cijena ulaznice: 250 dinara
Ulaznice u pretprodaji:
na telefon: 060 016 11 67

Na čistini

Donošenje odluke o ulasku ili izlasku iz određene koalicije nije puka tehnička stvar. Koalicije se teorijski dijele na programske – udruživanje programski bliskih stranaka, i tehničke – između programski različitih stranaka, ali koje imaju jedan ili više zajedničkih ciljeva.

Svaka koalicija za svaku stranku koja je sklapa uvijek donosi neizvjesnost – što se dobiva, a što možda gubi ulaskom u nju ili izlaskom iz nje. Dobici na koje stranke obično računaju, kada ulaze u koaliciju, najčešće su kratkoročni – osvajanje zastupničkih mandata, ulazak u vlast, ministarska mjesta, različite funkcije i financije, a mogući gubici su u principu dugoročni i odnose se na gubljenje identiteta stranke ili stranačkih pristasa i birača na nekim budućim izborima.

Nova koalicija u Subotici, koju čine Savez vojvođanskih Mađara, Srpska napredna stranka, Socijalistička partija Srbije i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, čini se, upravo je DSHV-u donijela i najviše neizvjesnosti. Što su dobili, a što će možda izgubiti? Koalicija s DS-om time nije raskinuta na drugim razinama (gdje su na listi okupljenoj oko DS-a i zastupnici iz redova ove stranke), ali jest na razini Subotice. Višegodišnje koaliranje s ovom (u to vrijeme najjačom i vladajućom) programski bliskom strankom značilo je za DSHV redovito financiranje i sudjelovanje u vlasti. Nova koalicija u kojoj su i stranke koje su bile vladajuće u vrijeme ratova devedesetih godina ponovno je »izbacila« DSHV na čistinu. Više nije moguće skrivati se iza demokratskog kišobrana, mora se objasniti stranačkim aktivistima i potencijalnim biračima što nova koalicija znači.

U novoj koaliciji postoji programska bliskost s nekadašnjim partnerom SVM-om (što koaliranje čini prihvatljivijim), međutim, odnos sa Srpskom naprednom strankom je daleko složeniji. Iako se ideološki jaz možda i smanjuje okretanjem naprednjaka europskim integracijama i reformama, prošlost ove stranke, ali i neki noviji potezi predsjednika Srbije, osnivača i prvog predsjednika ove stranke, zasigurno odbijaju stranačke pristase i birače DSHV-a. Stari strahovi i sjećanja na devedesete ponovno su se probudili.

Međutim, vremena su se promijenila, a uljuljkani u »demokratskom« zagrljaju, jesu li birači, stranački aktivisti i vodstvo to primijetili? Je li stranački vrh pripremio svoje stranačke pristase i glasače za »novo doba« u političkom životu? Iskustvo govori kako programska bliskost stranaka može dovesti do konkurencije među strankama u koaliciji u odnosu na birače zato jer im je biračko tijelo na koje ciljaju isto, što je upravo slučaj s koalicijom DSHV-a i DS-a. Iskustvo govori i kako se, paradoksalno, stabilniji savezi mogu ostvariti između ideološki udaljenih stranaka. Ali i onda je to prije svega važno za stranačke ljude i njihove kratkoročne interese. Ali, još uvijek ostaje otvoreno pitanje – kako će na to gledati pristase i birači? Mogu li se istodobno zadovoljiti stranački interesi i zadržati birači? Može li se u isto vrijeme biti miljenik »dvora« i omiljen u narodu? Da bi se to ostvarilo potrebno je da i birači vide svoj interes u sklapanju koalicija s nekada najžešćim političkim (pa i više od toga) protivnicima. Teška je to igra. Ali možda donosi i nešto pozitivnoga. A to je nužnost artikulacije vlastitih ciljeva i nove politike u novim okolnostima, čega je do sada manjkalo.

J. D.

SADRŽAJ

AKTUALNO

Generalni konzul RH o aktualnostima
IMA PROSTORA ZA UZLAZNI SMJER..7

TEMA

Druga regionalna konferencija posvećena medijima na manjinskim jezicima
MONOLOG, ALI NE I DIJALOG..10-11

INTERVJU

Žužana Serenčeš, novinarka i medijska analitičarka
SIMPLIFICIRANA SLIKA MANJINSKOG PITANJA 12-13

SUBOTICA

Dražba državnog zemljišta u Subotici
SVI ZAJEDNO, JEDNO PROTIV SVIH.....18-19

DOPISNICI

U Sonti održano 12. Šokačko veče
ŠOKADIJO, DOK TI IME TRAJE..24-25

KULTURA

HKPD »Jelačić« proslavio deset godina postojanja
NJEGOVANJE KULTURNE BAŠTINE PETROVARADINA.....35

SPORT

Ivan Mandić, dopredsjednik i šahist ŠK HAŠK Zrinjski
NAJVIŠE VOLIM ZAIGRATI ŠPANJOLSKU PARTIJU.....49

Kairos, opomena svima

Termin »kairos« označava sretnu priliku, trenutak u kojem je moguće napraviti transformaciju, izdići se iznad problema i riješiti ga. To je životna šansa, prilika koja se rijetko pruža.

Naša je zajednica imala tu priliku nakon pada Miloševićeva režima. Mogli smo na valu promjena i demokratizacije pustiti mlade u institucije, zakopati ranije sukobljene sjekire, okrenuti se prema budućnosti u ime onih koji su preostali. Ali, to se nije dogodilo, taj je trenutak propušten. Bili smo tromi, inertni, ponašali smo se kao da će taj trenutak vječno trajati, štoviše da će iza njega biti još boljih prilika. Nije se tako dogodilo. Ujedinjenje DSHV-a i HNS-a došlo je prekasno. Ne samo zato jer je odmah došlo do druge podjele, na DSHV i HBŠS, već i stoga što su mnogi Hrvati potražili angažman u »građanskoj« opciji. Umjesto da ih imamo uza se, mnogi su prešli u probitačnije redove, a na »nacionalne djelatnike« bi povremeno bila upućena poruka kako se rukovode zaostalim načinima.

Stvaranje nove političke situacije u Subotici sada stvara novu mogućnost. Građanska opcija zasnovana na multilevel-kvazi-neoliberalizmu je pala. Mnogi će razmišljati kamo se okrenuti, gdje iskoristiti znanja i umijeća. Sada je opet trenutak da im se otvore vrata hrvatskih institucija. Ako bi se brzo napravila razumna strategija, mnoge osobe mogle bi se vratiti zajednici, a DSHV bi opet mogao biti treća/četvrta stranka po snazi u gradu. To je šansa života. Jer, DSHV već više ciklusa nije samostalno sudjelovao na izborima, i bez »injekcije« lako može doći do osipanja, polučivanja lošeg rezultata. Sada su potrebni vizija, hrabrost, lucidnost. Mada ni razboritost nikada nije naodmet. Mjera rizika ne treba biti veća od mjere dobitka.

Rizik je doista velik. Bez institucionalnog uporišta u središtu najveće brojčane koncentracije, cijela će se manjina svesti na nevladinu udrugu, na skrajnute luzere. A, kada pogledamo tko sve ima putovnicu, ljudi kakvih kvaliteta, iskustava i vještina, postaje jasno da ima mogućnosti za reformu, za novu krv, novu energiju.

Stare koalicije više nema, a ona je bila predizborna. Neizvjesna je ona buduća. Svaki tren rada i kvant energije trebao bi biti usmjeren na lokalno političko preživljavanje. U tome bi vidu trebala postojati širina pogleda, iskrena težnja i zalaganje zarad budućnosti. Nakon raspada manjine na one nacionalno i plemenski izražene, samo bi nam nedostajao izborni debakl. Tih 17 posto stanovništva koje činimo lako može postati zaobilazni faktor ako se podrška smanji na polovicu, trećinu toga. A, između tih dviju sfera su aktivisti.

Nikola Perušić

Priznanje Ivi Kujundžiću

Novinar Hrvatske televizije Ivo Kujundžić je u Budimpešti 23. studenoga dobio značajno međunarodno priznanje »Europsku medalju«, koja se dodjeljuje za novinarski rad u europskom duhu, i za jačanje suradnje i prijateljstva među narodima. Priznanje mu je dodijeljeno u okviru Međunarodne konferencije pod naslovom »Jačanje kulturnih identiteta u Europskoj uniji«, u čijem radu su uz stručnjake iz Mađarske sudjelovali i sveučilišni profesori, novinari i književnici iz Austrije i Poljske, te predstavnici Veleposlanstva Republike Hrvatske i hrvatskih udruga u Mađarskoj.

»Europsku medalju« novinaru HTV-a Ivi Kujundžiću uručio je glavni urednik »Bečkog vjesnika« na mađarskom jeziku *Erne Deak*, a u obrazloženju je među ostalim rečeno kako je Kujundžić »Hrvatsku oduvijek smatrao zemljom koja pripada srednjoeuropskom kulturnom i političkom krugu. Prema njegovom mišljenju hrvatski narod i mađarski narod imaju zajedničku prošlost, ali i zajedničku europsku budućnost«.

Ivo Kujundžić bivši je dugogodišnji dopisnik HRT-a iz Mađarske, a bio je i diplomat u hrvatskom veleposlanstvu u Budimpešti.

Na konferenciji je središnje izlaganje o jačanju kulturnih identiteta malih naroda u Europskoj uniji održao predstavnik Mađarskog instituta za vanjsku politiku *Zoltan Galik*. Skup je organizirala nevladina udruga »Medijska radionica za slobodu mišljenja« (SZEMM) iz Budimpešte, a održana je u prostorijama Izdavačke kuće »Croatica«.

Formirana nova većina u SO Ruma

Na sjednici Skupštine općine Ruma, koja je održana 26. studenoga, izabran je novi predsjednik SO Ruma *Aleksandar Martinović* iz Srpske napredne stranke. Ujedno je formirana i nova većina, koju sada čine vijećnička skupina SNS-a s 21 vijećnikom, Građanska inicijativa Rume i PUPS sa 6 vijećnika i SPS s 3 vijećnika. DS sada čini oporbu s 12 vijećnika, dok će jedan neovisni vijećnik glasovati po svojoj savjesti.

Prethodni predsjednik SO Ruma *Nenad Borović* iz DS-a je dan prije i pismenim putem podnio ostavku na tu dužnost. Sljedeća sjednica bit će zakazana u idućih nekoliko dana, kada će biti poznata i nova kadrovska rješenja nove većine i kada će biti izabrani predsjednik i dopredsjednik Općine, kao i novi članovi Općinskog vijeća.

Mirko Paulić

GENERALNI KONZUL RH DRAGAN ĐURIĆ O AKTUALNOSTIMA

Ima prostora za uzlazni smjer

Predstavnici hrvatske zajednice reagirali su sukladno njihovim procjenama kako bi ostali aktivni sudionici političkog života

Najnovija događanja na političkoj sceni Grada Subotice, sastavljanje nove vladajuće većine, prema nekim izjavama nisu bila nepromišljena već su donesena i uzimajući čimbenike iz Republike Hrvatske. Govoreći za Pannon TV, generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici *Dragan Đurić* ovako je odgovorio na pitanje kakvo je stajalište službenog Zagreba na promjenu gradonačelnika i vladajuće koalicije:

»Službenog stajališta ja mislim da nema. Ipak, kao što znate, ovdje predstavnici hrvatske nacionalne manjine djeluju kao politički subjekt ove države i Autonomne Pokrajine Vojvodine i lokalnih samouprava, te državne razine. Prema tome, mislim

kako doista službeni Zagreb nije imao nikakve preporuke – ako na to mislite, ako me to pitate – ali je činjenica da se odnos političkih snaga ovdje promijenio i da su shodno tome i predstavnici hrvatske zajednice reagirali sukladno njihovim procjenama, da bi ostali na neki način aktivni sudionici u političkom životu i tu u Subotici, u Pokrajini i Republici Srbiji.«

U pogledu daljnje suradnje s lokalnim vlastima Subotice, Đurić kaže:

»Apsolutno ja ne vidim razloga, mislim zašto bi bilo ikakvih problema! Kao što znate, konzulat je imao razumijevanje od prethodne vladajuće garniture, tako da ja ne vidim nikakve prepreke da se ta uspješna dosadašnja suradnja ne bi nastavila. Ima puno prostora da se ona nastavi u jednom uzlaznom smjeru. Tako je i s pokrajinskim tijelima na svim razinama. Moram reći da sam imao nekoliko vrlo kvalitetnih susreta s predsjednikom Skupštine APV gospodinom *Istvánom Pásztorom*, koji je jedna izuzetna osoba po svojoj elokvenciji kao političar, koji nesumnjivo zna prepoznati trenutak, čini mi se da zna djelovati u pravom smjeru.«

Generalni konzul pitan je i za mogućnost ulaganja Republike Hrvatske u projekt izgradnje Narodnog kazališta u Subotici:

»Moram reći da je tu priču u biti otvorio novi ministar kulture u Vladi Republici Srbije gospodin *Tasovac*, koji je rekao – kada se upoznao sa situacijom izgradnje kazališta u Subotici – da bi bilo zgodno da se uključe i Mađarska i Hrvatska u to. Meni se čini da je on već s mađarskom stranom počeo na neki način pregovarati, tako da se ona otvorila za tu vrstu suradnje. Koliko ćemo mi u ovim recesijskim vremenima moći financijski participirati, u ovom trenutku vam ne mogu odgovoriti. Republika Hrvatska se sada nalazi pred donošenjem novog proraču-

na sa stanovitim ograničenjima, ali u svakom slučaju bi imalo smisla pronaći prostora za tu vrstu ulaganja, naročito u kontekstu mogućnosti obnavljanja hrvatske drame u okviru Narodnog kazališta u Subotici. To bi imalo smisla, jer se čak na neki način već počelo razmišljati da se otvore neke stipendijske linije i prema studentima koji bi mogli postati članovi tog budućeg ansambla, za kojeg ne sumnjam da će uspješno djelovati u Subotici. Subotica je oduvijek imala važnu ulogu u razvitku kazališta«, zaključio je Dragan Đurić.

Nikola Perušić

PREDSJEDNIŠTVO DSHV-A

Inzistiramo na prijamu kod Nikolića

Predsjedništvo DSHV-a i dalje inzistira na prijamu čelnika hrvatske zajednice kod predsjednika Republike Srbije *Tomislava Nikolića*, priopćeno je nakon sjednice održane dan nakon promjene vlasti u Subotici, 22. studenoga.

U pogledu promjene vlasti u Subotici Predsjedništvo DSHV-a je zaključilo da subotička podružnica DSHV-a »nije izišla iz okvira dogovorene politike kreirane na posljednjoj sjednici Vijeća i Predsjedništva stranke o nužnosti opstanka vodeće nacionalno-manjinske političke stranke Hrvata u Srbiji u vlasti, radi što boljeg i učinkovitijeg implementiranja Ustavom i zakonom proklamiranih prava«.

DSHV u većini općina u Vojvodini, Skupštini APV i Narodnoj skupštini Republike Srbije i dalje ostaje u koaliciji s Demokratskom strankom.

Imamo li alternativu?

Kako su tekli pregovori DSHV-a sa SVM-om? Hoće li taj povratak starom koalicijskom partneru opet izazvati potrese i cijepanje u DSHV-u? Kako članstvo prihvata SNS u novoj koaliciji, a kako SBB?

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini od prošloga tjedna dio je nove gradske koalicije (Savez vojvodanskih Mađara, Srpska napredna stranka, Socijalistička partija Srbije s nekoliko manjih stranaka, među kojima je i Savez bačkih Bunjevaca) koja je srušila staru koaliciju okupljanju oko Demokratske stranke, s kojom je DSHV posljednjih šest godina bio u koaliciji. Naime, DSHV je na prošlogodišnje izbore išao u koaliciji »Izbor za bolji život – Boris Tadić«, i to prvi puta na svim razinama, s DS-om i Socijaldemokratskom partijom Srbije. Bili su to od 2007. godine treći izbori na kojima je DSHV nastupao s DS-om, dok je prijašnjih godina, bar kad je riječ o Subotici, DSHV (od svog osnivanja 1990.) uvijek sudjelovao u vlasti sa SVM. Zbog tog razilaska sa SVM-om 2007. godine grupa nezadovoljnih članova DSHV-a osnovala je novu stranku Demokratsku zajednicu Hrvata. Što je sada prevagnulo da DSHV done- se odluku o napuštanju svog koalicijskog partnera, kako su tekli pregovori sa SVM-om, hoće li taj povratak starom koalicijskom partneru opet izazvati potrese i cijepanje u DSHV-u, kako članstvo prihvata SNS u novoj koaliciji, a kako SBB? Neka su od pitanja na koja odgovara predsjednik DSHV-a *Petar Kuntić*, koji je zahvaljujući

koaliciji s DS-om i zastupnik u republičkom parlamentu od 2007. godine.

KAKO JE PALA GRADSKA VLADA?

»Polovicom studenoga bilo je prvih naznaka da će doći do promjena u gradskoj upravi kada je čelništvo subotičkog VMSZ-a (Vajdasági Magyar Szövetség, SVM) bilo u

Dulićem, koji me je također uvjeravao da DS ima većinu i da neće doći do promjena, s obzirom da smo se plašili da ćemo u tom međusobnom prepucavanju DS-a i VMSZ-a ostati po strani i biti zapravo kolateralna šteta tih nespo- razuma. Sutradan je i bivši predsjednik PO DS-a *Dušan Elezović* nekoliko puta raz- govarao sa mnom i uvjeravao me da je sve pod kontrolom,

sti jer dio SNS neće prijeći i potpisati koaliciju. To, među- tim, nije bilo tako, oko 21 sat dobili smo informaciju da ima 34 potpisa i da je pala grad- ska vlada, te da zapravo ima dovoljno potpisa za smjenu. Morali smo brzo reagirati i odlučili da nećemo rušiti vlast, a ako zaista ima 34 potpi- sa onda ćemo i mi potpisati. Pola sata kasnije bilo je već i više od 34 potpisa, a još neki

posjetu DSHV-u i kada nam je rečeno da će VMSZ krenuti u konačnu akciju preuzimanja vlasti i ponuđeno da budemo dio tih promjena. Sutradan je čelništvo subotičke podruž- nice DSHV-a na sastanku s GO DS-a dobilo uvjeravanja da do toga neće doći, da DS ima većinu i da nije korek- tno da VMSZ cijelo vrijeme smišlja kako da smijeni DS, a da se u gradu ne radi zapravo ništa. To je trajalo sve do tog vikenda, 17. studenog, kada sam tijekom dana nekoliko puta razgovarao s još uvijek prvim čovjekom za prego- vore u Subotici dr. *Oliverom*

međutim u utorak, 19. stude- noga, došlo je do promjena. Za 17 sati VMSZ je u svom sjedi- štu zakazao sastanak na kojem su se tražili potpisi za smjenu aktualne vlasti. SPS još nije dao svoje potpise, jer su čekali odgovor iz Beograda, a znali smo da se bez njih ne može formirati vlast. Stoga smo se dogovorili s dr. *Đurićem* da nam jave ukoliko dobiju odo- brenje. Oko 20 sati je stigla poruka iz VMSZ-a da se ula- zak u koaliciju završava u 21 sat, te tko je došao – došao je. U isto vrijeme iz DS-a smo i dalje imali uvjeravanja da neće doći do promjene vla-

vijećnici su najavili svoju pot- poru. Naš predstavnik kreće na potpisivanje, ali najprije odlazi u sjedište DS-a gdje mu je otprilike rečeno da situacija više nije pod kontrolom, te da spasavamo našu stranku. Tako da su naša četiri vijećni- ka posljednja potpisala i ušla u koaliciju«, ispričao je Kuntić, te dodao da se ne raduje tome, i da je čelništvo stranke izme- đu dva zla izabralo manje.

SUKOBLJAVANJA ZBOG SNS-A

»Nije manje zlo to što smo ušli u vlast, već što sam znao

da će unutar stranke doći do razilaženja u mišljenju. Većina vodstva podružnice je bila za to da se stranka spasava i ostane u vlasti, ali treba istaknuti da je dio naših članova bio protiv toga da za gradonačelnika dođe *Maglai* umjesto Dulića. Velikih neslaganja je bilo i oko toga što ulazimo u koaliciju s nekim tko nam je prije 20 godina spominjao neka nepovratna putovanja i sendviče. Ali, to je bilo tada u nekoj drugoj političkoj opciji i nekom drugom političkom programu, koji je sada u potpunoj suprotnosti s onim što ti isti ljudi zastupaju. Međutim, znate kad se ljudi jednom opeku teško prihvaćaju drugu realnost. Dio naših članova smatra da smo izvukli maksimum iz ovoga i da smo zapravo spasili stranku od potpunog nestanka s političke scene u Subotici, našem glavnom kulturno-političkom i gospodarskom centru. Vidjet ćemo kako će se dalje razvijati odnosi», kaže Kuntić te dodaje, kako je ovih dana teško voditi stranku jer su ljudi uglavnom ogorčeni.

»Ne bi bilo dobro da se ponovi ono što se desilo kada smo nakon dugogodišnje suradnje s VMSZ-om otišli s DS-om, i kada su nezadovoljni članovi formirali novu političku opciju. To bi bio sigurno najgori scenarij jer nas je i onako malo, i ako se i to malo podijeli nema od toga ništa«, smatra Kuntić i ističe da će svoju ocjenu o novoj koaliciji dati delegati na redovitoj skupštini stranke koncem veljače, te da u krajnjem slučaju DSHV može i izaći iz koalicije ne bude li zadovoljan novim ustrojem vlasti jer, kako kaže, »nije to zapečaćeno«.

On napominje da je DSHV u Srijemskoj Mitrovici već odavno u koaliciji sa SNS-om, jer je tamošnja podružnica smatrala da je to način da se sačuva program nastave na hrvatskom jeziku.

I DRUGI SU SE 'PRES-VLAČILI'

On smatra da VMSZ također ima problem objasniti svojim biračima suradnju sa SNS-om, ali u manjoj mjeri nego što je to slučaj s DSHV-om, budući da je protiv hrvatske države vođen veliki rat, a hrvatska manjina u Srbiji bila kolateralna šteta i u strahu cijelo to vrijeme. On ipak dodaje: »Sadašnja politika koju vodi SNS ima potpuno povjerenje veleposlanstava SAD i Njemačke, a potpora Francuske i Engleske nije nikada bila niti upitna. Tako da, na žalost, svatko onaj tko se malo razumije u politiku, vidjet će da je to naša realnost i da će sigurno proći još jedan izborni krug, a ta će opcija biti na vlasti u Srbiji«.

Kuntić podsjeća i na situaciju u Hrvatskoj kada je Samostalna srpska demokratska stranka ušla u koaliciju s HDZ-om. »Nakon rata su se 'presvukli' i jedni i drugi, i sada surađuju bolje nego, recimo, SSDS i SDP, što je isto čudno, ali je tako. Dakle, kada je Republika Hrvatska prije četiri godine priznala neovisnost Kosova, tih dana sam bio u Zagrebu i susreo sam jednog od vodećih ljudi srpske zajednice i pitao ga - kako vi sada možete opstati na političkoj sceni kod vašeg srpskog naroda jer ste dio vlasti koja je priznala neovisnost Kosova? On mi je samo rekao - imamo li mi

Josip Ivanković, jedan od osnivača DSHV-a i predstavnik Hrvatske neovisne liste u koaliciji »Preokret« na prošlogodišnjim izborima

DSHV FIKUS U NOVOJ KOALICIJI

Ne mislim da je ova kombinacija najbolja, ali svaka promjena donosi nešto, pa će i ova valjda. Mislim da je DS koalicija stvarno sebi svašta dozvolila po pitanju uništavanja gospodarstva, kriminalnih radnji, itd. Većinu tih stvari znamo, ali vajda će to netko i dokazati, jer to ne može proći nekažnjeno.

Na žalost, mislim da DSHV postaje sve beznačajniji faktor. Ta stranka je neusporediva s onom kakva je nekada bila. Takvo stanje odgovara pojedincima, odnosno, ako ubrzo bude republičkih izbora onda će se tek vidjeti da je to bila politika na kratke staze. U novoj koaliciji DSHV će biti samo fikus, jer odnosi SVM-a i DSHV-a su dosta loši već odavno. Ipak, za DSHV je bolje što je ušao u novu koaliciju, jer bi »dobili po ušima« od Hrvatske, ovako su ušli, pa sad su tu, ali učinka neće biti. I naprednjacima i SVM-u je to potrebno, jer ne žele da ih netko optužuje da su isključili Hrvate, koji su po broju stanovnika značajna zajednica. DSHV više nema kadrova, svatko pametan je pobjegao odatle. Nova koalicija je najavila politiku promjena. Ne znam, ali mislim da *Blaško Stantić* ne može baš puno stvari mijenjati.

Đorđe Čović, predsjednik DZH

RASPAD KOALICIJE JE BIO NEMINOVAN

Formiranje nove gradske koalicije u Subotici posljedica je bezidejnosti koalicije formirane prije godinu i pol, te rezultata održanih izbora 2012. godine. S obzirom da se DZH nalazi u oporbi, stranka je i tada upozoravala javnost i građane da koalicija okupljena oko DS-a i njihovih priljepak stranaka nije dobra za grad Suboticu i da neće ništa pridonijeti boljitku, jer se njihova prazna obećanja i percepcija predstavlja i oslanja isključivo na loše vođenu politiku, te borbu isključivo za vlast u proteklom mandatu.

U ovakvim okolnostima neminovan je bio i raspad neprivredne gradske koalicije, te formiranje nove koalicije s težištem na novim strankama iz oporbe u politici i vlasti, kao što su današnji nositelji i tvorci koalicije, te najodgovornije stranke u gradskoj Skupštini – SVM, SNS i SPS.

Ostali potpisnici gradske koalicije u Subotici imaju malu i zanemarivu ulogu, te je njihovo sudjelovanje u koaliciji više ili manje simbolično. Ovakvim stavom pokazali su kako nisu dostojni spram svoje politike i afirmativnih prava. Time su najviše samo sebi naštetili.

Građani Subotice su na proteklom izborima održanim 2012. glasovali većinom za SVM, SNS i SPS, a njihova volja i glasovi se ne mogu prekrajati zbog stavova malih stranaka kojima je jedini interes bilo sudjelovanje u vlasti, te da budu dio većinske koalicije kako bi ostvarili uskostranački interes.

DZH očekuje da će se već na sljedećim izborima građani kazniti sve one stranke i koalicije koje nisu vodile dovoljno računa o interesima većine glasača i građana, već isključivo o vlastitom i uskostranačkom interesu, a na uštrb i račun ostalih građana.

alternativu? I ja sve ove koji su nezadovoljni pitam – imamo li mi sad u ovoj poziciji alternativu?»

SUGESTIJE SLUŽBENOG ZAGREBA

Petar Kuntić napominje i da je određenih natuknica o preispitivanju odnosa s DS-om bilo i od strane nekih dužnosnika matične države, te dodaje da je bivši veleposlanik *Kuprešak*, ne mijesajući se izravno, ipak nekoliko puta spočitovao suradnju s DS-om, imajući u vidu stav vodećih veleposlanstava u Beogradu i realnost postojanja nove proeuropske stranke SNS. O tome je bilo natuknica i u Tavankutu prilikom posjeta predsjednika *Nikolića* i *Josipovića*. »Gospodin Nikolić je tada vrlo samouvjereno govorio – vidjet ćete da ću vam ja pomoći iako najmanje vjerujete u mene, ali ja ću vam pomoći i već ćemo se vrlo brzo sastati i početi rješavati probleme. Nakon toga sam razgovarao s predsjednikom Josipovićem i pitao sam što ćemo ako se bude zatražilo da promijenimo stranu, te da ćemo imati jako puno problema kod našeg naroda. Naravno, niti on se nije očitovao izravno, ali je rekao da je imao profesora u srednjoj školi koji mu je govorio u ovakvim situacijama da samo budala ne mijenja mišljenje. Što mi je bilo jasno zapravo kakva je poruka«, ispričao je Kuntić te dodao, kako je i predsjednik Hrvatske demokratske zajednice prilikom svog posljednjeg posjeta DSHV-u ohrabrivao na tješnju suradnju s premijerom Ivicom Dačićem.

»Tako da bilo kako uradiš, na koju god stranu se okreneš – nije dobro. Da smo ostali u oporbi i potonuli imali bismo bunt ljudi koji rade u manjinskoj samoupravi u Nacionalnom

vijeću, jer nisu problem ljudi, oni bi se snašli ako bi ostali bez posla, već je problem što nam niti jedan projekt u okviru naše zajednice ne bi prošao. I ovako je išlo teško ali smo mogli nešto obnoviti, da smo u oporbi ništa ne bi išlo. Pitanje je kako bi išla nastava na materinskom jeziku, a i ovako još ide sitnim koracima. Dakle, puno je nepoznanica, puno je pitanja«, kaže Kuntić. On ističe da se naprednjaci svakako nisu mogli izbjeći, tj. da VMSZ nije napravio ovu koaliciju, učinio bi to isto DS.

Kada je riječ o suradnji sa Savezom bačkih Bunjevaca unutar koalicije, Kuntić kaže kako je od strane dužnosnika hrvatske države u nekoliko navrata bilo sugestija da se proba naći zajednički jezik s Bunjevcima. »Međutim, problem je u tome što, čini mi se, oni nisu do kraja spremni na razgovor onakav kakav bi i nama odgovarao, jer ni mi ne možemo prihvatiti baš sve uvjete na kojima oni inzistiraju. Po posljednjem popisu pučanstva u gradu je maltene isti broj Bunjevaca i Hrvata, ali su oni i u prošlom mandatu bili bliži VMSZ-u i sad su dobili te neke pozicije u vlasti. Tako da će se sigurno dosta sati provesti u razgovorima kako bi se usuglasili neki stavovi«, kaže Kuntić.

Prema koalicijskom dogovoru, DSHV će u novoj gradskoj vlasti imati pomoćnika gradonačelnika i jednog člana Gradskog vijeća, a kako kaže Kuntić, ovog i sljedećeg tjedna počinju vrlo intenzivni pregovori na koje će u ime DSHV-a ići »jedna vrlo tvrda opcija, a to su predsjednik podružnice *Martin Bačić* i *Darko Sarić Lukendić*, koji će se sigurno do kraja boriti za interese DSHV-a u novoj vlasti«.

S. Mamužić

DRUGA REGIONALNA KONFERENCIJA POSVEĆ

Monolog, ali ne i dijalog

Nužno je poboljšati dijalog o manjinskim medijima između predstavnika države i nacionalnih vijeća nacionalnih manjina * U izmjene propisa koji se tiču medijske regulative moraju biti uključeni i predstavnici institucija kulturne autonomije zato što oni predstavljaju manjine i najbolje znaju njihove potrebe

Druga regionalna konferencija posvećena medijima na manjinskim jezicima naziva »Sinteza, sinergija i simbioza: Print, 3 SI, Digital«, u organizaciji medijske kuće »Magyar szó« i medijske agencije »Heror media pont«, održana je 22. i 23. studenog u prostorijama lista Magyar szó. Sudionici konferencije tijekom ova dva dana analizirali su stanje u manjinskim medijima, razgovarali o tome kako poboljšati njihov položaj i koje su im potrebe u odnosu na njihov zadatak, a to je istinito, objektivno i nesmetano informiranje manjinskih zajednica o onome što je za njih važno. Razgovaralo se i o tome posluju li manjinski mediji s profitom, kako se razvijaju u Srbiji i kako je u tim medijima integrirana ponuda prostora za oglašavanje.

KRITIKE NA DIJALOG DRŽAVE S NACIONALNIM ZAJEDNICAMA

Koliko je važno da država iznađe dobra rješenja u

susret izmjenama medijskih zakona i digitalizacije kako bi se svi mediji u Srbiji, a posebno manjinski, u postojećim uvjetima ekonomske, etičke, tabloidne i druge profesionalne krize, zaštitili i razvijali, govorila je prvoga dana konferencije potpredsjednica Skupštine APV *Ana Tomanova Makanova*. »Nužno je poboljšati dijalog o manjinskim medijima između predstavnika države i nacionalnih vijeća nacionalnih manjina koji dobro znaju u kakvom se stanju nalaze manjinski mediji i koliko su pojedina predložena zakonska rješenja štetna po njih. Bilo bi logično i opravdano da postoje u radnim tijelima i predstavnici nacionalnih zajednica. Danas imamo situaciju da se pred Ustavnim sudom osporavaju dijelovi Zakona o nacionalnim vijećima, imamo izraženu zabrinutost zbog privatizacije manjinskih medija, ostvarivanja njihovih temeljnih uloga, slobode i stabilnosti u budućnosti. Mediji moraju imati povje-

VEĆENA MEDIJIMA NA MANJINSKIM JEZICIMA

renje građana, a to možemo postići zajedničkim radom, simbiozom, stručnošću i dobronamjernom kritikom, jer nam jedino to osigurava boljitak«, kazala je potpredsjednica.

Moderator panela naziva »Sudjelovanje medija na jezicima manjina u javnom dijalogu« *Kalman Kuntić* ukazao je na problem nepostojanja dijaloga kada je riječ o budućnosti manjinskih medija. »Naravno da je bitan dijalog

razloga što se na taj način može doći do najboljih rješenja u interesu obje strane. Smatram da kada se u budućnosti budu radile bilo kakve izmjene propisa koji se tiču medijske regulative moraju biti uključeni i predstavnici institucija kulturne autonomije zato što oni predstavljaju manjine i najbolje znaju njihove potrebe. Potrebno je istaknuti i zabrinutost zbog mogućih posljedica vlasničke transformacije, privatizaci-

UVAŽITI SPECIFIČNOSTI

Pokrajinski tajnik za kulturu i javno informiranje *Slaviša Grujić* istaknuo je kako je prigodom donošenja zakonskih rješenja koja se odnose na medije potrebno uvažiti sve specifičnosti koje Vojvodina ima, kao i da nacionalne zajednice i njihova vijeća trebaju više biti uključeni u taj proces.

du medija u jednom notorno siromašnom društvu i bojim se kako ćemo doći do toga da prvenstveno ulogu države u oblikovanju medijske scene kod nas zamjene pojedinci

onalnih manjina, a tako ne postoji ni s državom.« Ona je istaknula kako se u postojećim uvjetima medijske krize Ministarstvo i država trude novom zakonskom regulativom poboljšati uvjete za rad medija i izrazila uvjerenje da će uz odgovarajuću zaštitu i manjinski mediji moći usavršavati i pratiti suvremene trendove, a resorno Ministarstvo će nastaviti podržavati ih projektnim financiranjem.

Šef političkog odjela Izaslanstva EU u Srbiji *Luca Bianconi* naveo je kako dio rješenja problema financija u manjinskim medijima leži i u projektnom financiranju, što je ekonomski održivije nego pokrivanje tekućih troškova cijele radijske i TV postaje ili tiska. On je naglasio da će vijeća nacionalnih zajednica igrati ključnu ulogu u procesu moderniziranja medija namijenjenih nacionalnim manjinama, i imati obvezu osiguravanja uredničke i financijske neovisnosti kao preduvjeta za demokratski razvitak društva. Dodao je i to da vijeća trebaju razmišljati u pravcu financiranja medijskih sadržaja, a ne operativnih troškova medija.

Drugi dio konferencije odvijao se kroz radionicu naziva: »Prvi koraci ka multiplatform transformaciji«, koja je bila namijenjena menadžmentima medija na jezicima manjina.

M. Horvat

Ana Tomanova Mikanova, Vladimira Dorcova Valtnerova, Peter Kokai, Martica Tamas, Marta Varju i Teodora Smoljan

koji se vrši putem medija, bio on na jeziku većine, odnosno jeziku zajedničke komunikacije, ili na jezicima manjina, ali ono što nama nedostaje to je i dijalog između predstavnika države i predstavnika nacionalnih zajednica iz

je medija, jer je to istaknuto kao preduvjet slobode medija. Kada pogledate situaciju s našim komercijalnim emiterima, emiterima koji su u privatnom vlasništvu, nismo baš sigurni da oni na određen način garantiraju slobodu

koji su pripadnici ekonomskih, kulturnih ili bilo kojih drugih elita ili da dođe do simbioze interesa države i takvih pojedinaca.

RJEŠENJE JE U POVEZIVANJU

S obzirom na to da je veliki broj prigovora bio usmjeren prema tome kako ne postoji pravi dijalog između države i predstavnika nacionalnih zajednica, državna tajnica u Ministarstvu kulture i informiranja *Gordana Predić* kazala je: »Mišljenja sam kako ne postoji ni suradnja prije svega između nacionalnih vijeća nacionalnih manjina niti između medija koji izvještavaju na jezicima naci-

ZABRINUTOST

»Potrebno je istaknuti i zabrinutost zbog mogućih posljedica vlasničke transformacije, privatizacije medija, jer je to istaknuto kao preduvjet slobode medija. Kada pogledate situaciju s našim komercijalnim emiterima, emiterima koji su u privatnom vlasništvu, nismo baš sigurni da oni na određen način garantiraju slobodu medija u jednom notorno siromašnom društvu i bojim se kako ćemo doći do toga da prvenstveno ulogu države u oblikovanju medijske scene kod nas zamjene pojedinci koji su pripadnici ekonomskih, kulturnih ili bilo kojih drugih elita ili da dođe do simbioze interesa države i takvih pojedinaca«, istaknuo je *Kalman Kuntić*.

ŽUŽANA SERENČEŠ, NOVINARKA I MEDIJSKA ANALITIČARKA

Simplificirana slika manjinskog pitanja

Razgovor vodila: Zlata Vasiljević

Manjinski mediji predstavljaju važan identitetski resurs i kulturno dobro manjinske zajednice

* Plašim se da polako u sve većoj razmjeri poprimaju tu svoju ulogu, a sve više zapostavljaju svoju drugu funkciju, a to je da svestrano informiraju

Žužana Serenčeš, novinarka i medijska analitičarka iz Novoga Sada novinarstvom se bavi više od 30 godina. Radila je i surađivala s mnogim značajnim medijima. Posljednjih godina bavi se analizama medija i medijske situacije u Vojvodini i Srbiji, pa je prava sugovornica za priču o situaciji u medijima danas, manjinskim medijima, medijskim zakonima, p.

Reći će da se u društvu takozvano manjinsko pitanje i ostvarivanje garantiranih manjinskih prava pretežito shvaća kao pitanje manjina, a ne kao prevashodno pitanje većine. To onda često i rađa onu predodžbu o, s jedne strane, manjinama koje stalno nešto traže i zahtijevaju u smislu ostvarivanja njihovih prava i, s druge strane, o većini koja im to osigurava ili ne, a sve bez suštinske međusobne komunikacije.

HR: O etničkim zajednicama uglavnom se izvještava kada su u pitanju neke veće manifestacije ili kada se desi neki incident. Koliko takvoj slici doprinosi i samozatvorenost etničkih zajednica?

To je, nažalost, logična posljedica prevladavajućeg shvaćanja manjinskog pitanja kao neke vrste političke korektnosti, bez suštinske i postojane radoznalosti za druge i za kulturu drugih, ili, pak, svođenja pitanja međuetničkih odnosa na neko sigurnosno pitanje. Onda se periodično zbrajaju međuetnički incidenti, tuče i pljuske, pa ako statistike pokažu da je njihov broj manji, onda političari zaključče kako su međunacionalni odnosi stabilni. Ne mislim, naravno, da i te statistike ne mogu biti indikatori o procesima koji se zbivaju u dubini društva, ali svakako da oni ne mogu biti ni izbliza dovoljni pokazatelji o stanju međuetničkih odno-

sa. Takvu simplificiranu sliku onda prenose mediji i ovakvim svojim načinom izvještavanja dalje generiraju takvu stvarnost. Priča je to, pretežito, o medijskoj refleksiji na relaciji većina – manjina, ali mislim da se ona također tiče i samozatvorenosti, odnosa manjina – većina, ili manjina – druga manjina. Na taj način onda i dobivamo promociju jednog te istog kulturnog modela.

HR: Dobra ste poznavateljica medija nacionalnih manjina. Generalno, kakva je vaša ocjena manjinskih medija u Vojvodini po sadržaju i uređivačkoj politici?

Naravno da boluju od istih teških boljki od kojih boluje i čitava domaća medijska scena. S tim što su zbog svoje specifičnosti u pojedinim segmentima u svome radu suočeni i s ozbiljnijim poteškoćama nego mediji na većinskom jeziku. Uređivački, opet, mislim da je i ovdje najveći problem u

eroziji profesionalnih standarda, ugrožene neovisnosti od političkih utjecaja, deficitu uređivačke autonomnosti i evidentnom manjku pluralizma mišljenja i stavova, carovanju autocenzure, napuštenoj ulozi medija kao kontrolora donositelja odluka. U zamahu je etnocentrično informiranje, samozatvaranje, bilo u etničke ili lokalne okvire, gubljenje kritičke distance. U osnovi, naravno da manjinski mediji predstavljaju važan identitetski resurs i kulturno dobro manjinske zajednice. Bojim se da polako u sve većoj razmjeri poprimaju tu svoju ulogu, a sve više zapostavljaju svoju drugu funkciju, a to je da svestrano informiraju.

HR: Osnivačka prava nad manjinskim medijima prije nekoliko godina prenesena su na nacionalna vijeća. Koliko su ti mediji od tada pod utjecajem nacionalnih vijeća i vodećih političkih

stranaka manjinske zajednice?

Simptomatično je i da nakon devet godina takve prakse nema nijedne ozbiljne analize koja bi zbrojila što je u zbilji to sve dobroga i lošega donijelo u manjinskom informiranju. Od starta je bilo jasno da su nacionalna vijeća u oblasti informiranja dobila velika ovlaštenja, a s malo ili nimalo odgovornosti, naročito u pogledu slobode izražavanja. Ovi savjeti u medijima u kojima imaju osnivačka prava suvereno drže monopol u njima, a u brojnim slučajevima ti mediji predstavljaju tek glasila manjinskih partijskih i političkih elita. Kada to primijetite, onda vam glatko prišiju da ste protiv manjinskih kolektivnih prava. Kao da i manjinskim zajednicama nije zakonski garantirano pravo na sveobuhvatno i nepristrano informiranje. Što sada mislim da u ovim medijima nije slučaj.

HR: Program na devet jezika nacionalnih manjina emitira Radio televizija Vojvodine. Kakva je vaša ocjena tih medijskih sadržaja?

Izgleda kao da se iz faze potpune getoiziranosti tih programskih sadržaja na manjinskim jezicima i prenaplašenosti tradicionalističke (samo) refleksije, konačno u toj kući makar stiglo u fazu spoznaje o toliko važnoj zadaći javnog servisa u promociji vrijednosti zajedničkog života, poticanju komunikacije između različitosti i interkulturalnih procesa. Spoznaja ili početni napor daleko da mogu biti dovoljni i dug je put ako nećemo da sve svedemo na »izlog za pokazivanje«. Ozbiljna namjera podrazumijeva i podizanje profesionalnih i produkcijskih standarda, veću kvalitetu i kadrovsko osnaživanje manjinskih redakcija. Možemo

se samo nadati da ozbiljni materijalni problemi s kojima se ova kuća u proteklom razdoblju izrazito suočila neće narušiti poziciju takve namjere na listi njenih prioriteta.

HR: Poseban problem je privatizacija lokalnih medija koji emitiraju program na jezicima manjina. Što je donijela privatizacija takvih medija i u kom pravcu bi se moralo tražiti rješenje za one medije koji još nisu privatizirani?

Uoči najavljenog skrogo donošenja novih medijskih zakona, ponovno vidno raste neuroza i jedino imate »flešbekove« u obliku identičnih rečenica kojih smo se naslušali prije šest godina. U manjinskom javnom diskursu se tako pitanje sigurne budućnosti manjinskog informiranja (ja mislim pogrešno) u potpunosti poistovjećuje s pitanjem vlasništva (a ne financiranja i stvaranja uvjeta) i jedini garant vidi u državnom vlasništvu. S druge strane, nakon javnih rasprava o nacrtima tri medijska zakona, ostaje i gorak okus da se ostvarivanju prava u informiranju na jezicima nacionalnih manjina nije posvetilo dovoljno pažnje i da je, promatrajući tri zakonska nacrta, teško rastumačiti što oni u cjelini donose i koji su točno institucionalni aranžmani i mehanizmi zaštite i stimulacije manjinskog informiranja predviđeni. Imajući posebno u vidu i da, barem u ovom trenutku, nije sasvim jasno kakve će se odredbe u pogledu informiranja nacionalnih manjina zaista na kraju i naći u konačnom prijedlogu Zakona o javnom informiranju i medijima.

Ovakav »rimejk«, čini mi se, samo pogoduje da se čitava priča prebaci na politički teren, pri čemu je grehota koliko je nevjerovatno mnogo vremena i energije uloženo u načelna

suprotstavljanja za ili protiv transformacije medijskog vlasništva, umjesto za promišljanje i iznalaženje konzistentnih i najboljih rješenja uz pomoć kojih bi se ostvarivao garantirani nivo manjinskih prava u informiranju u tim uvjetima. Na takvom terenu, čini mi se, onda opravdana može biti i bojazan da bi ova važna tema mogla postati i predmetom nekih nagodbi, pogodbi, ili čak političke »trgovine« dijelova političkih elita i društvenih aktera.

Nikako u javnom govoru da se odmakne od poistovjećivanja privatizacije, ili vlasničke transformacije s privatizacijskim modelom koji je ranije evidentno bio loš. Zašto, na primjer, članovi redakcija kao akcionari, čiji bi informativni sadržaji od javnog interesa bili financirani, ne bi mogli, recimo, biti dobri medijski vlasnici, zainteresirani da očuvaju ili razvijaju dostignut stupanj informiranja? Hoću reći, postoje još i druga moguća rješenja, samo što smo, izgleda, lakomi na uprošćenije odgovore na složena pitanja, ili ih i ne tražimo. Kao što često potpuno pogrešno poistovjećujemo privatnu s osobnom svojinom, što ni izbliza nije isto. Ako ni zbog čega drugog, ono i zato što elektronski mediji koriste frekvencije koje su javno dobro.

HR: Da s informiranja na jezicima nacionalnih manjina prijedemo na opći problem naših medija. Kako smo došli do toga da se novinarstvo danas svelo na izvještajno novinarstvo, a novinari na zapisničare i držače mikrofona?

U okolnostima potpunog medijskog kaosa, nereguliranog medijskog tržišta, užasnih ekonomskih problema s kojima se mediji susreću, netransparentnog financiranja

i vlasništva, izrazite instrumentalizacije medija od strane političkih i drugih centara moći, snažnih pritisaka, narušenog kredibiliteta medija i užasavajuće tabloidizacije, novinari kao da sve manje vjeruju u mogućnost profesionalnog obavljanja svog posla. Upečatljiva je jedna anketa Nezavisnog društva novinara Vojvodine u kojoj je većina novinara, bezmalo tri četvrtine, reklo da bi najradije napustili novinarski posao, jer on ne nudi skoro nikakvu satisfakciju, niti profesionalnu, niti etičku, niti financijsku, niti novinari imaju ugled u društvu. A u takvom medijskom okruženju imate onda i svega – od negativne selekcije, linije manjeg otpora, manjka znanja ili, pak, ambicija da profesionalno radite svoj posao, povlađivanje političkim i drugim moćnicima, autocenzura, gubljenje motivacije. Onda se lijepo samo uključuju mikrofoni, a profesija ostaje bez novinara. Bez obzira kako oni sebe nazivali.

HR: Slažete li se s konstatacijom da smo, što se tiče medijske sfere, otišli korak unatrag u odnosu na devedesete godine, kada su nicali i razvijali se neovisni mediji?

U svakoj usporedbi s medijskom slikom devedesetih ne može se prenebregnuti da se radi o vremenu nezapamćenog novinarskog beščašća, s huškanjem na rat i raspirivanjem mržnje. Zato je teško govoriti o koraku unatrag. Razumijem aluziju i zaista ima razloga za zabrinutost zbog ovoliko suženog prostora za slobodno, profesionalno novinarstvo, barem kada je riječ o tradicionalnim medijskim platformama. U uvjetima ekonomske neodrživosti takvih projekata i presahlih donacija, ta mala polja slobode sele se danas na internet.

ODRŽAN 19. FORUM HRVATSKIH MANJINA

Višestruko su važni rezultati popisa

Popisi stanovništva utvrđuju službeni broj pripadnika manjina, a taj je broj osnova za ostvarenje manjinskih prava * Broj pripadnika hrvatskih zajednica u susjednim zemljama stagnira ili se smanjuje, starosna struktura je sve lošija, a i poznavanje materinskog jezika je sve slabije

Hrvatske manjine u Europi i rezultati zadnjega popisa stanovništva – stanje i perspektive, bila je temom ovogodišnjeg Matičina stručnoga skupa koji svake godine dotiče određeni segment života hrvatskih manjinskih zajednica. Skup je 22. studenoga u Zagrebu u palači Hrvatske matice iseljenika otvorio saborski zastupnik i predsjednik UO HMI Ivo Jelušić, a prisutne je pozdravio ravnatelj Matice mr. sc. Marin Knezović. Nazočnima se obratila i dr. sc. Jasmina Kovačević-Čavlović, voditeljica Službe za pravni položaj Hrvata u BiH, hrvatske manjine i iseljeništvo Državnoga ureda za Hrvate izvan Hrvatske.

POLITIČKI PROBLEM POLOŽAJA HRVATA U SRBIJI

Uvodno izlaganje na Forumu održao je dr. sc. Robert Skenderović, predsjednik Znanstvenog vijeća Hrvatskog instituta za povijest, koji je ujedno bio i moderator ovogodišnjega skupa u Hrvatskoj matici iseljenika.

»Rezultati popisa stanovništva u zemljama u kojima Hrvati žive kao autohtone manjine višestruko su važni za tamošnje hrvatske zajednice. Popisi stanovništva utvr-

U radu Forumu sudjelovali su i predstavnici Hrvata iz Srbije: Darko Sarić Lukendić, predsjednik IO HNV-a i Tomislav Žigmanov, ravnatelj ZKVH-a

đuju službeni broj pripadnika manjina, a taj je broj osnova za ostvarenje manjinskih prava. Osim toga, kroz popis stanovništva manjinske zajednice mogu dobiti uvid

DOBRA I LOŠA ISKUSTVA

»Iskustvo provedbe popisa stanovnika važno je za pripremu hrvatskih zajednica za buduće popise. Očigledno je da se organiziranom i snažnom kampanjom rezultati popisa mogu znatno poboljšati. Utvrđeni demografski trendovi dobre poznavatelje zapravo ne iznenađuju. Starenje stanovništva opći je trend kojim su u brojnim zemljama Europe zahvaćeni i većinski narodi. Ekonomska kriza potiče mlade na iseljavanje, što je posebice izraženo u istočnoeuropskim zemljama. Mobilnost mladih, preseljavanje u velike gradove i slaba mogućnost uspostave čvrstih veza s drugim pripadnicima vlastitog naroda također su razlozi zbog kojih su hrvatske zajednice u mnogim zemljama izložene jakoj prirodnoj asimilaciji. Stoga komparativna analiza kvantitativnih pokazatelja i općih prilika može pokazati dobra i loša iskustva Hrvata manjinaca u spomenutim zemljama, a ta iskustva onda mogu pomoći u njihovim naporima da se izrade strategije demografske obnove«, kazao je dr. Skenderović.

u dobnu i spolnu strukturu, te utvrditi glavne demografske trendove vlastite zajednice. Većina hrvatskih manjinskih zajednica prema popisima iz 2011. i 2012. godine pati od istih demografskih problema. Broj pripadnika hrvatskih zajednica u susjednim zemljama stagnira ili se smanjuje, starosna struktura je sve lošija, a i poznavanje materinskog jezika je sve slabije.«

O problemu političkog položaja i popisne metodologije, Skenderović je rekao kako je najsloženiji politički problem položaja Hrvata u Srbiji. »Tamo je nedavni incident iz lipnja 2013. oko dodjele nagrade Grada Subotice Naci Zeliću, pokazao kako je u Srbiji na djelu nova pojava ili politika negiranja prava

Hrvatima bunjevačkog podrijetla da sebe nazivaju sintagmom 'bunjevački Hrvati'. Naime, subotička je gradska skupština u lipnju ove godine odbila Nacu Zelića proglasiti počasnim građaninom zato, jer je u kandidaturi istaknuto

u Srbiji da se ne izjašnjavaju Bunjevcima trebao smatrati pokušajem njihova odvajanja od hrvatske zajednice.«

Jedan od uzroka opće loše demografske slike očito se skriva u modernom načinu života, kaže dr. Skenderović,

PODIĆI OPĆU RAZINU PISMENOSTI

Dr. Skenederović tvrdi kako je čuvanje jezika tradicionalno u mnogim hrvatskim zajednicama bilo vezano uz djelovanje Crkve, ali opstojnost jezika danas se održava i kroz rad hrvatskih društava i djelovanje hrvatskih medija. Međutim, uočljivo je da je u pitanju očuvanja jezika svugdje zapostavljen rad s ljudima na terenu, jer je glavno mjesto poučavanja materinskog jezika zapravo obitelj. »Sasvim je sigurno da o osviještenosti roditelja i njihovim naporima najviše ovisi hoće li djeca naučiti hrvatski jezik. Ulaganje u to osvještavanje jest jedna velika prilika. Osnaživanje jezičnih kompetencija trebalo bi biti u fokusu svih hrvatskih manjinskih zajednica, jer se time postiže dvostruki rezultat – podižemo opću razinu pismenosti potrebnu za svakodnevni život i čuvamo naš jezik«, ističe dr. Skenderović.

da se zalagao za očuvanje identiteta bunjevačkih Hrvata. Sintagma 'bunjevački Hrvati' bila je većini u gradskoj skupštini neprihvatljiva zato jer navodno 'negira postojanje bunjevačke nacije'. Takav čin prema bunjevačkim Hrvatima je nonsens, jer su oni nesumnjivo i Bunjevci i Hrvati. Štoviše, bunjevački Hrvati žive u pretežitom broju u Hrvatskoj, u Lici, Hrvatskom primorju i u Dalmaciji, pa bi onda valjda i oni predstavljali međudržavni problem u odnosima Srbije i Hrvatske. Naime, bunjevački Hrvati nisu krivi što se neki Bunjevci ne žele izjašnjavati Hrvatima. Treba naglasiti kako u ukupnom korpusu Bunjevaca, što uključuje i Bunjevce u Lici, Hrvatskom primorju i u Dalmaciji, Bunjevci nehrvati predstavljaju izrazitu manjinu. Stoga bi se, baš naprotiv, pritisak na bunjevačke Hrvate

te tvrdi kako mladi često prihvaćaju moderne poglede na život prema kojima je nacionalni identitet nevažan, pa izgleda da na očuvanju svojeg nacionalnog identiteta inzistiraju samo stari ljudi iz manjih urbanih ili iz ruralnih sredina.

AKTUALNO DEMOGRAFSKO STANJE

Na stručnome skupu analizirano je aktualno demografsko stanje i prostorna razmještenost Hrvata u sudjelujućim europskim zemljama, bez koje, vjeruju organizatori, nije moguće cjelovito sagledati aktualne prilike i procese u hrvatskim manjinskim zajednicama. Podaci govore, a sudionici skupa su potvrdili, da se smanjuje broj Hrvata u gotovo svim zajednicama zbog slabe biološke reprodukcije, demografskog starenja, neriješenih manjinskih pita-

nja, procesa asimilacije i dr.

Cilj skupa bio je poticanje rasprave među sudionicima, predstavnicima hrvatskih manjina i državnih tijela i institucija matičnoga naroda o mogućim programima i projektima koji bi pridonijeli rješavanju demografskih problema kroz poboljšanje društvenoga, političkoga, obrazovnoga, kulturnoga i ekonomskoga položaja hrvatskih manjinskih zajednica. Organizator je želio potaknuti snažnije zalaganje svih nadležnih tijela i institucija

manjine iz Srbije sudjelovali su predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća *Darko Sarić Lukendić* i ravnatelj Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata *Tomislav Žigmanov*. Skup su pratili i predstavnici Veleposlanstva Republike Crne Gore, prva tajnica *Ana Zeković*; Veleposlanstva Češke Republike, konzul mr. *Juraj Varga*; Veleposlanstva Republike Mađarske, savjetnik *Tamás Bakó*; Veleposlanstva Republike Rumunjske, pre-

ZAKLJUČCI

U skladu s temom 19. foruma hrvatskih manjina o demografskim problemima u manjinskim zajednicama, kao i mogućnostima njihova rješavanja, a uzimajući u obzir dosadašnji stupanj i kvalitetu odnosa matične države i hrvatskih nacionalnih manjina u Europi, doneseni su sljedeći zaključci:

- Predlažemo da buduća suradnja osobito bude usmjerena na pružanje pomoći za poboljšanje društvenog, političkog i ekonomskog položaja hrvatskih manjinskih zajednica, jer su to temeljni preduvjeti njihova ostanka i opstanka.
- Predlažemo da se ulože naponi u prepoznavanju specifičnosti svake hrvatske manjinske zajednice i prema tome radi strategija pružanja pomoći za smanjivanje demografskih problema, te da se prigodom bilateralnih susreta predstavnici institucija RH prethodno susretnu s predstavnicima hrvatskih manjina.
- Predlažemo da se strategija Republike Hrvatske usmjeri prema obrazovnom i kulturnom osnaživanju hrvatskih manjinskih zajednica. To je i najbolji način da se neizjašnjeni Hrvati ohrabre na javno izjašnjavanje pripadnosti hrvatskom narodu.

Republike Hrvatske u ostvarivanju toga cilja.

Na ovogodišnjem Forumu u Zagrebu okupili su se predstavnici hrvatskih manjina iz Crne Gore, Italije, Mađarske, Makedonije, Rumunjske, Slovačke, Slovenije i Srbije, kao i predstavnici nadležnih državnih tijela i institucija Republike Hrvatske. Kao predstavnici hrvatske

voditeljica *Sanja Husain*; Veleposlanstva Republike Srbije, prvi savjetnik *Zoran Vasiljević* i Veleposlanstva Republike Slovenije, prva savjetnica *Kristina Kliner*. Organizatorica održanoga Forumu bila je *Marija Hećimović*, voditeljica Odsjeka za autohtone hrvatske manjine.

Priredio: M. Kopunović

VRIJEME, LJUDI, DOGAĐAJI

Pripremaju: Lazar Merković i Milovan Miković

KRONOLOGIJA od 29. studenoga do 5. prosinca

29. STUDENOGA 1899.

Umro je *Ambrozije Boza Šarčević*, suradnik i gorljivi sljedbenik preporoditelja bunjevačkih i šokačkih Hrvata, biskupa *Ivana Antunovića*. Po okončanju studija filozofije i prava radi u Zemaljskom saboru Ugarske, županijski je odvjetnik, gradski arhivar. Bio je plodan pisac, leksikograf i prevoditelj. Rođen je 20. ožujka 1820.

29. STUDENOGA 1968.

Nakon dvomjesečnog uhođavanja, organizaciono-tehničkih priprema i probnog programa, novoutemeljena subotička informativna kuća – Radio Subotica – započela je emitiranje redovitog, svakodnevnog informativnog, te kulturno-umjetničkog programa u vlastitoj produkciji i uključivanjem u programe Radio Novog Sada.

29. STUDENOGA 2007.

U Subotici je predstavljena knjiga »Životne priče žena u Vojvodini – Hrvatice, Bunjevke, Šokice« dr. *Mirjane Dokmanović*, koja je rađena kao projekt udruge »Ženske studije«.

30. STUDENOGA 1944.

Samo mjesec i pol poslije oslobođenja Subotice započeo je organizirani upis u pučke škole na području grada Subotice.

30. STUDENOGA 1987.

Umro je *Ante Jakšić*, profesor jezika i književnosti, plodan pisac i kulturni djelatnik. Objavio je dvanaest knjiga pjesama, četiri romana i zbirku pripovjedaka. Suradivao je u više od pedeset listova, časopisa i drugih publikacija, među njima u »Subotičkim novinama«, »Bunjevačkom kolu«, »Klasju naših ravni«, »Subotičkoj Danici«, »Rukoveti« i dr. Rođen je 22. travnja 1912. u Bačkom Bregu.

1. PROSINCA 1687.

Franjevački redovnik *Bartul Benjović* ustrojio je prvu matičnu knjigu krštenih, koja je 1717. prepisana i sačuvana do danas. Prvog dana prosinca 1687. krštena su tri ženska djeteta: *Katarina*, od roditelja *Ivana Parčetića* i *Marte Bilogrlić*, kum je bio *Marko Grubišić*. Roditelji *Angele* bili su *Nikola Kubatović* i *Helena Vuković*, kuma *Stana Merković*. Roditelji *Marije* bili su *Martin Bajić* i *Kata Miković*, a kum *Petar Đelmiš*.

1. PROSINCA 2003.

Umro je *Geza Kopunović*, prvak subotičkog kazališta; glumac, redatelj, autor brojnih humorističnih tekstova, među njima i serijala »Martin i Tona« i drugih dramskih djela. Za trideset i dvije godine ostvario je opus od preko 230 uloga, ponajviše teških i složenih scenskih likova. Bio je počasni građanin Subotice. Rođen je 1. siječnja 1920.

2. PROSINCA 1917.

Rođen je *Geza Tikvicki*, istaknuti aktivist radničkog pokreta, prvoborac, visoki partijski i državni dužnosnik, dugogodišnji veleposlanik u Mađarskoj. Autor je memoarske knjige »Slike ustanka u Bačkoj«. Umro je 12. ožujka 1998.

2. PROSINCA 1971.

U »Likovnom susretu« je otvorena velika izložba iz opusa subotičkog slikara *Gustava Matkovića*, vrsnog portretista i pejzažista.

2. PROSINCA 2001.

Umro je *Josip Buljovčić*, profesor književnosti i jezika, filolog, znanstvenik, čelnik nekoliko prosvjetnih i kulturnih institucija, pisac, autor više udžbenika, te dviju knjiga kritika i eseja. Bio je počasni građanin Subotice. Rođen je 17. siječnja 1932. godine.

3. PROSINCA 1950.

Umro je *Mladen Karanović*, novinar, kulturni djelatnik i mecena. Početkom 1893. godine pokrenuo je »Subotičke novine«, bunjevačko-šokački list za obće stvari, prosvitu i kulturu, kojega uređuje do 1898. kada je zbog oštih, antirežimskih stavova bio prinuđen odstupiti, te se »Subotičke novine« gase. Rođen je 21. siječnja 1863.

3. PROSINCA 1980.

Premинуo je sveučilišni profesor, znanstvenik i publicist

dr. *Ante Šokčić*, utemeljitelj Otorinolaringološkog odjela Subotičke bolnice, potom u Novom Sadu i načelnik ORL klinike u Beogradu. Liječničku i naobrazbu znanstvenik stekao je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Rođen je u Subotici 15. siječnja 1911.

4. PROSINCA 1941.

Rođen je *Petar Vukov*, pjesnik, prozaist, prevoditelj s mađarskog jezika, urednik književnog časopisa *Rukovet* (1972.-1983.), knjižničar Gradske knjižnice. Tiskane su mu dvije samostalne zbirke stihova, te zajednička zbirka *Vidici vetrova*, sa *Zvezdanom Asić* i *Jenöom Tusakom*. Posthumno mu je objavljen kratki roman *Atlantis*. Umro je 30. listopada 2003.

5. PROSINCA 1982.

Ulaskom parnjače na željeznički kolodvor, zborom radnika Željezničkog čvora i drugim prigodnim programima obilježena je 100. obljetnica izgradnje željezničke pruge Budimpešta-Zemun, te dolaska prvog vlaka u Suboticu – na ovoj liniji. Inače, prvi vlak je ovamo stigao na palički kolodvor iz smjera Segedina 12. rujna 1859. godine, na liniji Oradea-Fiume.

5 PROSINCA 1998.

U Novom Žedniku je otkriveno spomen-obilježje spasiteljima srpskih života za vrijeme II. svjetskog rata, na kojem su uklesana sljedeća imena: *Antal Kiš Antika*, *Stevan Vidaković* i *Petar Kiš*.

SUBOTIČKA KRONIKA UZ POTPORU GRADA SUBOTICE

HRVATSKARIJEČ

Predsjednik Republike Srbije Tomislav Nikolić na proslavi praznika bunjevačke nacionalne manjine

»**O** davno je trebalo izvršiti i standardizaciju bunjevačkog ikavskog dijalekta, učiniti više na otvaranju odjela u školama na ikavici, kao svakodnevnom govoru Bunjevaca, otvoriti daleko veći prostor u medijima«, kazao je predsjednik Srbije *Tomislav Nikolić* na proslavi praznika bunjevačke nacionalne manjine kojim je obilježena obljetnica održavanja Velike narodne skupštine u Novom Sadu. Citirajući riječi privrženosti *Blaška Rajića* Srbiji s Velike narodne skupštine 25. studenog 1918., ali i događaje u proteklih 95 godina, Nikolić je istaknuo da Srbija prepoznaje Bunjevce kao autohtoni južnoslavenski narod, koji ima pravo čuvati svoju posebnost, identitet i historijsko naslijeđe. »Niste ni Srbi, ni Hrvati, već autentična slavenska narodnost koja ima sve attribute posebnosti i jedinstvenosti, svoj kulturni identitet, folklor, historijsko naslijeđe«, rekao je Nikolić.

Gradonačelnik *Jenő Maglai* istaknuo je da su formiranjem nove vlasti u Subotici u njoj zastupljene sve četiri velike zajednice u gradu, izražavajući uvjerenje da će suradnja lokalne samouprave sa svim nacionalnim vijećima biti plodonosnija nego do sada.

Radovi na zgradi kazališta

Do kraja ovoga tjedna privedeni su kraju predviđeni radovi na obnovi starog dijela kazališta. Građevinci »SMB gradnje« povezali su stupove sa zidovima i armiranom betonskom konstrukcijom balkonske dvorane i ostatka kazališta, a izlivena su dvije betonske kose ploče na kojima će u sljedećoj fazi biti postavljena krovna konstrukcija. Stari i novi dio kazališta spojeni su armiranom betonskom pločom. Izbor izvođača radova za izradu stropne ploče, krovne konstrukcije i krova uslijedit će poslije okončana tendera. Ova faza posla će prema planu biti realizirana sljedeće godine, a financirat će je s 85 milijuna dinara pokrajinska Vlada.

Počeo s radom odjel kućnog liječenja

Odjel kućnog liječenja Doma zdravlja počeo je s radom u Kumičićevoj ulici broj 4. Predsjednik UO Doma zdravlja dr. *Rodoljub Đurić* izjavio je da ovaj odjel predstavlja sponu između liječenja kod kuće i u bolnici, za teške, nepokretne bolesnike u odmaklim stadijima bolesti – palijativnu njegu. Za sada će u odelu raditi tri liječnika, a normativima je predviđeno još šest liječnika i na svakog od njih po pet medicinskih sestara. Pacijenti će se primati uz medicinsku

dokumentaciju, putem izabranog liječnika ili izravno u službi i to isključivo uz suglasnost pacijenta. Imenovani voditelj službe je *Darko Rastović*, spec. opće medicine. Renoviranje ambulate u Kumičićevoj je koštalo 1,8 milijuna dinara, a radno vrijeme je od 7 do 20 sati radnim danima i subotom od 7 do 14 sati.

Grad urešen prazničnim lampicama

Dekorativna rasvjeta koja se postavlja povodom božićno-novogodišnjih praznika malo će se razlikovati nego ranijih godina, jer je grad ove godine kupio nove ukrase u vrijednosti od dva milijuna dinara. Postavljanje i skidanje ukrasa košta još oko milijun dinara. Osim grada bit će ukrašene i veće prigradske mjesne zajednice poput Bajmoka, Tavankuta, Čantavira, itd., a po prvi puta i Ulica Maksima Gorkog do Vatrogasaca.

Počela sezona klizanja

Od danas je počela sezona klizanja, a Gradsko klizalište će od ponedjeljka do petka biti otvoreno od 10 do 12 i od 18 do 20 sati, dok će subotom i nedjeljom za građane biti osigurana tri termina – od 10 do 12, od 15 do 17 i od 18 do 20 sati. Cijena ulaznice je 110 dinara, a na klizalištu će i ove godine biti osigurana usluga oštrenja i iznajmljivanja klizaljki.

Temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (»Službeni glasnik RS« br 135/04, 36/09), Tajništvo za lokalni ekonomski razvoj, gospodarstvo, poljoprivredu, komunalne poslove i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj,

OBAVJEŠTAVA

Da je podnesen Zahtjev za davanje suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Izgradnja kompleksa benzinske stanice u Subotici na katastarskoj parceli 4185 ko Stari grad.

Javni uvid po podnesenom zahtjevu osiguran je od 29.11.2013 do 18.12.2013. godine u prostorijama Gradske uprave – Gradska kuća, II. kat soba 226, svakog radnog dana u trajanju javnog uvida od 10-12 sati.

Javna prezentacija i rasprava po podnesenom zahtjevu nositelja projekta »MAGMA PETROLEUM GROUP« DOO Beograd održat će se 19. prosinca 2013. godine u prostorijama Stare gradske kuće, soba 226 II. kat s početkom u 12 sati

Studija se može vidjeti na sajtu:

<http://www.subotica.rs/sr/4903/oglasna-tabla>

Svi zajedno, jedno protiv svih

Izlicitiranim iznosima od 57.500 dinara za hektar, poljoprivrednici u Žedniku štetu napravili i sebi i drugima, jer su buduću početnu cijenu državnog zemljišta podigli od 5 do 7 posto * Sve ostale dražbe prošle su s velikim zanimanjem, ali i uz dogovor poljoprivrednika koji će (uključujući i stočare) na ime najma za oko 12.000 hektara uplatiti oko 300 milijuna dinara, od čega lokalnoj samoupravi ostaje 40 posto

Prognoze o maloj njivi s puno traktora, odnosno o velikom zanimanju poljoprivrednika za sudjelovanje na dražbama za najam državnog zemljišta obistinite su se u momentu kada je šef Ureda za poljoprivredno zemljište u Subotici *Grgur Stipić* izjavio kako se u zakonitom roku (do 15. studenoga) za prijavu na javnom nadmetanju prijavilo 285 kandidata koji su na račun Gradske uprave unaprijed uplatili 205 milijuna dinara! Ta brojka, koja premašuje i onu koju će Grad od izdavanja državnog zemljišta utržiti, ima dodatnu težinu ako se u obzir uzme da su uplate stigle nakon svih ulaganja koja su poljoprivrednici uložili u jesensku sjetvu.

RALOM U ZID

Samo javno nadmetanje, koje je u subotičkoj »Novoj općini« trajalo od 18. do 27. studenoga pokazalo je dva lica karaktera ovdašnjih poljoprivrednika. S jedne strane, one daleko brojnije, pokazalo se da, uz dogovor, svatko može doći do dijela željenog zemljišta. Naime, poljoprivrednici u skoro 10 od 11 katastarskih općina za koje je održano javno nadmetanje uspjeli su se prije dražbe dogovoriti oko raspodjela parcela tako da su one i izlicitirane po početnim cijenama sa samo jednim sudionikom na

držabi. S druge strane, neustanovljena nagrada »Licitarsko srce« svakako pripada nekome tko je u Žedniku, u žestokoj konkurenciji, za hektar državnog zemljišta tablu dizao do konačnih 57.500 dinara, odnosno dvostruko više u odnosu na najvišu početnu cijenu. Spomenimo da se u toj katastarskoj općini za oko 1.250 hektara nadmetalo stotinjak poljoprivrednika i da su izlicitirane cijene često premašivale 40.000 dinara za hektar. Uzimajući u obzir jedne i druge, nije teško složiti se s opaskama pojedinih sudionika dražbe kako je mnogo racionalnije u najam uzeti manju površinu po nižoj cijeni nego veću po ekonomski neisplativoj.

Da ne misle svi tako pokazuju i riječi *Miroslava Ivkovića* iz Novog Žednika, javnosti poznatom kao jednom od organizatora brojnih dosadašnjih prosvjeda poljoprivrednika. On kaže da je do natjeravanja cijena došlo isključivo stoga što je lokalna samouprava iskoristila zakonito pravo da stočarima da 50 posto površina po pravu prečeg najma. Na taj način, kaže Ivković, ratari su ostali oštećeni, jer su dobili značajno manje površine nego ranije, pri čemu su se na dražbi pojavili još i stočari koji po pravu prečeg najma nisu dobili maksimalnih 50 hektara. Upitan zbog čega se

mnogi od ratara ipak odlučuju za plaćanje najma po neisplativim iznosima, Ivković kaže kako su na to prinuđeni, jer zemlju moraju raditi kako bi otplatili kredite i hipoteke kojima su se posljednjih godina opteretili. Zamoljen da prokomentira Ivkovićeve riječi, koje u biti odražavaju sukob ratara i stočara oko zemlje, proizvođač mlijeka s Đurđina *Josip Dulić* odgovara kratkim pitanjem: »Zar je nekome zabranjeno baviti se stočarstvom« (i na taj način koristiti povlastice glede najma, prim. a.)?

DOGOVOR ZEMLJU RADI

Dvije strane dražbe pokazale su još jedan značajan moment. U slučajevima gdje su se poljoprivrednici dogovorili, po pravilu do zemlje su došla i manja gospodarstva. To je veoma bitno ukoliko se u obzir uzmu katastarske općine Đurđin, Bikovo ili Donji grad, koje među samim poljoprivrednicima važe kao »jake«, odnosno kao područja u kojima ima na desetke moćnih pojedinaca koji bi dizanjem cijena bez zemlje sigurno ostavili mala gospodarstva. Uzmemo li, međutim, kao primjer Žednik, lako je zaključiti da su tamo loše prošli svi: i oni koji do zemlje nisu došli jer nisu imali novca (i rezona)

da za nju plaćaju besmislene iznose i oni koji su na to bili spremni.

Naravno, dražba niti ovoga puta – a što se najbolje vidjelo opet u katastarskoj općini Žednik – nije prošla bez prisustva onih koji su se na njoj pojavili kao zastupnici interesa onih kojima to zakon onemogućuje. Drugim riječima, opet je bilo »poljoprivrednika« koji su licitirali za račun onih koji će zemlju ubuduće stvarno obrađivati. U praksi će to, dakle, izgledati ovako: XX će u podnajam zemlju s potpisanog ugovora dati YY-u i na taj način zakon će svjesno prekršiti i jedan i drugi. Zanimljivo, iako za to znaju, poljoprivrednici niti ovoga puta nisu pokazali nikakvo zanimanje da poduzmu nešto konkretnije kako bi spriječili očit prolazak kroz nezakrpani zakon. Namjesto toga, uz podrugljiv osmijeh (*Josip Dulić*) i po koju oštriju osudu da bi takve »trebalo kažnjavati« (*Ferenc Richter* iz Subotice), sve se svodi na konstataciju kako su pojedinci spremni prodati dušu za 1.000 eura (kolika je početna cijena najma ljudi koji su spremni izdati u podnajam ono što su na papiru uzeli u najam). Bit će, naravno, zanimljivo i vidjeti što će se ostvariti od Stipićevih riječi, izgovorenih uoči samih javnih nadmetanja, da će lokalna samouprava i mjerodavna državna

OPĆINA ŽEDNIK PONIJELO NEUSTANOVJENU TITULU »LICITARSKO SRCE«

tijela (inspekcije) kontrolirati tko radi, a kome drugi radi zemlju koju je uzeo u najam. Kako je tom prigodom rekao upravo za »Hrvatsku riječ«, ukoliko se zlorabe ustanove, protivu tih osoba će biti podnijete kaznene prijave i, ono što je mnogo važnije, takve će osobe izgubiti aktivan status u registru poljoprivrednih gospodarstava. S obzirom na to da se bez prognoze potpisnika ovih redova može, najbolje je za isto raspitati se kod samih poljoprivrednika ili njihovih ovlaštenih predstavnika u vidu udruga.

TRAKTOR, TRAKTOR – FAKTORČE

Zanimljivo viđenje glede upravo održanih dražbi dao je i tajnik Regionalne gospodarske komore *Ivan Vojnić Tunić*. Veliko zanimanje poljoprivrednika za zemlju on tumači činjenicom da su mnogi ljudi koji su ostali bez posla u poljoprivredi prepoznali posljednju šansu za preživljavanje. Također, kao

i Ivković, i on kaže kako je jedan od razloga višeg stupnja zanimanja vezan za uporabu mehanizacije koja se, obradom manjih površina, jednostavno ne isplati. Ipak, možda je najzanimljivija njegova računica po kojoj se najmom 50 hektara zemljišta, u iole redovnoj godini, može zaraditi i do 5.000 eura. Takav iznos, tvrdi Ivan Vojnić Tunić, ne može se dobiti na ime kamata niti u jednoj banci, pa se stoga isplati izdvojiti čak i 20-30 posto više novca u odnosu na početnu cijenu na javnom nadmetanju. Ipak, on kaže kako ovakav sustav izdavanja državne zemlje u najam nije dobar, jer se na kratak rok (u slučaju Subotice najam je na 3 godine) zemlja samo izrabljuje, a da se u nju vrlo malo ulaže što kao posljedicu ima slabljenje kakvoće zemljišta. Namjesto toga Ivan Vojnić Tunić smatra kako bi državno zemljište najbolje bilo izdati u koncesiju na najmanje 10 godina, i to onim poljoprivrednicima koji prije toga na natječaju ponude

najbolji program što će i kako raditi na zemljištu. Prepreka ostvarenju te zamisli, kaže on, ne bi smjela predstavljati niti činjenica da se u međuvremenu može dogoditi da država počne s primjenom Zakona o restituciji, i to sve uvažavajući načelo supstitucije. Kako veli, stvarni vlasnici zemljišta morali bi prije toga i zakonski biti zaštićeni tako što najam za koncesiju ne bi (više) bio plaćan državi nego onima kojima je zemlja vraćena. S Ivanom Vojnićem Tunićem u potpunosti se slaže i Ferenc Richter, a, uvjetno kazano, i *Franjo Dulić* s Đurdina. Dulić je, naime zagovornik ideje da bez zemlje nema opstanka mladih na selu, a bez mladih niti sela više biti neće. Međutim, upitan kakvo rješenje tog problema predlaže, Dulić je odgovorio kako je to zajednička tema za razmišljanje i države i lokalne samouprave i samih poljoprivrednika.

Za kraj niza zanimljivosti za razmišljanje ostavili smo riječi Grgura Stipića o održa-

nim dražbama. Ako kao gole činjenice prihvatimo podatke da su poljoprivrednici (i ratari i stočari) u najam uzeli 12.000 (od 13.000) hektara državnog zemljišta i da su za to platili oko 300 milijuna dinara (od čega će oko 120 milijuna ostati lokalnoj samoupravi), na kraju svega za razmišljanje, i to samim poljoprivrednicima ponajprije, ostaje fakat da će zbog natjeravanja cijena u katastarskoj općini Žednik početna cijena državnog zemljišta na sljedećem oglasu biti viša za 5 do 7 posto. Iako je bilo riječi o tome da početnu cijenu najma određuje prosječno izlicitiran iznos u pojedinačnim katastarskim općinama, Stipić kaže kako od toga neće biti ništa nego će ceh kombinacije pohlepe i inata u Žedniku biti ravnomjerno raspoređen u ostalih 10 katastarskih općina. Drugim riječima, katastarska općina Žednik patentirala je novu verziju stare izreke. Svi zajedno, jedno protiv svih.

Z. R.

Čestit život med salašima

U mozganju čovik još nije došo na kraj šta sve mož skontat, pa tako ni lopovi još nisu metnili tačku na čin kako i ščim što prostije i što lakše štogod ukrast, a da za to muče i tako prisiljavadu žrtvu da njim dā šta ištu el to otmu od njeg. Ko zna ko je smislio huncucko pomagalo u krađi, pa je goveđi rog izhasniro za vabilo. Za taj poso su izabrali 3 - 4 goveđa roga od domaće marve, uske i osridnje dugačke, a ne od podolca (rasa goveda s dugačkim i viragastim [raširenim] rogovima). Da je vabilo što cigurnije skuvali su tarane, dobro je zapržili, u nju nasickali malo pušene dive-nice el šunke da sa što jačom sagom draže nesite salašarske vaške. Mamac su dobro nagnječili u rog.

KRAĐA U RAVNI

Lopovi su u veću krađu pileža išli obično noćom u taršu, najmanje troje – četvero. Kad su dobro ošacovali vrime, jedan el dvojca bi očli u ravan dalje od salaša na stotinak meteri. Tamo bi digli graju i s njom uzbunili i dovabili puštane vaške. Na nenadanu buku vaške bi jurnile prema njima. Kad su ih spazili lopovi bi razbacali rogove s taranom. Vaške bi se okomile na vabilo, otimale za rogove. Ni jedan ker nije mogio s njim pobić, el iz njeg istrest taranu, nit ga mogio prigrisat da dospije do tarane. Ako je ker drugom iz usta otimo rog, onaj mu se nije mogio suprostavit da je koliko

Pogled na mlaku i dô

jači, u zubima je držo rog. U otimačini tarana je iz roga pomalo ispadala, baš toliko da se dio vašaka pozabavi sa lizanjem zrna sa zemlje. Što su se više otimali, sve više je zrcadi polagano ispadalo, a nikako da se naidu. Kad su nadražene vaške u ravni zabavili s rogovima, lopovi su očli na salaš i prdružili se s drugarima u krađi.

Dok su se jedni u ravni bakćali s vaškama, dotleg su i drugi kod salaša smirili dva – tri svezana kera, skuvanim goveđim koščurama. Kad su smirili vaške lopovi su u kokošinju friško trpali pilež u džak. Osobina kokošaka je da se pritišnjene u džaku el u drugom skučenom mistu, namišćene jedne na drugu el nuz druge, smire – ne oglašavaju. Više lopova su kadri za kratko vrime natrpat u džak toliko pileža, i desetak komada tj. koliki je džak, a da se ni niko ne uguši, a da krađu mož ponet i tabanat s njom.

Od upućenog sam čuo da lopovi sa krađom noćom ne idu na kolima, jel ako na putu naidu na žandare, po izgledu bi časkom bili otkri-

veni da štogod nije u redu. Zato njim je bilo cigurnije ić popriko kroz ravan, izdaljeg se da uočit ako kogod ide, pa se mož pritajit el sklonit. Slučajnom prolazniku bi bilo sumnjivo ako kogod noćom, pa još nepoznat, nosi natrpan džak. Sastavni dio krađe je i noćom na cigurno misto odnet krađu, samo se onda ona mož izhasnirat – poist el u drugom kraju prodat. I to je jedan od sitni nauka lopova.

UVAĆEN U DOLU

Kad je moj dida (1876.) bio čavrgan, od šora pa na dalje širili su i vist kako je na tolaše naletio kokošar (lopov pileža). Nedilja dopodne. Sunce je dobrim odskočilo. Žandarska patrola ide stazom po krivudavom dolu. Za jednom krivinom spazili su čovika, koji je naglo curuknio i potrčo. Zaustavili su ga. Šta nosiš u džaku. Kokoš. Otkud ti. Kupio sam je. Di. Na salašu. Kod koga. Na gredi. Kako se zove gazda. Tuc-muc, zbunjen odgovor. Žandari su časkom odgonetnili s kim imadu posla. Ukro si kokoš.

Nisam. Jedan je skinio pušku s ramena, neprimetno mu kundak spustio na gole prste stopala. Čovik je poskočio. To ih je rasrdilo. Serija čuška. Al si dobre volje, još ti je do i granja (ples) prid nama. Čovik ih je pokunjen odvo do uvratina salaša i pokazo di je na vigov (omću) uvatio kokoš. Dobio je malo čuška. Uveli su ga u salaš. Dozvali svu čeljad do bunara. Čovik je i prid njima prizno krađu. Žandari ga dobro izlemali, pa zapritili: ako te vidimo u našem ataru, dobićeš bubotaka. Marš. Žandari se na bunaru napili ladne vode, s domaćinom procaskali, odanili, očli svojim putom. Nastarali su se da čeljad oko bunara rašire vist. Nije bilo zapisnika, a ni drugi administrativni kerefeka (koještarija), predmet je časkom adaktiran (okončan).

To je jedan od primera kako su tolaši (Austro-ugarski žandari) i žandari Kraljevine Jugoslavije štitili miran život u ravni. Onda je tako bilo. (Odraso sam na salašu brez katanca, čak brez brave na podrumu, ulaznim el tavan-skim vratima...!)

KUHARSKI DNEVNIK BEBE MARTE

Bebama s ljubavlju

Kuharski dnevnik bebe *Marte* pravi je mali kuhar za mame, ali i tate, bake i djedove, i sve koji će na bilo koji način biti ili već jesu uključeni u prehranu bebe. Svoje iskustvo oko uvođenja nemliječne hrane opisala je mama, a i liječnica *Marija Mandić*, koja je trenutačno na specijalizaciji interne medicine.

ISKUSTVO KAO POMOĆ DRUGIMA

Koja je važnost pravilne prehrane u najranijoj životnoj dobi najbolje znaju mame, najbolji svjetski kuhari za bebe. *Marija Mandić*, kao majka troje djece, dobro zna kroz što je prolazila i kako je pristupala prehrani svoje djece. Ovoga puta, kako je rekla, odlučila je sve zapisati i zabilježiti, te na taj način nekome i pomoći. »S prvim djetetom, našom *Antonijom*, jako sam puno čitala i pitala se kako će sve to biti. Uvijek sam željela da moja djeca dobivaju zdravu i pravilno pripremljenu hranu, a da im sve to bude fino i ukusno. Sa sinom *Petrom* sam već imala neko iskustvo, pa je recimo

sve bilo jednostavnije.« Kako kaže dr. *Marija* nije htjela da to ostane samo njoj poznato, nego da na ovaj način pomogne mladim mama-ma, kojima bi njen savjet, kao mame i liječnice, dobro došao. S ovom željom osnovala je grupu na Facebooku, gdje je počela pisati sve što je kuhala i pripremala *Marti*. »U početku sam razmišljala o nekoj web stranici, ali sam onda u jednoj od besanih noći došla na ideju da mogu to i ovako napraviti. Trudila sam se redovito pisati što je *Marta* jela toga dana i u tome sam uspjela prvih mjeseci, a onda sam kasnije sve pisala s danom zakašnjenja. Naišla sam na podršku i mame su se javljale, postavljale pitanja, razmjenjivale smo iskustva, te sam i ja dobila neke ideje što pripremiti mojoj bebi. *Marta* se do 5,5 mjeseci hranila samo mojim mlijekom (podojem) i onda smo počeli s uvođenjem nemliječne - čvrste hrane«, objašnjava *Marija Mandić*. Dnevnik je pisan idućih 100 dana, točnije tri mjeseca, što je po riječima dr. *Marije* dovoljno da beba prihvati veliku većinu namirnica i da se uobroči.

Podrazumijeva se da ima svoj ustaljeni ritam za hranjenje, dakle da ima ručak, večeru, prije podnevnu i poslije podnevnu užinu i na kraju doručak.

IDEJA ZA KNJIGU

»Kada sam počela pisati, neki članovi skupine (skupina trenutačno broji 468 članova), pa čak i moje kolege su mi rekli zašto ne napravim knjigu, no o tome tada nisam ni sanjala. Čitajući moj dnevnik i moje pisanje javili su mi se iz kompanije KIBID, koji su predstavnici 'Milupe' (gotovih kašica i bebi hrane), da će oni, ukoliko se ja odlučim za knjigu, oni biti sponzori za tiskanje, s tim da ja imam odriježene ruke kako ću to odraditi. Tek tada sam počela razmišljati o knjizi«, kaže *Marija Mandić* i dodaje, da joj je želja bila da knjiga iz tiska izađe do *Martinog* prvog rođendana.

O KUHARSKOM DNEVNIKU

U knjizi »Kuharski dnevnik bebe *Marte*« pokraj »Ode dojenju« nalaze se i preporuke oko uvođenja hrane, kao i komentari i savjeti mame *Marije*, o tome kako je *Marta* koju namirnicu prihvatila, kao

Obitelj *Mandić*: *Marta* »čita« kuharicu

i najčešća pitanja i diskusije o određenoj temi. Autorica je ujedno i izdavač, dok je grafike za knjigu radio *Tomislav Vukov*, lekturu *Srboljub Marković*, a tehnički prijelom *Siniša Stojanović*. Po riječima dr. *Marije* svi koji su radili na ovoj knjizi su u krugu prijatelja i poznanika.

Vjerujem da će se u ovoj priči pronaći mnoge mame, te da će one najbolje znati važnost ovakvog dnevnika. Svi zainteresirani dnevnik mogu naručiti na email: uvarskiDnevnikBebeMarte@gmail.com ili putem facebook-a www.facebook.com/KuharskiDnevnikBebeMarte ili na telefon 063/ 596-068 ili 024/ 524-844 cijena je 400 dinara. Na teritoriju Subotice i Sombora dnevnik možete dobiti osobno na kućnu adresu, a u drugim mjestima je dostava putem pošte.

Ž. V.

PROMOCIJA DNEVNIKA

Promocija Kuharskog dnevnika bebe *Marte* bit će održana 4. prosinca (na *Martin* rođendan) u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici s početkom u 19,30 sati. Govorit će autorica knjige dr. *Marija Mandić*, pedijatričarka dr. *Agota Polivka* i recenzentica knjige prim dr. *Terezija Matarić*, onkolog.

BIOMASA KAO NEISKORIŠTENI RESURS

Naknadna pamet neće pomoći

Biomasa je najveći i najvažniji obnovljivi izvor energije u Vojvodini i jedan od najvećih izvora biomase i čini 60 posto ukupnog raspoloživog potencijala alternativnih izvora energije na njenom teritoriju

Bojan Gako:
Grijanje na biomasu je isplativo

Centralno-europski forum za razvoj ove godine organizirao javni dijalog u Beogradu na temu daljinskog grijanja u Srbiji, te mogućnosti korištenja biomase kao energenta koji bi zamijenio fosilna goriva. Sudionici su se složili oko činjenice da su potencijal biomase i njena dostupnost veoma veliki, ali neiskorišteni i naveli su primjer kako je u Europskoj uniji 15 posto toplana uključeno u daljinski sustav grijanja koji koristi biomasu za zagrijavanje svojih kotlova.

Općinama u Srbiji koje urade na vrijeme studiju izvodljivosti o prelasku na biomasu bit će dostupna pomoć od 100 milijuna eura preko njemačke banke KfW za izgradnju postrojenja. Uvažavajući suvremene trendove i promjene, povećanu isplativost uporabe alternativ-

nih izvora energije u smislu velike dostupnosti žetvenih ostataka u Vojvodini, JKP Toplana iz Subotice odlučila je uz pomoć lokalne samouprave sudjelovati u projektu i izgraditi jedno postrojenje na biomasu.

RESURSI BIOMASE U VOJVODINI

Biomasa je najveći i najvažniji obnovljivi izvor energije u Vojvodini i jedan od najvećih izvora biomase i čini 60 posto ukupnog raspoloživog potencijala alternativnih izvora energije na njenom teritoriju. U smislu raspoloživosti i potencijala najveći dio biomase koja bi se mogla dobiti u pokrajini jest kukuruzna biomasa, zatim trenutno veoma interesantna industrijska bilja koja rata- rima donosi profit, tj. uljana repica od koje se proizvodi

biodizel, a njeni žetveni ostaci u obliku presanih bala su izuzetna sirovina za zagrijavanje zbog visokog sadržaja ulja. Jedan iznimno važan segment biomase jest i bioplin dobiven na farmama svinja, goveda, pilića, koji po istraživanjima može nadomjestiti i do 20 posto uvoznog plina. Također velik izvor biomase leži u drvnjoj biomasu i najčešći vidovi upotrebe drvne biomase su u proizvodnji peleta i briketa. Na nedavno održanom sastanku pokrajinske tajnice za energetiku i mineralne sirovine Nataše Pavićević-Bajić s predstavnicima tvornica za proizvodnju peleta i briketa naglašeno je kako je cilj Vlade Vojvodine da pokrajina proizvede u iduće četiri godine vlastitu energiju i do 50 posto.

Izvršitelj za energetiku pri Gradskoj upravi Subotice, dipl. ing. Marko Vicko, bliže

je objasnio značaj i mogućnost šire uporabe ovog alternativnog izvora energije.

»Glavna prednost biomase u odnosu na fosilna goriva je njena obnovljivost i održivost. Računa se kako je opterećenje atmosfere s CO₂ pri korištenju biomase kao goriva zanemarivo budući da je količina emitiranog CO₂ prilikom izgaranja jednaka količini apsorbiranog CO₂ tijekom rasta biljke«, kaže Vicko i ističe kako postoje mnoge analize i urađeni projekti koji ukazuju da je zbog povoljnih lokalnih ekonomskih uvjeta biomasa ekonomski konkurentna drugim izvorima energije. Međutim, smisao i značaj korištenja biomase je puno širi od same ekonomske dobiti i ostvarenog profita i ušteda, jer se njenom upotrebom najprije ostvaruju mnogi drugi pozitivni učinci kao što je

zbrinjavanje otpada, otvaranje novih radnih mjesta, povećanje konkurentnosti u šumarstvu i drvnoj industriji.

NEZAINTERESIRANOST

Međutim, postoje veliki problemi i prepreke za širu uporabu biomase: »Jednostavno ne poklanjamo dovoljno pozornosti stručnjacima koji posjeduju odgovarajuće teorijsko i praktično znanje o uporabi biomase, te bi institucije u kojima rade ovi stručnjaci (Pokrajinsko tajništvo za energetiku, fakulteti, lokalne samouprave, određena javna i privatna poduzeća) morali zauzeti aktivniji pristup i ustupiti značajniji prostor i potporu stručnjacima«, naglašava Vicko.

Da bi krenuli od početka bitno je utvrditi otkupne cijene energije koja se dobiva uporabom biomase i definirati konkretnu ekonomsku korist za stanovništvo i gospodarstvo, te opravdanost korištenja ovog alternativnog izvora energije. Dobiveni ekonomski pokazatelji i podaci utvrdili bi konkurentnost cijene energije dobivene od biomase u odnosu na cijenu energije iz klasičnih fosilnih izvora.

U financiranje konkretnih projekata međutim treba stvarati širu stručnu i financijsku podršku, te bi u zatvaranje financijskih konstrukcija ovih projekata trebalo osim državnih institucija uključiti i privatne institucije, jer bi konačni saldo bio pozitivan u globalu za sve uključene.

»Grad je pokušao u nekoliko navrata preko tehničke suradnje s Poljoprivrednim fakultetom u Novom Sadu, tj. sa stručnjacima s Katedre za termotehniku da dođe do preciznijih podataka koliko bi biomasa na teritoriju Grada

mogla zamijeniti uporabu klasičnih energenata. Nakon određenog vremena došlo se do potpisivanja ugovora, te su izdvojena određena novčana sredstva od strane lokalne samouprave. Međutim, problem je nastao jer su sredstva bila nedovoljna za pokriće troškova analize zemljišta koja zahtijeva razdoblje više godina, pa se s ovom suradnjom stalo«, ističe Vicko.

DALJINSKO I INDIVIDUALNO GRIJANJE

Samo korištenje biomase sve češće dobiva svoju konkretnu primjenu na pojedinim poljoprivrednim gazdinstvima najprije za zagrijavanje kućanstava preko specijalnih kotlova, ali treba imati na umu da se samo određeni dio biljnih ostataka može koristiti kao energent, jer sama priroda zemljišta zahtijeva da se određeni dio vrati, tj. zaozara, tj. da se stvara humus rastvaranjem ostataka biljaka na njivama. Na žalost, svjedoci smo pokraj pozitivnih i brojnih loših primjera i ustaljene prakse da se biljni ostaci masovno pale od strane poljoprivrednika, što rezultira brojnim opasnim posljedicama od opasnosti širenja i prouzrokovanja požara, do spaljivanja površinskog dijela obradivog zemljišta koja sadrže brojne neophodne minerale za razvoj biljaka, a koji izgaranjem nestaju. Da bi se ova loša praksa spriječila potrebno je dati veće ovlasti poljočuvarskoj službi, a i konstantno podizati svijest ljudi.

Do sada najveći prodor u korištenju biomase ostvaren je preko inicijative vodstva JKP »Toplana« Subotica, koji su uvažavajući potencijal biomase odlučili izgraditi jedan pogon koji bi za

sagorijevanje i produkciju toplinske energije koristio upravo biomasu. Skupština Grada je dala suglasnost da Toplana krene u projekt za čije bi se financiranje koristila sredstva kredita njemačke razvojne banke KFW. Projekt je u početnoj fazi zahtijevao studiju izvodljivosti pod nazivom »Feasibility study biomass CHP Subotica«, a troškovi izrade ove studije pokriveni su odobrenim sredstvima KFW banke. Studija je prošla i stručnu raspravu u okviru Grada. Kada ovo postrojenje bude izgrađeno proizvodit će toplinsku energiju reda veličine 10 Mw, a interesantan je podatak da će se osim toplinske proizvoditi i električna energija putem kogeneracije koja će se zatim po povlaštenim cijenama prodavati Elektroprivredi Srbije. Stupanj efikasnosti Toplane bi se radom ovog postrojenja udvostručio. Uporaba plina i novčana izdvajanja za njegovu nabavu bi se smanjili za trećinu. Jedan od velikih problema koji ostaje jest i pitanje skladištenja same biomase, tj. žetvenih ostataka koje zahtijeva velike skladišne kapacitete jer se govori o cifri od preko 220.000 t ostataka, s tim da bi se u početnoj fazi rada postrojenja u Toplani koristilo oko 100.000 t, od čega bi se godišnje iskoristilo oko trećine, a ostatak bi predstavljao rezervu za sljedeće dvogodišnje razdoblje. Većinom bi se koristili ostaci od kukurozovine, a ne pšenične slame zbog visoke razine sumpora koji nastaje sagorijevanjem slame.

U očekivanju izgradnje i rada ovog postrojenja polako se povećava broj kućanstava koji zamjenom klasičnih kotlova za centralno grijanje kotlovima na biomasu, povr-

đuju kako je grijanje na biomasu isplativo.

Bojan Bako iz Đurđina ove je godine odlučio investirati u ugradnju peći i svoje kućanstvo zagrijavati koristeći biomasu, konkretno prešanu sojinu slamu koja sadrže visoku razinu kaloričnosti kao energent. U prvi plan ističe isplativost ovog vida grijanja zbog velike uštede imajući u vidu da se cijena ugljena i drva konstatno povećava. Očekuje se da će završetkom grijanje sezone uštedjeti nekoliko puta više novca u odnosu na prethodne godine. »Biomasa i ostaci nakon žetve su nešto što nam je u ovim krajevima lako dostupno i logično je da pokušamo iskoristiti to što nam priroda sama nudi u velikim količinama i što je u konačnici iznimno jeftino«, kaže Bojan. »Ljudi trebaju biti uporniji, jer ostatke posle žetve, bilo to kukurozovina ili slama od soje, uljane repice, treba sakupiti i skladištiti, što zahtijeva više rada oko pripreme ogrjeva nego što smo inače navikli kada nam drvara isporuči ogrjev a mi ga za nekoliko sati unesemo, ali na kraju kada se vidi krajnja ušteda mislim da će veliki broj ljudi prijeći i svoje grijanje zasnivati na biomasu.« Bojan planira sljedeće godine prešati slamu od uljane repice zbog visoke energetske vrijednosti i nakon nekoliko dana korištenja kotla na biomasu uvjerio se u ispravnost svoje odluke.

Dragocjeno vrijeme ističe, a naknadna pamet po pitanju korištenja biomase neće pomoći društvu da se snađe u novonastaloj situaciji nestanka klasičnih izvora energije koje sada masovno koristimo.

Siniša Skenderović

Šokadijo, dok ti ime traje

Dvije večeri glume, pjesme, plesova i poezije

Dani proteklog vikenda u Sonti bili su u znaku međunarodne manifestacije »Šokačko veče«, Kulturno prosvjetne zajednice Hrvata »Šokadija«, 12. zaredom. Organizatori i domaćini priredili su svojim vjernim gledateljima i brojnim uzvanicima dvije večeri za nezaborav.

PLJESAK – NAGRADA ZA KAZALIŠTARCE

U petak 22. studenoga, u prostorijama mjesne knjižnice otvorena je prodajna izložba slika nastalih na dosadašnjim »Šokadijinim« likovnim kolonijama i uradaka žena iz etno-sekcije. Iste večeri, pred više od 200 gledatelja, nastupili su članovi dramske sekcije s rimejkom svoje prve autorske predstave »Novi knez nije knez«. Ovom komedijom s velikom dozom satire zaokruženo je desetljeće vrlo uspješnog rada »Šokadijinih« kazalištaraca. Od ekipe koja je nastupila

u petak, u svih 10 prethodnih godina u radu su sudjelovali utemeljitelj dramske sekcije, autor tekstova i redatelj *Ivan Andrašić* i po godinama, ali ne i po stažu, najmlađa glumica, petnaestogodišnja *Maja Andrašić*. Već samu pojavu svojih omiljenih likova publika je burno nagradila, a predstava je nekoliko puta prekidana spontanim smijehom i glasnim pljeskom. Svoj veliki doprinos slavljeničkom ozračju dali su i »Šokadijini« tamburaši, a na koncu ove prekrasne dramske večeri publika je dugim pljeskom odala priznanje glumačkom ansamblu, glazbenicima i ekipi tehničke podrške ne samo za ovu predstavu, nego i za proteklo desetljeće druženja.

ZVON TAMBURA I SKLAD PLESOVA

U subotnjoj večeri domaćini su, nakon otpjevanje svečane pjesme »Šokadija«, publici i broj-

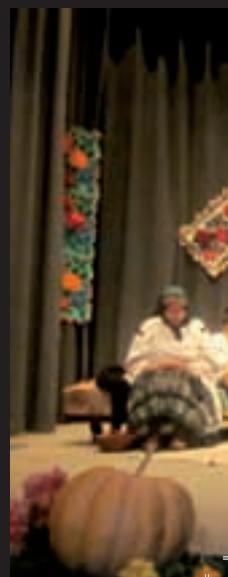
nim uzvanicima u prepunoj velikoj dvorani Doma kulture predstavili goste – KUD »Mićevac« iz Velike Gorice i KUD »Sloga« iz Sikirevaca, Republika Hrvatska, uz nastupe svojih folkloraca, djece i odraslih, tamburaškog sastava i solistice *Božane Vidaković*, te folkloraca OKUD-a »Ivo Lola Ribar« i TS »Tandora« KUD-a »Mažoret« iz Sonte. U središnjem dijelu programa nastupila je i autorica pobjedničke pjesme po natječaju »Za lipu rič«, mlada i perspektivna pjesnikinja *Anita Đipanov* iz Bačkog Monoštora. Po procjeni prosudbenog povjerenstva najljepša neobjavljena pjesma pisana šokačkom ikavicom za ovu godinu je »Divan u brazdama neba«. Manifestaciji su prisustvovali brojni uzvanici iz lokalne uprave, te iz institucija kulture, informiranja i javnog života hrvatske nacionalne zajednice u Vojvodini.

K. P.

Anita Đipanov

Natječaj »Za lipu rič« raspisan je u rujnu. Ove je godine bilo moguće prijaviti samo po jednu pjesmu. Za laskavo zvanje »najlipše pisme« natjecalo se ravno 20 autora. Prosudbenom povjerenstvu dostavljene su samo pjesme, bez imena autora, a na temelju njihovih glasova određen je redoslijed: 1. »Divan u brazdama neba« autorice Anite Đipanov s 40 bodova, 2. »Sigra jedne riči« autora Zlatka Gorjanca iz Bačkog Brega s 34 boda, 3. »Didina otrnita ljubav« autorice Maje Andrašić iz Sonte sa 22 boda, 4. »Dva pendžera mala« autorice Marice Mikrut iz Sombora s 19 bodova i 5. »U ataru« autorice Ruže Silađev iz Sonte s 11 bodova. Nagrade za pet prvoplasiranih donirali su NIU »Hrvatska riječ« i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

**AKTIVNA FOLKLORNA SEKCIJA HKUD-A
»VLADIMIR NAZOR« IZ SOMBORA**

Razigrani mladi članovi društva

Četrdesetak mladih i djece uvježbava folklor

Folklorna sekcija HKUD-a »Vladimir Nazor« najbrojnija je sekcija ovog društva. Aktivni folkloriši proteklih su mjesec dana svakog vikenda bili na nekom gostovanju. Iako se nekada putovanja realiziraju i uz sufinanciranje samih plesača, folkloriši se rado odazivaju pozivima koje dobivaju za gostovanja.

»U folklornoj sam sekciji tri godine. Zaposlena sam, pa nije uvijek lako uskladiti sve obveze, ali folklor volim pa se trudim ne izostajati s proba. Volim ples, društvo i 'Vladimir Nazor' i to je ono što me drži ovdje. Osobito obožavam putovanja i gostovanja. Oduševljena sam kako smo ugošćeni u Čakovcu, gdje smo bili nedavno, a zadovoljna sam i kako smo se kao plesači tamo pokazali«, kaže *Marija Firanj*. Na naš upit što bi moglo biti bolje, odgovara: malo više ozbiljnosti među plesačima. *Dragana Sudarević* ima 15 godina plesачkog staža, a u »Nazoru« je godinu dana. »Došla sam iz Subotice u Sombor radi studija na Pedagoškom fakultetu. Lijepo su me primili i radujem se zbog toga. Volim gostovanja, jer imamo prigodu vidjeti neku drugačiju kulturu i tradiciju, drugačiji folklor«, kaže *Dragana*.

BUNJEVAČKI PLESOVI – TEMELJ REPERTOARA

Folklornu sekciju posljednjih pet godina vodi koreograf *Šima Beretić*, koji je nekada i sam bio vrsni plesač »Nazorovih« folkloriša. Bez razmišljanja kaže kako je

puno teže voditi plesače nego stati na binu i plesati. »Broj plesača u našoj folklornoj sekciji smanjen je jer su neki plesači prešli u drugo društvo, a neki su prestali plesati, tako da sada imamo dvadesetak mladih u folklornoj sekciji. Raduje me što pristižu novi plesači iz mlađe folklorne skupine među kojima ima vrlo perspektivnih i radnih mališana«, kaže *Beretić*. Temelj čine bunjevački plesovi, ali »Nazorovci« plešu i bačke i banatske plesove i plesove iz Posavine. Za natjecanja su postavljena i četiri običaja, a to su svatovi, polivači, igranka i prelo. Doznajemo kako je glazbena pratnja veliki problem folklorne sekcije, jer je teško okupiti tamburaški orkestar.

DA JE VIŠE NOVCA

Nezaobilazni sugovornik u priči o folklornoj sekciji je i pročelnik *Bojan Jozić*. I on je na vodeću dužnost došao poslije višegodišnjeg plesачkog staža. »Trudimo se odgovoriti svim pozivima za gostovanje. Nekada je to pravo snalaženje, pa idemo vlastitim prijevozom, nekada novčano pomagamo društvu da bismo otputovali«, kaže *Bojan*. Doznajemo kako bi valjalo obnoviti i nošnju, ali to će pričekati kada bude više novca.

Zlata Vasiljević

Šima Beretić

Djeca Šokadije

Izložba slika i rukotvorina

Detalj iz predstave

SVEČANA AKADEMIJA SRIJEMSKOMITROVAČKOG CARITASA

Deset godina organiziranog rada

Svečana akademija srijemskomitrovačkog Caritasa povodom 10 godina organiziranog rada koncepta otvorene zaštite starih i bolesnih osoba, kućne njege i pomoći u kući s dnevnim centrom održana je u srijedu, 19. studenoga, u srijemskomitrovačkom kazalištu. Početkom 90-tih godina Caritas se u Srijemskoj Mitrovci pojavio kao humanitarna organizacija koja kroz projekte urgentne pomoći (higijenski i prehrambeni paketi, lijekovi, ogrjevno

drvo) pomaže najugroženije građane Srijemske Mitrovice. U 2003. godini Caritas se transformirao u profesionalnog davatelja usluga europskog koncepta njege starih i nemoćnih osoba u okviru dugoročnog razvojnog programa kućne njege i dnevnog centra. Kao integrativni dio dijecezanskog Caritasa za Srijem, zahvaljujući volonterima, uposlenicima, a

prije svega neprestalnim radom i sposobnošću koordinatore župnog Caritasa Blažena Majka Terezija, Caritasa u Srijemskoj Mitrovici, *Kristini Zeman*, mitrovački Caritas je

uključen u mnoge projekte i programe u prevenciji i suzbijanju siromaštva te stalne njege ugroženih osoba. Osim mnogobrojnih uzvanika akademiji su nazočili i *Jurgen Schmid*, prvi tajnik njemačkog veleposlanstva u Beogradu, *Dragan Đurić*, generalni konzul RH u Subotici, *Miroslav Vasin*, pokrajinski tajnik za gospodarstvo, zapošljavanje i ravnopravnost spolova, vlč. *Vladislav Varga*, direktor Caritasa Srbije, *Željko Novaković*, načelnik Gradske uprave za zdravstvenu, socijalnu i zaštitu životnog okoliša.

D. Španović

STALNA RADIONICA UDRUGE GRAĐANA »ISKORAK« IZ BEZDANA

Misli pozitivno, pokrenut ćeš stvari

Uz konstantnu borbu za osiguravanje egzistencije i barem pristojnih uvjeta života, često zaboravljamo na sebe u cijeloj priči. Čovjekovo mentalno zdravlje i ravnoteža često su narušeni. Stres se pojavljuje kao jedan od glavnih uzročnika današnjih bolesti, ljudi se povlače u sebe, postaju neaktivni jer su uvjereni kako se ništa ne može promijeniti nabolje. Pouka: napravimo ponekada stanku.

S ciljem ublažavanja ovih problema, Udruga građana

»Iskorak« iz Bezdana od listopada ove godine realizira projekt pod nazivom »Nauči pokrenuti stvari«, kao stalnu radionicu. Teme koje se obrađuju kroz radionice su: kako pokrenuti tijekom stvari od ideje do ostvarenja, pokretanje inicijative u svojoj sredini i lokalnoj zajednici (time i u vlastitom životu), prevladavanje vlastite malodušnosti kroz ideje i ostvarenja itd.

Radionice se realiziraju u nekoliko naseljenih mjesta na teritoriju Grada Sombora.

Prva u nizu radionica pod nazivom: »Misli pozitivno – pokrenućes stvari!« već je održana u Bezdanu, Bačkom Bregu i Bačkom Monoštoru. U planu je još posjet Stanišiću i Gakovu.

U prostorijama Centra građanskih aktivnosti, u suradnji s UG »Podunav« i UG NADE, predavač *Sena Martonoški*, master psihologinja, kroz interesantne primjere i vježbe koje potiču na razmišljanje i analiziranje sebe, prošla je termine kao što

su: optimizam i pesimizam, najčešće svakidašnje pogreške koje svi radimo, pozitivni i negativni stav...

Radionice koje slijede nose nazive: »Slušam te, a jesam li te te čuo?« (učenje komunikacije) i »Nenasilno rješavanje konfliktnih situacija«, te radionice sa sličnim temama, čiji je osnovni cilj podizanje samopouzdanja i oslobađanje kreativnosti pojedinca. Projekt je poduprlo Pokrajinsko tajništvo za gospodarstvo, zapošljavanje i ravnopravnost spolova.

Z. M.

ZANATLIJE IZ OSIJEKA NA IZLOŽBI U SOMBORU

Čuvari tradicije

Udruga starih i umjetničkih zanata i domaće radinosti Vojvodine organizirala je u Somboru 22. i 23. studenoga izložbu starih zanata. Osim vojvodanskih zanatlija predstavili su se i gosti iz Hrvatske i Slovenije. »S Udrugom starih zanata iz Sombora imamo prijateljsku suradnju i ovo je naš drugi dolazak u Sombor.

Fascinira nas ovdje tradicija koja se čuva, jer su, nažalost, u Hrvatskoj tradicijski zanati posljednjih dvadesetak godina

malo zanemareni. No, naporima naše obrtničke komore ta tradicija ipak i kod nas dobiva novu dimenziju, a svatko od nas ponaosob trudi se zadržati tradiciju starih zanata«, kazala je predsjednica Udruge obrtnika iz Osijeka *Marija Volinek Šrekelj*. Gosti iz Osijeka predstavili su se s ručno pripremljenim kremama i tinkturama, proizvodima od ručno kovanog željeza, zlatovezom, proizvodima licitarskog zanata i domaćim sapunima.

Z. V.

PROSLAVA CRKVENOG GODA U SOTU

Okupila ih ljubav i dobrota Božja

Siguran sam da će se pronaći sredstva i da ćemo pomoći izgradnju župne dvorane, rekao je Tomislav Branković

Misnim je slavljem u župnoj crkvi svete Katarine u Sotu, u ponedjeljak 25. studenoga obilježen crkveni god. Svetu misu predvodio je generalni vikar Srijemske biskupije mons. *Eduard Španović*, uz nazočnost svećenstva vlč.

Nikice Bošnjakovića, župnika u Šidu i Sotu, vlč. *Marija Baračića*, župnika župe Laćarak, vlč. *Vladimira Edlinskog*, grkokatoličkog svećenika u Berkasovu, župnika i dekana grkokatoličke crkve u Šidu *Mihajla Režaka*, vlč. *Darka Raca*, svećenika u Bačincima i vlč. *Ivice Živkovića*, župnika u Hrtkovcima i Nikincima.

ŽUPLJANI VRIJEDNO RADE

Prije početka svete mise nazočni vjernici iz Šida, Sota i okolnih mjesta šidske općine, a također i gosti ispred Vlade Republike Srbije, kao i predstavnici Mjesne zajednice Sot, imali su prigodu pogledati što su župljani uradili u prethodna tri mjeseca u dvorištu crkve, kao i rušenje stare zgrade na čijem će mje-

Tomislav Branković uručuje dar Nikici Bošnjakoviću

stu na proljeće početi izgradnja crkvene dvorane.

Generalni vikar Srijemske biskupije mons. *Eduard Španović* istaknuo je kako je sve nazočne tog dana u Sotu okupila ljubav i dobrota Božja: »Za Svetu Katarinu mogli bismo reći kako je bila hrabra, mudra i do kraja života vjerna. Razlog njezine hrabrosti je vjera u život uskrslog Krista Gospodina. Svima nama je potrebno hrabrosti, jer svaki čovjek danas je pun izazova i strahova, a današnja Božja riječ nas u tom smislu

tješi. Najvažnija je čovjekova besmrtna duša i zato molimo zagovor svete Katarine, da nam da životne mudrosti, hrabrosti i vjeru«, istaknuo je u propovijedi generalni vikar mons. *Eduard Španović*.

DOBRA SURADNJA S DRŽAVNIM TIJELIMA

Osim mnogobrojnih gostiju tog dana u Sotu, proslavi blagdana Svete Katarine nazočili su i predstavnici Vlade Republike Srbije, Ureda za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama, koji su u više navrata financijski pomagali u adaptaciji crkava u šidskoj župi: »Dosadašnja suradnja sa župnikom *Nikicom Bošnjakovićem* je izvrsna i uspostavili smo jako dobre odnose i kontakte. Kao plod te suradnje bio je i moj

posjet Đakovu i dr. *Marinu Srakiću*, metropolitu. Dobru suradnju imamo i s drugim biskupijama Rimokatoličke crkve, a što se tiče Šida, pomagali smo više puta: izgradnju tornja i obnovu crkve u Šidu i u *Moroviću*, a danas

smo došli ovdje vidjeti što se to radi u Sotu. S obzirom da je u planu izgradnja crkvene dvorane, a mi kao ured imamo više vrsta natječaja za financijska sredstva sada u drugom mjesecu, siguran sam da će se pronaći sredstva i da ćemo pomoći izgradnju ove dvorane. Jedna od naše pomoći bit će i pomoć u tiskanju lista biskupije«, izjavio je dr. *Tomislav Branković*, načelnik Ureda za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama.

S. Darabašić

Prilog za dvoranu

Svi su gosti mogli dati prilog za crkvenu dvoranu, a u ime Ureda za crkve i vjerske zajednice dr. *Tomislav Branković* uručio je župniku *Bošnjakoviću* knjigu »Slovo ljubve« despota *Stefana Lazarevića* i poželio svu sreću župniku i župljanima u idućim aktivnostima na izgradnji crkvene dvorane, napominjući kako je najvažnije od svega što će ona biti za mlade i učvršćenje njihove vjere.

SLAVONSKI KULEN – KULIN

Perjanica Slavonije, Baranje i Srijema

Iako se ovo područje može podičiti šunkom, kobasicom, čvarcima, slaninom i drugim prerađevinama, kuleň je uvijek bio u središtu pozornosti slavonske obitelji, u pjesmi, priči, vicu, divanu i uvijek je imao kraljevski tretman

Slavonski je kuleň originalni hrvatski proizvod nastao sušenjem na dimu svinjskoga crijeva nadjevenog smjesom sitno sjeckanog ili mljevenog, odabranog mesa svinje, posebno uzgojene za proizvodnju ove slavonske delicijese i začina, a oni se svode na sol, ljutu papriku i češnjak. Taj i takav kuleň zaštitni je znak Slavonije, Baranje i Srijema, a svojom nazočnošću obilježio je povijest, tradiciju i kulturu življenja na ovim prostorima.

I puno prije no što je zavladao hrvatskom gastronomskom scenom, a evo već kuca

i na vrata europskih gurmana, slavonski je kuleň bio kralj domaće kuhinje. Iako se ovo područje može podičiti šunkom, kobasicom, čvarcima, slaninom i drugim prerađevinama, kuleň je uvijek bio u središtu pozornosti slavonske obitelji, u pjesmi, priči, vicu, divanu i uvijek je imao kraljevski tretman.

DOBIVANJE CERTIFIKATA

Slavonski kuleň napokon je dobio oznaku zemljopisnog podrijetla i tako je privedena kraju mukotrpna nakana Udruge slavonski kuleň-kulin, započeta gotovo prije

desetak godina. Ovoga srpnja to je odradilo Ministarstvo poljoprivrede i certifikat je potpisao ministar *Jakovina*, no odmah slijedi i sljedeći korak, zaštita ove vrsne delicije na cijelom području EU.

»Bogu hvala«, rekao nam je *Andrija Matić*, tajnik udruge i pročelnik Odjela za poljoprivredu Vukovarsko-srijemske županije, »naš je kuleň konačno dobio potvrdu da je autohtoni domaći proizvod, koji se može proizvesti samo od mesa svinja domaćih pasmina, hranjenih hranom sa slavonskih polja. Taj se kuleň može proizvesti po zaštićenoj recepturi samo od biranih,

najkvalitetnijih dijelova svinjskog mesa i ledne slanine i samo uporabom soli, domaće paprike i češnjaka uzgojenog u našem vrtu i sve to nadjeveno u slijepo svinjsko crijevo. Tako proizveden kuleň se 150 dana podvrgava kontinuiranim procesima fermentacije, hladnog dimljenja, sušenja i zrenja, pa je tek tada trajan proizvod spreman za izbirljive kupce i istinske gurmane.«

Andrija je uvjeren da će proizvođači domaćeg slavonskog kulena dobivanjem certifikata biti zaštićeni od nelojalne konkurencije i zlorabe imena, što će imati utjecaja na smanjenje ilegal-

nog tržišta i odraza na poboljšanje uvjeta trženja, a samim tim i povećanje potražnje, pa i cijene, koju ovaj proizvod zaslužuje. To znači da kulen neće moći svatko prodavati, jer pooštrit će se kontrola, od proizvodnje do trženja, pa i kakvoće, a sve do nedavno bilo je slučajeva da se u prodavaonicama ili restoranima prodaje kulen koji nikada nije vidio Slavonije.

KULEN ILI KULIN

U HGK – županijska komora u Osijeku, pitali smo *Ernesta Nađa*, voditelja Odsjeka poljoprivrede, je li kulen ili kulin, no rekao je kako je riječ o lažnom priporu, jer diljem Šokadije, a to je veliko područje Slavonije, Baranje i Srijema, Šokci govore ijekavicom, ikavicom ili ekavicom (u dijelovima Srijema i Belim selima oko Valpova i Miholjca), pa otuda naziv ove delicije može biti kulen, kulin i ponegdje kuljen, no sve su to inačice

Ernest Nađ

jednog te istog naziva autohtonog slavonskog proizvoda, koji doista ima kraljevski rejting, kojega se nasiječe samo o krštenju, većim vjerskim blagdanima, na crkveni god, kada su zaruke ili svatovi.

Nađ je izrazio zadovoljstvo da je i Gospodarska komo-

Ernest Nađ

ra posvetila dužnu pozornost ovom važnom segmentu poljoprivredne proizvodnje, gdje je stočarstvo uvijek predstavljalo važnu djelatnost, a obitelji je bilo važno osigurati hranu kroz dugu ekonomsku godinu, pa su trajni proizvodi bili okosnica, dakle kulen, kulenova seka, kobasica, šunka, slanina, mast, no činjenica je da su ranije u jednoj obitelji pravili jedan kulen po zaklanoj svinji. Danas je tehnologija takva da obiteljsko gospodarstvo pravi i po stotinu kulenova, a gospodarstva koja su se posvetila toj proizvodnji drži svinje koje su najpogodnije za tu proizvodnju i tu traže svoju dohodovnost. Činjenica je da su i Komora i Ministarstvo prepoznale tradicijske proizvode sela i puno čine na legalizaciji i zaštiti kulena kao autohtonog proizvoda i to je nesumnjivo poticaj novoj kvaliteti

Zaštićeno 15 proizvoda

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede u Hrvatskoj je zaštićeno 15 proizvoda, od čega 6 s oznakom izvornosti i to: istarski pršut, varaždinsko zelje, ogulinski kiseli kupus, ekstra djevičansko maslinovo ulje s Cresa, višnja-maraska i neretvanska mandarina. Slijedi još 9 s oznakom zemljopisnog podrijetla; krčki, drniški i dalmatinski pršut, lički krumpir, meso zagorskog purana, poljički soparnik, virovitička paprika, baranjski kulen i slavonski kulen-kulin. Nažalost, primijetio je Ernest Nađ, zaštićeni proizvodi u Hrvatskoj takav status ne dobivaju automatski i za EU, već moraju proći još prilično složen proces priznavanja. Na priznanje čeka još pet proizvoda, međimursko meso z tiblice, međimursko bučino ulje, paška janjetina, ekstra djevičansko ulje s Korčule, te istarsko ekstra djevičansko maslinovo ulje.

ali i ostalim odnosima koji reguliraju ovu proizvodnju, intenziviranju stočarske proizvodnje, podizanju kvalitete i izvoznu orijentaciju prema tržištu EU, čija je Hrvatska danas punopravna članica, prema toj zajednici naroda koja ima više od 550 milijuna ljudi i to je motiv da naši proizvođači kvalitetom i količinama zadovolje to zahtjevno tržište, jer kulen je perjanica Slavonije, Baranje i Srijema. A u tom paketu vrlo brzo će se naći i slavonska šljivovica, hrvatska kontinentalna vina i med, jer Osijek je kolijevka hrvatskog pčelarstva.

ZAŠTIĆEN BARANJSKI KULEN

Baranjski kulen već je dobio oznaku zemljopisnog podrijetla, jer bez sumnje je isto tako kvalitetan autohtoni proizvod, ali i slavonski kulen ga prati u stopu. Naime, Ernest Nađ je potvrdio da je Udruga slavonski kulen-kulin ranije pokrenula aktivnost na zaštiti kulena, ali zakonski su se uvjeti mijenjali pa je njihov postupak uvijek morao ići iz početka, no sada je to privedeno kraju. Spomenuta udruga, njezin tajnik Andrija Matić i Županija puno su radili na tome i trud im se isplatio. A sada su na potezu proizvođači, koji se trebaju organizirati u udruge, intenzivirati stočarsku proizvodnju i stalno podizati kakvoću i kvantitetu, participirati za sredstva EU i osigurati financijska sredstva koja će im omogućiti da postanu važan gospodarski subjekt na ovim prostorima. Možemo biti konkurentni samo ako kontinuiramo povećavamo količine, ako to prati standardna kvaliteta, jer jedino je to jamstvo uspjeha.

Slavko Žebić

Certifikacija proizvoda

»Dobivanjem oznake nije završio posao naše udruge«, naglasio je Andrija Matić, »već je uslijedio postupak za legalne proizvođače i stjecanje prava na korištenje oznake zaštite. Za nadzor i kontrolu oznake zemljopisnog podrijetla ovlašten od strane Ministarstva poljoprivrede je Biotechnicon d.o.o. iz Zagreba. Certifikatom se štiti autohtoni i tradicionalni proizvod. Certifikacija proizvoda propisuje cjelokupnu proceduru, od uzgoja svinja, vrste pasmina svinja, karakteristike mesa, do načina dimljenja, sušenja i zrenja. To uključuje i fizikalno-kemijske i organoleptičke karakteristike samoga proizvoda, način pakiranja i označavanja proizvoda. Prvih 11 zahtjeva proizvođača slavonskog kulena s područja Vukovarsko-srijemske, Virovitičko-podravske, Požeško-slavonske i Osječko-baranjske županije pristiglo je u Biotechnicon. Oni će idućeg svibnja, kada je najraniji rok za dozrijevanje kulena iz ovojesenske svinjokolje imati prve kulene s certifikatom zemljopisnog podrijetla.«

Rekonstrukcija srednjovjekovnih gradova S. Demetri i S. Irineo

Piše: dr. Zsombor Szabó

Na koncu potrage za gradom Sancto Irineo pogledajmo i malo-brojne publicirane arheološke ostatke. Prva je crkva posvećena sv. Irineju, kamenoklesaru. Irinej je stradao u vrijeme Dioklecijanovih progona kršćana.

BAZILIKA SV. IRINEJA

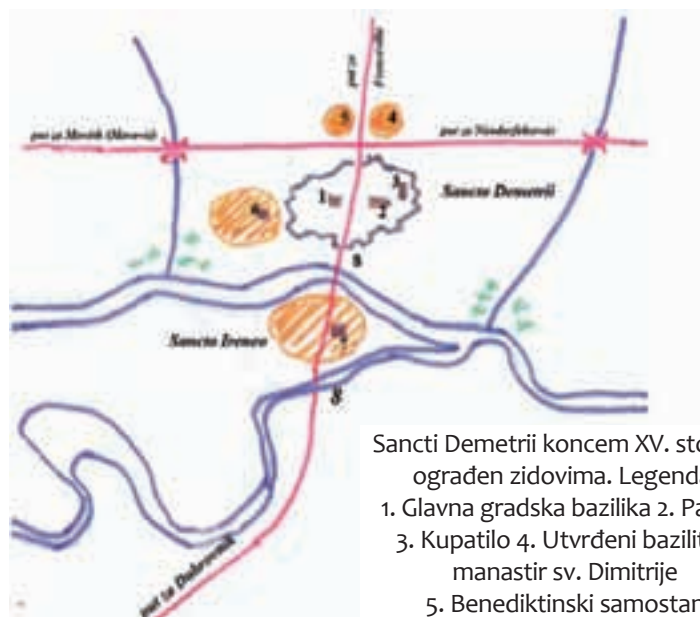
U Sirmiju mu je kasnije u IV. stoljeću podignuta bazilika. Otkrivena je prilikom arheološkog istraživanja jedne sjeveroistočne nekropole Sirmija 1976. godine. Građevina je bila približne veličine 25 x 14 m (jednobrodna?). U blizini oltarskog prostora otkrivena je ploča s natpisom, čiji početak je izgubljen, prenosi-mo ono što se sačuvalo (ime pokojnika je nečitko), ali je pokopan »in basilica domini nostri Erenei«, tj. u bazilici gospodina *Irineja*. Pokop je vršen i u nekropoli oko crkve. Moguće je da se radilo o grobljanskoj crkvi. »Naziv crkve po sv. Irineju je u srednjem vijeku prenesen na crkvu u Mačvanskoj Mitrovici, kako pokazuju crkvene povelje iz XIII. i XIV. stoljeća«, kaže *Miroslava Mirković*.¹ Jedna grobljanska crkva iz IV. stoljeća s nekropolom otkrivena je u Mačvanskoj Mitrovici na mjestu gde je u XI. stoljeću

sagrađena nova crkva.²

U Sirmiju je, osim grobljanskih crkvi posvećenih martirima Sineroti i Irineju, postojala još jedna crkva za koju *V. Popović* pretpostavlja da je bila glavna gradska bazilika. Otkrivena je prilikom arheoloških istraživanja koja su rađena od 1978. godine u najužem središtu današnje Srijemske Mitrovice, na mjestu gdje se pretpostavlja da je postojao rimski forum. *V. Popović* daje sljedeći opis: »Bazilika je bila trobrodna s transeptom unutarnje širine 11,25 metara. Točna dužina nije se mogla utvrditi.«³ Sudeći po slici iskapanja, kasnije je tu podignuta jedna veća i šira građevina, najvjerojatnije u srednjem vijeku, ali *M. Mirković* to ne spominje. Ova građevina se identificira s crkvom posvećenom sv. Demetriju.

JEDAN IŠČEZLI OTOK NA RIJECI SAVI

U današnje su vrijeme za istraživače vrlo značajne satelitske snimke koje otkrivaju puno, npr. o nekadašnjim vodotocima. Tako zračna snimka Srijemske Mitrovice i okoli-ce otkriva jedan otok u rijeci Savi, to znači da je Sava, kao i ostale ravničarske rijeke, imala puno okuka, otoka, jezera i močvara, koje su hidromodifikacijom nestale, ali tragovi tih

Sancti Demetrii koncem XV. stoljeća ograđen zidovima. Legenda:

1. Glavna gradska bazilika
2. Palača
3. Kupatilo
4. Utvrđeni bazilitski manastir sv. Dimitrije
5. Benediktinski samostan
6. Predgrađe i župna crkva
7. Crkva posvećena sv. Irineju
8. Skela i pristanište

vlažnih terena su jasno vidljivi na snimkama iz zraka. *László Gere*, govoreći o srednjovjekovnim utvrdama Mitrovice, kaže: »Kralj *Salamon* i princ *Géza* su 1072. godine zauzeli utvrdi koja je ležala na jednom otoku Save. Tu je nekoć stajala crkva sveti Ireneus, po kojem su ovaj dio nazivali Szent Erenye ili Szent Iréne. Po *Csánkiju* tu je stajala 1293. godine spomenuta utvrda *Castrum Syrmensis*, koja je poslije doba *Arpadovića* nestala.«⁴ Antički Sirmij je bio zidovima okružen, tijekom stoljeća ratovi i zub vremena su većinu zidova porušili, po svemu sudeći početkom XV. stoljeća, kada je turska opasnost bila narasla, te zidove su obnovili. Primjerice, kralj *Matija Korvin* je ojačavao zidove. Na priloženoj skici pokušali smo razriješiti prostorni razmještaj srednjovje-

kovnih gradova S. Demetera i S. Irineja. S obzirom da je potonji bio i sjedište srijemskog biskupa, njegova crkva, kaptol, kovnica novca morali su se u prostoru odvojiti od »građanskog« S. Demetera, kako je to bilo uobičajeno u srednjem vijeku, jer grad je bio vlasništvo kralja ili feudalaca, a biskupija je bila vlasništvo Katoličke crkve. Slično kao što je primjerice u srednjovjekovnom Zagrebu Kaptol i Gradec fizički dijelila dolina potoka. U ovom slučaju gradove je dijelio rukavac Save. Naravno, s ovom pretpostavkom na temelju postojećih podataka prikazali smo jedno moguće rješenje lokacije S. Irineja, ali i dalje ostaje nepoznanica koji je grad bio pokraj Bosuta (bliže Rači), koji su renesansni pisci nazivali *Syrmio vetus*.

¹ Miroslava Mirković: Povijest rimskog grada od I. do kraja VI. stoljeća. Izdavač Blago Sirmija, Filozofski fakultet Beograd, 2006. str. 118.

² S. Ercegović-Pavlović, Rimske i srednjovjekovne nekropole u Mačvanskoj Mitrovici, Sirmij XII, 1980.

³ Ibid M. Mirković str. 118.

⁴ Gere László: Várak a Szerémségben. In: A középkori Dél-Alföld és Szer. Szeged, 2000. str. 352-53.

Filmovi o Tomu Gotovcu u Subotici

SUBOTICA – U okviru »Ciklusa hrvatskog filma u Vojvodini 2013.«, danas i sutra (petak i subota, 29. i 30. studenoga), u Art kinu »Aleksandar Lifka« bit će prikazani filmovi o *Tomu Gotovcu*, autora *Željka Radivoja*.

U petak u 19 sati, uz prisustvo autora, bit će prikazan dokumentarni film »Živjeti art 77«. U pitanju je cjelovečernji dokumentarni film koji rasvjetljava ključne periode Gotovčeva života, od školskih dana i filmskih početaka do njegova najznačajnijeg performansa »Zagreb, volim te«.

U subotu, na istom mjestu i u isto vrijeme, bit će prikazana četiri filma *Željka Radivoja*. U pitanju su filmovi: »Fotoni prošlosti – beogradska ljubavna priča«, »Balkanska pita«, »Završni krug« i »Alamo«.

Program se održava uz potporu Hrvatskog audiovizualnog centra i Grada Zagreba u suradnji s Institutom Tomislav Gotovac. Organizatori programa su Udruga za audiovizualno stvaralaštvo »Artizana« iz Zagreba i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u suradnji s Art kinom »Lifka« u Subotici. Ulazak na projekcije je slobodan.

Književne večeri u Žedniku i Đurđinu

SUBOTICA – Književna večer subotičkog pisca *Dražena Prčića* bit će održana večeras (petak, 29. studenoga) u Žedniku. Predstavljanje će biti održano u mjesnom Domu kulture u 18 sati.

Nakon Plavne i Žednika, Prčić svoju seriju književnih večeri u manjim vojvođanskim mjestima nastavlja gostovanjem u Đurđinu, u četvrtak 5. prosinca, u Osnovnoj školi »Vladimir Nazor«, od 18 sati.

Večer ikavice u Stanišiću

STANIŠIĆ – HKD »Vladimir Nazor« iz Stanišića po četvrti put organizira književno-pjevačku večer pod nazivom »Ikavica – govor hercegovačkih, bosanskih, dalmatinskih, ličkih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata«, koja će se održati sutra (u subotu 30. studenoga) s početkom u 18 sati u Domu »Ady Endre« u Stanišiću.

Predavanje o ikavici održat će *Katarina Čeliković* iz Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a u programu sudjeluju: članovi HKPU »Zora« iz Vajske, recitatori UG »Urbani Šokci« iz Sombora, »Kraljice Bodroga« iz Monoštora, recitatori iz Posušja, *Antonija Piuković* iz Subotice, pjevači ojka-lice iz Muća kod Splita i recitatori domaćina.

S. T.

Godišnji koncert HGU »Festival bunjevački pisama«

SUBOTICA – Godišnji koncert HGU »Festival bunjevački pisama« bit će održan u nedjelju, 1. prosinca, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, s početkom u 19 sati. Na

koncertu će se predstaviti Dječji festivalski tamburaški orkestar i Veliki festivalski tamburaški orkestar. Nakon njihova nastupa bit će predstavljen nosač zvuka s ovogodišnjeg XIII. festivala bunjevački pisama. Gosti koncerta bit će Ansambl »Biseri« iz Subotice. Ulaznice po cijeni od 250 dinara mogu se kupiti u preprodaji putem telefona, na broj 060/016-11-67.

Dokumentarni filmovi Branka Ištvančića u Tavankutu

TAVANKUT – U okviru »Ciklusa hrvatskog filma u Vojvodini 2013.« u nedjelju, 1. prosinca, u prostorijama HKPD-a »Matija Gubec« u Tavankutu s početkom u 18 sati bit će priređena večer dokumentarnih filmova redatelja *Branka Ištvančića*. Tijekom večeri bit će prikazana tri filma, i to: »Plašitelj kormorana«, »Teta Liza« i »Bunarman«.

Organizatori programa su Udruga za audiovizualno stvaralaštvo »Artizana« iz Zagreba i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, u suradnji s HKPD-om »Matija Gubec«. Program se održava uz potporu Hrvatskog audiovizualnog centra i Grada Zagreba. Ulazak na projekcije je slobodan.

Skupna izložba HLU »CroArt«

SUBOTICA – Izložba slika članova Hrvatske likovne udruge »CroArt« iz Subotice, posvećena *Stipanu Šabiću* prigodom 10. obljetnice njegove smrti, bit će otvorena u ponedjeljak, 2. prosinca, u galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici. Otvorenje je u 18 sati. Izložena djela moći će se vidjeti do 8. prosinca 2013. godine.

Godišnji koncert HKC-a »Bunjevačko kolo«

SUBOTICA – Godišnji koncert HKC-a »Bunjevačko kolo« iz Subotice bit će održan u iduću nedjelju, 8. prosinca, u fiskalturnoj dvorani Tehničke škole »Ivan Sarić« u Subotici (MEŠC). Osim tamburaškog odjela na koncertu će nastupiti sve folkorne skupine Centra, ogranak iz Starog Žednika, kao i gosti – KUD »Crkvari« iz Crkvara iz općine Orahovica. Ulaznice se po cijeni od 250 dinara mogu nabaviti u uredu HKC-a »Bunjevačko kolo«, kao i na sam dan koncerta na ulasku u dvoranu. Početak je u 20 sati.

Zvonko Sarić u novom broju časopisa »Književnost«

BEOGRAD – U novom broju beogradskog časopisa »Književnost« (4., 2013.), koji donosi temat o neoavangardnom signalističkom stvaralačkom pokretu, među brojnim književnim, likovnim i teorijsko-analitičkim priložima ovdašnjih i inozemnih autora, objavljena je i proza i poezija subotičkog književnika *Zvonka Sarića*.

»DANI HRVATSKE KULTURE« U SOMBORU

Bunjevački i šokački rod, a hrvatski narod

*Bila je ovo prigoda za
podsjećanje na
stvaralaštvo dvojice
hrvatskih književnika iz
Vojvodine – Alekse Kokića
i Josipa Pašića*

Predstavljanje časopisa »Zornica« iz Mađarske

U druga građana »Urbani Šokci« iz Sombora bila je 21. studenoga domaćin i organizator »Dana hrvatske kulture« u tom gradu. Kulturni događaj održan je u somborskoj Gradskoj kući. Kako je istaknula *Marija Šeremešić*, predsjednica »Urbanih Šokaca«, namjera je da »Dani hrvatske kulture« postanu redoviti godišnji program ove hrvatske udruge.

Menadžerica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata *Katarina Čeliković* predstavila je projekt »Godina hrvatskih velikana u Vojvodini«. »Cilj nam je obnoviti sjećanja na njih obilježavanjem njihove godišnjice rođenja ili smrti, posvijetliti njihovu i našu zajedničku nacionalnu pripadnost bunjevačkom i šokačkom rodu, a hrvatskom narodu«, istaknula je između ostaloga Čeliković.

JOSIP PAŠIĆ, SVEĆENIK I KNJIŽEVNIK

Jedan od hrvatskih velikana čija se stota obljetnica rođenja obilježava ove godine je svećenik i književnik *Aleksa Kokić*, o kojem je govorila novinarka i knji-

ževnica *Željka Zelić*. *Marija Šeremešić*, predsjednica UG »Urbani Šokci«, govorila je o Josipu Pašiću, svećeniku i književniku, čija se stota obljetnica rođenja obilježava također ove godine. »Pašić je rođen u Monoštoru 29. prosinca 1913. godine. Za svećenika je zaređen 1930. godine. Prve godine svećeništva proveo je kao kapelan u Plavni. Ulaskom mađarskih vlasti započinje njegov pasionirski život. Njegova težnja za očuvanje materinskog hrvatskog jezika nije naišla na odobravanje mađarskih i crkvenih vlasti, pa je kažnjen interniranjem u mađarska mjesta i župe, sa zabranom povratka na tlo Vojvodine. Po završetku rata preuzima župu u Lemešu. Nekoliko godina kasnije prelazi u Hrvatsku, a u mirovinu je otišao kao župnik u Pakracu 1983. godine«, kazala je Šeremešić. Pisati je počeo još kao mlad sjemeništara, a tematika njegovih romana i pripovijetki su obiteljski i društveni život bunjevačkih i šokačkih Hrvata iz Bačke. Pisao je i pjesme. »Za sve to u svom je životu dobio samo jednu nagradu – Pečat

grada Pakraca«, kazala je Šeremešić izražavajući nadu da će uz potporu ZKVH-a za početak biti tiskana njegova dva neobjavljena romana i biografija.

DUHOVNOST HRVATA U MAĐARSKOJ

Predstavljen je i katolički časopis »Zornica« iz Pečuha. Prema riječima *Milice Klaić-Tarađija* prvi broj »Zornice« izišao je 1990. godine. Časopis je izlazio 12 godina, da bi zbog manjka novca prije nekoliko godina prestao izlaziti. No, kako se čulo na »Danima hrvatske kulture«, časopis je obnovljen prije dvije godine. Koliko je njegov značaj za Hrvate u Mađarskoj ilustrira i podatak da se mise na hrvatskom jeziku u Mađarskoj održavaju samo u malom broju mjesta. »Mjesta gdje se mise služe dnevno nema, u nekim mjestima, kao što je Budimpešta, mise na hrvatskom se služe dvotjedno, u nekim mjestima samo jednom mjesečno«, kazala je Klaić-Tarađija. Velečasni *Ladislav Ronta* iz Harkanja kazao je kako je

rođen u mađarskoj Podravini gdje ima devet hrvatskih sela. »Hrvatski nisam učio u školi već u obitelji. Imamo mađarski dijalekt, ali taj dijalekt je naša kultura i to čuvamo u crkvenim pjesmama i našem folkloru«, kazao je velečasni Ronta.

Zanimljivo je bilo čuti i kako Hrvatska samouprava u Mađarskoj postoji od 1993. godine, a prema riječima članice Hrvatske državne samouprave *Mirjane Grišnik* tek od ove godine u škole je uveden vjeronauk na hrvatskom jeziku.

U kulturno-umjetničkom dijelu programa nastupili su i recitali *Marko Firanj*, *Aneta Firanj* i *Dejana Jakšić*,

Izložba slika i predmeta od drveta

U pratećem dijelu programa »Dana hrvatske kulture« postavljena je izložba slika »Lica« svećenika iz Monoštora *Gorana Vilova*, koje pripadaju slikarskom pravcu kubizam, i izložba predmeta od drveta *Nenada* i *Ivana Periškića* također iz Monoštora.

Pjevačka skupina iz Bača

dok su svoje stihove kazivale *Marica Mikrut* i *Tonka Šimić*. Sudjelovali su i: »Kraljice Bodroga« iz Monoštora, pjevačka skupina UG »Tragovi Šokaca« iz Bača, folklorci HKUD-a »Vladimir Nazor« iz Sombora, plesni par iz kluba »Ronda«, te Dance crew, također iz Sombora.

»Danima hrvatske kulture« u Somboru nazočili su i generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici *Dragan Đurić*, gradonačelnik Sombora *Nemanja Delić*, predsjednica »Šokačke grane« iz Osijeka *Vera Erl*, te predstavnici hrvatskih udruga iz Sombora i okolice.

Zlata Vasiljević

PREDSTAVA »NORA DANAS« GOSTOVALA U SOMBORU

Kritika pohlepne današnjice

Predstava »Nora danas« u izvedbi dramske sekcije HKUPD-a »Stanislav Preprek« iz Novog Sada gostovala je u Hrvatskom domu u Somboru u subotu, 23. studenoga. Ova drama poznatog hrvatskog dramatičara *Mire Gavranca* oslikava današnjicu u kojoj su važni samo prestiž i uspjeh po svaku cijenu, dok, s druge strane, obitelj ostaje potpuno zanemarena. Priča je to u perspektivnoj ženi Nori, njezinom mužu Toni, koji je teško podnio gubitak posla, i Karlu, bivšem tajkunu koji se poslije izlaska iz tamnice želi osvetiti Nori koja se sve više penje na ljestvici uspjeha.

Premijera je bila prije skoro godinu dana, a među malobrojnim gostovanjima tijekom godine našao se i Sombor. »Nismo imali priliku puno gostovati, jer su glumci amateri koji imaju svoje profesije i poslove, pa je teško uskladiti termine. Rekao bih da nam je komad *Mire Gavranca* pružio veliku mogućnost da govorimo o današnjici i da otvorimo važne društvene teme, i da na kraju dodemo do onog osnovnog ljudskog – gdje je tu ljubav i gdje su tu ljudi«, rekao je redatelj *Miljan Vojnović*.

Z. V.

Nagrađeni učenici

Na literarnom natječaju koji je raspisala UG »Urbani Šokci« nagrađene su su *Valentina Ostrogonac* iz Donjeg Tavankuta, *Kristina Kemenji* iz Lemeša i *Andela Martin* iz Monoštora. Zahvalnice su dobili *Ivan Vuković* i *Melisa Kačur* iz Donjeg Tavankuta i *Ana Miler* iz Monoštora. Literarni natječaj bio je raspisan za učenike koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku ili pohađaju izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Za učenike od prvog do četvrtog razreda tema je bila »Priča moje bake«, a za one od petog do osmog razreda »Priča o nezaboravnom ljetu«.

Andela Martin i Kristina Kemenji

NAGRADE HRVATSKOG GLUMIŠTA 2013.

Slaven Španović – najbolji mladi glumac

Slaven Španović, podrijetlom iz Srijemske Mitrovice bio je veoma uspješan na ovogodišnjoj dodjeli Nagrada hrvatskog glumišta, održanima u zagrebačkom HNK-u. On je dobio nagradu za izuzetno umjetničko ostvarenje glumaca do 28 godina, a nagrađen je za ulogu Billyja u hit predstavi »Plemena« *Nine Raine* u režiji *Slavice Knežević* (Kazalište Planet Art).

Španović je rođen 1988. godine. Gimnaziju je završio u Srijemskoj Mitrovici. Diplomirao je glumu na Akademiji dramskih umjetnosti u Zagrebu. Dosad je igrao u više kazališnih predstava: »Kako druga polovica voli« (ADU, Kerempuh), »Od stoljeća sedmog« (Ludens teatar), »Žuta crta« (Theatre Braunschweig, ZKM), »Zagreb gori« (DK Dubrava), »Čudesna šuma« (Tvornica lutaka, Scena Gorica)... Uloge je ostvario i u dva kratka filma – »Špansko kontinent« (omnibus »Zagrebačke priče«) i »Kapetan«. Gostovao je i u televizijskim serijama »Mamutica« i »Počivali u miru«.

Slaven Španović

D. B. P.

HKPD »MATIJA GUBEC« IZ TAVANKUTA

Sjećanje na Ivana Prčića Gospodara

Nakon Drugog svjetskog rata Ivan Prčić s nekolicinom entuzijasta utemeljuje HKPD »Matija Gubec« i aktivno počinje raditi s dramskim odjelom

Na završetku crkvene godine na blagdan Krista Kralja već tradicionalno HKPD »Matija Gubec« iz Tavankuta prisjeća se svih onih koji su postavili temelje ove udruge. Ove godine bilo je povoda za obilježavanja nekoliko obljetnica vezanih za nekadašnje članove »Gupca«: deset godina od smrti *Stipana Šabića* i *Vince Dulića*, stotinu godina od rođenja *Marge Stipić*, naivne slikarice, te dvadeset pet godina od smrti *Ivana Prčića Gospodara*, jednog od utemeljitelja društva i njegovog prvog predsjednika. Sveta misa za žive i pokojne članove društva održana je u nedjelju u župnoj crkvi Srca Isusovog u Tavankutu. Misu je predvodio vlč. *Franjo Ivanković*, a nakon mise članovi su Upravnog odbora, s drugim članovima društva, obišli grobove svojih prethodnika i položili cvijeće.

DAROVITI UČENIK

Ivan Prčić je rođen 19. rujna 1901. godine, na salašu nedaleko od Subotice, u Gornjoj

Čikeriji, koja se danas nalazi u sastavu Mađarske. Otac *Stipan* i majka *Kata*, rođ. *Kujundžić*, zbog velikog siromaštva morali mijenjati mjesto stanovanja: u Donjoj Čikeriji, Tavankutu, Sv. Ani... Živjeli su i obrađivali zemlju u najam. Ivan Prčić u ranoj mladosti ostaje bez oca, sa samohranom majkom i bratom *Đukom*. Ivan je krenuo u Osnovnu školu Sv. Ana u Gornjem Tavankutu, koja je bila najstarija salašarska škola na području Tavankuta, otvorena 1850. godine. U Ivanovim ranim školskim danima njegov učitelj je primijetio kako se izdvaja iz mase djece koja su s njim pohađala školu. Majka *Kata* na nagovor učitelja pušta Ivana da se upiše u Suboticu u školu, tako da je Ivan četvrti razred pohađao putujući svaki dan vlakom za Suboticu, polazeći s kumbajske željezničke postaje, danas Skenderovo. Nakon završetka osnovne škole Ivan je upisao klasičnu gimnaziju u Subotici, potom više razrede gimnazije, a u učiteljskoj školi u Kalači 1917. maturira 1921. godine.

Posjet grobu osnivača društva

KULTURNO DJELOVANJE

Svoj kulturni rad počinje kao mladi učitelj dvadesetih godina XX. stoljeća, s dramskim djelima za blagane. Nakon Drugog svjetskog rata Ivan Prčić Gospodar s nekolicinom entuzijasta utemeljuje HKPD »Matija Gubec« i aktivno počinje raditi s dramskim odjelom. Gospodar je napisao nekoliko značajnih tekstova za kazališnu trupu, od kojih su napoznatiji »Tmoružica«, »Plava svitlost«, »Tri kapi krvi« i drugi. U radu s dramskom sekcijom najviše je radio s djecom i programe za djecu (dramatiziranje bajki). Značajan je kao jedan od suosnivača

Likovne kolonije u Tavankutu. Ivan Prčić Gospodar danas se pamti kao ustrajni kulturni djelatnik i književnik. Svojim je pisanim djelima uvršten u antologiju poezije bunjevačkih Hrvata iz 1971., sastavljača *Geze Kikića*, u izdanju Matice hrvatske. Izdao je i dvije zbirke pjesama »Zrnca biserja« 1981. te »Zrnca biserja i sedefa iverja« 1988. godine. Preminuo je 9. prosinca 1988. godine.

I. D.

Čuvari baštine

»Jedna od zadaća i aktivnosti »Gupca« je i očuvanje sjećanja na članove koji su svojim radom i brigom pridonijeli očuvanju naše kulturne baštine. »Gubec« je institucija koja se s ponosom može pohvaliti da sjećanje na utemeljitelje i sve preddane članove »Gupca« iskri sve godine postojanja. Danas predstavljamo renomiranu instituciju ne samo u kulturnoj praksi Hrvata, već i na regionalnoj razini, a kada govorimo o slamarkama, tada naša prepoznatljivost ide i dalje«, kaže predsjednik udruge *Ladislav Suknović*.

Ivan Prčić 1927. godine

HKPD »JELAČIĆ« PROSLAVIO DESET GODINA POSTOJANJA

Njegovanje bogate baštine Petrovaradina

Prije deset godina, na spomendan sv. Katarine, 25. studenoga 2003. u svečanoj auli rezidencije srijemskog biskupa održana je osnivačka skupština kojom je obnovljen rad Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Jelačić« iz Petrovaradina. Od tada društvo s ponosom nosi ime velikog hrvatskog bana predstavljajući u Srbiji i Hrvatskoj na koji način njeguju i čuvaju baštinu hrvatskog naroda na ovim prostorima i bogato kulturno naslijeđe Petrovaradina. U povodu ovog jubileja je u ponedjeljak, 25. studenoga, u amfiteatru SPENS-a održana svečana akademija naziva »U spomen budućnosti«.

ZAHVALA NAJZASLUŽNIJIMA

Otvarajući proslavu, predsjednik društva *Petar Pifat* podsjetio se svih onih koji su osnovali društvo i dali veliki doprinos u njegovu razvitku. Pred velikim brojem štovatelja rada društva prikazan je kratki film koji je obuhvatio sva razdoblja razvitka društva i predstavljene su sekcije – tamburaška, pjevačka, nogometna, povijesno-istraživačka, koje u društvu djeluju. Svečanost je uveličana izvedbama mješovitog pjevačkog zbora »Jelačić« pod ravnanjem *Vesne Kesić Kršmanović* i tamburaša kojima je ravnao prof. *Stevan Mošo*. Svima koji su pridonijeli da društvo ostvari postignuća dodijeljene su zahvalnice. Jubilej su svojom nazočnošću i izvedbom uveličali i prijatelji iz Hrvatske, tamburaški sastav

Činjenica je da je asimilacija sve prisutnija, ali mi ćemo i dalje njegovati i prezentirati bogatu baštinu Petrovaradina, koja je ujedno i baština hrvatskog naroda, kazao je predsjednik udruge Petar Pifat

»Šokci« iz Osijeka i umjetnik *Stjepan Jeršek Štef*.

S obzirom da je večer obilježilo i isticanje prijateljstva između Petrovaradina i Osijeka, predsjednik *Petar Pifat* nije krio svoje zadovoljstvo: »Ono što se večeras moglo osjetiti i doživjeti je međusobna privrženost ljudi ideji jedinstva, zajedništva, suosjećanja s radom jedne udruge koja se može činiti malom, ali ipak postoji deset godina. U jednom razdoblju

u kojemu su se i druge hrvatske kulturne udruge na neki način budile, mi smo također tražili svoj pravac djelovanja na kome ćemo zastupati našu baštinu, a koja je iznimno bogata«, kazao je *Pifat*.

POGLED U BUDUĆNOST

Govoreći o tome kako vidi budućnost udruge *Pifat* je kazao kako nije veliki optimist po pitanju perspektive, iako je napravljen veliki

pomak u udruzi pokretanjem tamburaške sekcije u kojoj ima oko 15 mališana. »Na ovaj način smo pokazali kako u Petrovaradinu ima talentirane mladeži koja je sposobna sudjelovati u radu udruge u toj glazbenoj domeni. Činjenica je ipak da je asimilacija sve prisutnija, ali ćemo mi i dalje njegovati i prezentirati bogatu baštinu Petrovaradina, koja je ujedno i baština hrvatskog naroda. To bogatstvo trebaju prepoznati i oni koji nisu Hrvati, jer ono ne razdvaja jedne i druge, nego ih spaja.«

Proslava ovog jubileja započela je dan prije služenjem sv. mise u petrovaradinskoj župi Uzvišenja sv. Križa. Proslavi jubileja su nazočili i generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici *Dragan Đurić*, pročelnik Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj Vukovarsko-srijemske županije *Andrija Matić*, predsjednici udruge i mnogi drugi.

M. Horvat

Težak početak

Na to koliko je bilo teško osnovati udruhu s hrvatskim predznakom prije deset godina, ukazao je prvi predsjednik ove udruge *Petar Barbek*: »Nije bilo lako, ali nam je puno značila potpora u to vrijeme osobito od strane sadašnjeg biskupa mons. *Đure Gašparovića*. Imali smo želju osnovati društvo koje će baštiniti kulturu, običaje, povijest hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji, kako ne bi otišla u zaborav i izbljedjela. Početak je bio izuzetno težak, prigodom registracije institucije su nas opstruirale i mislio sam da ako izdržimo dvije, tri godine, ne samo zbog političke situacije, nego i finansijskih uvjeta koji su bili veoma loši, da će to biti to, a ne da ćemo opstati deset godina. Sreća je što imamo mladog i izuzetno ambicioznog predsjednika, ali je velika šteta što nemamo pomlatka da ga podrži i da društvo dobije perspektivu«.

Duhovna obnova u subotičkoj katedrali

Duhovna obnova u čast Prečistom Srcu Marijinu u subotičkoj katedrali započinje 29. studenoga i trajat će do 8. prosinca – blagdana Bezgriješnog začeća Blažene Djevice Marije. Svake večeri u 17 sati moli se krunica, dok je u 17,30 sati sveta misa, propovijed i pobožnost.

Misa mladih za mir

Misa mladih za mir ovoga prvoga petka služit će se u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila u Subotici 6. prosinca u 20 sati.

Proslava jubileja

Proslava 40. obljetnice djelovanja Katedralnog zbora »Albe Vidaković« bit će održana u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske 8. prosinca prigodnim koncertom u 17 sati i svečanom biskupskom misom, koja počinje u 17,30 sati.

Izložba božićnjaka

Katoličko društvo za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović« iz Subotice i ove godine organizira izložbu božićnjaka, koja će biti otvorena 9. pro-

sinca u vestibulu Gradske kuće u Subotici s početkom u 18 sati.

Slušajte Radio Mariju

Na valovima Radio Marije iz ustaljenog programa izdvajamo: emisiju za mlade »U svjetlosti hodimo« ponedjeljkom u 21,30 sati, »Kateheza za mlade« srijedom u 21,30 sati i kontakt emisiju »Od obitelji do civilizacije ljubavi« petkom u 21,15 sati.

Novi broj Zvonika

Iz tiska je izašao novi broj Zvonika, koji možete nabaviti u svim crkvama diljem Vojvodine po cijeni od 150 dinara. Iz ovoga broja izdvajamo temu koja govori o značaju zborova u liturgiji, te možete čitati reportažu s članovima Katedralnog zbora »Albe Vidaković« iz Subotice. O Caritasu Subotičke biskupije govori ravnatelj Caritasa *István Dobai*. Tu su i stranice namijenjene djeci, mladima i obiteljima, kao i brojni duhovni tekstovi. *Ž. V.*

RADIO MARIA

NOVI SAD 90,0 MHz - SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz - PLANDIŠTE 89,7 MHz
LESKOVAC 107,4 MHz

Kontakt:
NOVI SAD: Kiste Abraševića 16
Redakcija: 021/4790529
Program: 021/4790464
SPS: 063/598441
radiomarija.srbija@gmail.com
www.radiomarija.rs

Kontakt:
SUBOTICA: Starine Novaka 58
Redakcija: 024/892255
Program: 024/892259
SPS: 063/445523
marinaradio@ispone.rs
www.marinaradio.rs

POMOŽITE RADIO MARIJI!

Broj računa: 160-324873-18
Banca Intesa d.d., Filija: Uluženje Marija,
21000 Novi Sad, Kiste Abraševića 18

IN MEMORIAM

Navršava se tužna godina od iznenadne smrti

SLAVKA BAČIĆA

2.12.2012. – 2.12.2013.

Dugogodišnjeg odanog i neumornog aktivista Hrvatske dobrotvorne udruge »Amor Vincit«, koji se nesebično zalagao pri pružanju humanitarne pomoći socijalno ugroženim žiteljima Grada Subotice i okolnih naselja. Ostaje s velikim pijatetom u trajnom sjećanju svih aktivista HDU »Amor Vincit«.

Pokoj vječni daruj mu Gospodine!

Klementovo u Hrtkovcima

Svetkovina pape Klementa i mučenika proslavljena je u Hrtkovcima 23. studenoga svečanim misnim slavljem koje je predevodio srijemski vikar mons. *Eduard Španović*. Misnom slavlju je nazočilo i desetak svećenika iz Srijemske biskupije, Đakovačko-osiječke nadbiskupije, te svećenici grkokatoličkog obreda. Na početku slavlja pozdrave gostima uputio je upravitelj župe svetog Klementa u Hrtkovcima vlč. *Ivica Živković*, izražavajući radost sa svima koji su došli i pridružili se slavlju. Pozdravio je i zahvalio na dolasku predstavnicima Hrvatskog nacionalnog vijeća, ravnatelju škole, predstavnicima kulturnih ustanova, te posebnu zahvalu dolasku srijemsko-karlovačkom crkvenom zboru, koji je svojim pjevanjem uljepšao slavlje. U prigodnoj propovijedi mons. Španović podsjetio je vjernike na važnost lika i djela pape Klementa i njegova posvećenja vjeri. Na završetku slavlja zahvale domaćin je sve sudionike pozvao na prigodan domjenak u župskom domu, gdje je za dobro raspoloženje bio zadužen tamburaški sastav iz Srijemske Mitrovice.

M. P.

MEDITACIJA

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Vrijeme došašća počinje nedjeljom između 27. 11. i 3. 12., a završava na Badnjak. To je vrijeme pripreme i iščekivanja Božića, ali i eshatološkog iščekivanja, obilježenog radošću i nadom. Ono označava početak nove liturgijske godine.

RADOSNO IŠČEKIVANJE

Vrijeme došašća integrira u sebi tematiku dva Kristova dolaska, onog na kraju vremena i onog već dogođenog u vremenu, sa životnom zblijom i načinom njegove otajstvene prisutnosti u Crkvi, te nas uvodi u dinamiku čekanja i ispunjenja. Ono je obilježeno sigurnošću da će Gospodin doći, ali i neznanjem o času njegova dolaska. To neznanje rađa neizvjesnost, ali ne u obliku straha, nego nestrpljenja koje nastaje iz radoznog iščekivanja. Onaj koji se iščekuje, Krist, postaje norma svemu: načinu života, odnosu s ljudima, zalaganju, radu...

Došašće je željeno iščekivanje, čežnja za onim koji ima doći, zato je ono ispunjeno nadanjem, svetim strahom i bdjenjem, poput iščekivanja voljene osobe koju nismo dugo vidjeli, a ne znamo točno kada će doći. Tada pro-

virujemo, uzbuđeno i s nekim čudnim, pozitivnim strahom očekujemo njezinu pojavu. To se sve u duhovnom smislu događa u ovo vrijeme čekanja našeg Gospodina. Iščekujemo ga, pripravljamo se i bdijemo, jer znamo da će sigurno doći, samo ne znamo točno kada. Stanje trajnog očekivanja znači i trajnu otvorenost onom koji dolazi. To ne podrazumijeva pasivnost koja može odvesti u uspavanost, nego aktivan i dinamičan vjernički život. Jer, vrijeme došašća nije samo vrijeme Božjeg hoda i njegova dolazanja k nama, niti samo vrije-

nam je sada spasenje bliže nego kad povjerovismo. Noć poodmače, dan se približi! Odložimo dakle djela tame i zaodjenimo se oružjem svjetlosti« (Rim 13, 11-12). Pavao nam naglašava ozbiljnost sadašnjeg trenutka, jer svaki smo tren bliži spasenju, svaki tren je Kristov dolazak bliže. Zato se kršćanin ne može pasivno prepustiti bujici vremena, nego mora spreman koračati Kristu ususret. Jer, poziv »Bdijte i molite«, koji odzvanja došašćem, usmjerava nas prema Kristu koji dolazi. A bdjenje je poslanje. Pozvani smo bdjeti, ne samo

nog Kristova dolaska. Prvi je bio u slabosti našeg ljudskog tijela te ga mnogi nisu ozbiljno shvatili, ali drugi će biti u slavi s vlašću da sudi svijetu. Stoga se priprava za taj dan ne smije odlagati. Čovjek često misli kako ima još vremena, no to je velika zamka našeg života. Evanđelje nam poručuje kako vremena ima samo onaj tko uzme ozbiljno Apostolovo upozorenje da je »vrijeme kratko« i tko poslušaj poruku Isusove prispodobе kako pravi gospodar neće dopustiti da ga lopov iznenadi i opljačka mu kuću. Ali, nije jednostavno, jer svima grijeh ubija čežnju za plemenitošću i volju da se suprotstavlja zlu. Zato toliki spavaju misleći u sebi »ima vremena«, a apostol kaže kako vremena nema. Spasenje je sve bliže te je krajnje vrijeme da se zaodjenemo Kristom.

Vrijeme koje nam je dano moramo živjeti onako kako nam određuje događaj koji još nije tu. Tako se očituje kršćanska budnost i vjera u Kristove riječi. Sada treba živjeti prožet njegovim drugim dolaskom, ne odgađati odluke i promjene. Jer, kaže Isus, »u čas kad i ne mislite Sin Čovječji dolazi« (Mt 24, 44). Zato kršćanska budnost mora biti trajna. Naravno, ne fizička budnost, nego budnost duha, budnost vjere. Budnost koja znači odlaganje djela tame, trajna borba protiv grijeha i život u znaku kršćanskog imena. To će biti osnovni kriterij po kojem će se jedan od dvojice u polju uzeti, a jedan ostaviti kada dođe Sin Čovječji (usp. Mt 24, 40).

me spomena njegova dolaska. Ono je vrijeme našeg hoda prema Kristu. A ustrajnost hoda izvire iz življenja dara njegova prvog dolaska, koji se mora otkriti kroz razmatranje otajstava Kristova života, od rođenja, preko javnog djelovanja, pa do muke, smrti i uskrsnuća.

Adventska slika bdjenja i budnosti duboko je utkana u kršćansku duhovnost, ali i u kršćansko poslanje. Od kršćanina se zahtijeva da živi u trajnoj pozornosti na skori Kristov dolazak. Zato Pavao upozorava: »Vrijeme je već da se oda sna prenamo, jer

moleći i čekajući, nego radeći, gradeći svijet i ugrađivati u njega evanđeoske odnose s ljudima. Tako ćemo hoditi ususret Kristu čiji je drugi dolazak sve bliži.

PORUKA PRVOGA TJEDNA DOŠAŠĆA

Zbog svega rečenog ne čudi da u prvome tjednu došašća liturgija stavlja pred nas Isusovo upozorenje na iznenadnost dolaska Sina Čovječjeg, te poziv na budnost i pripravnost (usp. Mt 24, 37-44). Jer, naš se život odvija između prvog i ponov-

Vješti prsti prave unikate od kože

Zahvaljujući *Mariji Ivošev* iz Berega, u Somboru i njegovoj široj okolici još nije izumro krznarski zanat. U inat svemu, ona uporno čuva tradiciju izrade predmeta od kože na starinski način koji je naučila od svog oca. Iako se uloženi rad i trud ne mogu naplatiti, Marija sate provodi u svojoj radionici praveći umjetničke unikate od kože. Desetljeća je provela radeći u svojoj krznarskoj radnji, ali se potkraj prošlog stoljeća vratila krznarskom zanatu, koji je još kao djevojčica naučila od svog oca. Predsjednica je Udruge žena »Brežanke« iz Berega i aktivna članica Klastera starih zanata iz Sombora.

Za Mariju je dječja igra bilo šivanje bundica za lutke od parčadi kože, pa i ne čudi što se poslije završene ekonomske škole umjesto dosadnih brojki i knjigovodstva okrenula puno kreativnijem poslu. »Tata je uvijek govorio kako će me on naučiti krznarskom zanatu, a svemu ostalom naučit će me život. Nažalost, u moje vrijeme nije bilo škole u kojoj se uči ovaj zanat, pa sam završila ekonomsku školu. Početkom 80-ih godina prošlog stoljeća čula sam kako postoji mogućnost da se u Sarajevu polaže stručni ispit za krznarski zanat. Tako sam dobila prekvalifikaciju i mogućnost u Somboru otvoriti samostalni krznarski obrt«, priča Marija. O kojem obrtu govorimo znaju ne samo Somborci već i mnogi koji su Marijine bunde, suknje, jakne, haljine nosili širom nekadašnje države. Sezona je praktički trajala cijele godine, pa je osim tradicionalne odjeće Marija čak šivala i jednu vjen-

čanicu od kože. Sjeća se i žene iz Ljubljane koja je u Sombor došla samo da bi poručila bundu od nje, zatim na probu i treći puta da je preuzme. No, došle su tada teške i ružne godine kada su tržište preplavile nove bunde iz osječke »Slavonije« koje su prodavane u bescijenje, nakon toga i besparica, pa je posla u krznarskoj radnji bivalo sve manje.

OPAKLIJA OD JEDANAEST POLA

Prvi odjevni predmet koji je naša sugovornica iz Berega uradila starom tehnikom krznarskog zanata bila je opaklija. »Berežanin *Joza Kolar* došao je kod mene s pričom kako je obišao cijelu Vojvodinu, a nije našao nikoga tko bi mu sašio opakliju. Kada sam mu odgovorila da ja to znam, odmahnuo je rukom uz riječi kako nisam bila niti rođena kada su opaklije nošene«, sa smiješkom se Marija prisjeća tog razgovora. Opakliju je sašila i to ne bilo

kakvu, već onu od 11 pola, koja ima oko šest metara u opsegu, s bogatim vezom, a za nju je utrošeno 48 janjećih i ovčjih koža i za koju treba tri mjeseca ručnog rada. Tako je počelo, a kako se dobar glas brzo širi, za Mariju su vrlo brzo čuli u Hrvatskoj, pa je počela je suradnja s kulturno-umjetničkim društvima, ali i pojedincima. »Nije mi problem na osnovi fotografije napraviti isti takav komad kožne odjeće«, kaže Marija. Na naš upit je li već spomenuta opaklija rad na koji je najponosnija, dobivamo zanimljiv odgovor. »Rekla bih ipak kako je to ženski pršnjak s dugim rukavima, bogato vezen vunom u boji, koji je bio dio stare šokačke nošnje. Dobila sam fotografiju tog pršnjaka, a u somborskom muzeju vidjela original i na osnovi toga napravila sam bundu prilagođenu aktualnoj modi. Tako je boja kože tamno smeđa, a i vuna je u smeđim tonovima. Moglo bi se reći kako je to visoka primijenjena umjetnost, koja bi se mogla

raditi za visoku modu za probranu klijentelu«, priča Marija. Posla danas nažalost ima malo i kada ga ima puno češće su joj mušterije iz Hrvatske nego iz Srbije. »Tradicija nošenja prsluka ili kako još kažu pršnjaka ili kožuha u Hrvatskoj je puno veća i oni ih nose i ljeti i zimi, dok se kod nas nose samo zimi«, pojašnjava naša sugovornica.

UDRUGA I KLASER

Marija je i na čelu Udruge žena »Brežanke«, a jedna od njihovih prepoznatljivih manifestacija su »Miholjdanski susreti«. »Berežanke« su aktivne i u humanitarnim akcijama, suradnji s ostalim udrugama žena, na međunarodnim izložbama. Može se još, smatra predsjednica, koja je osim u ovoj udruzi aktivna i u Klasteru starih zanata u kome aktivno sudjeluje od osnutka. A kako i ne bi bila kada nema ručnog rada kojemu ona nije vična. »Ja sam iz onih generacija gdje su djevojči-

ce od desete godine pa nadalje morale naučiti sve ručne radove – vez, pletenje, heklanje, goblene, bijeli vez, zlatovez«, kaže Marija. Dio tog svog umijeća pokušala je prenijeti i svojim Berežankama na radionici koju je organizirao Klaster starih zanata. Među deset polaznica bile su i dvije djevojčice, na što je Marija osobito ponosna. Trenutačno sudjeluje u osnutku Klastera udruge žena s jasnim ciljem – da se pronade tržište i mogućnost za plasman onoga što vrijedne i vješte ruke žena naprave. »Žene su vrijedne, ono što ne znaju spremne su naučiti, ali je najveći problem kome i kako to prodati. Kada bismo imali mogućnost plasmana naših proizvoda na tržište, mislim da bi žene bile i puno više motivirane za rad«, kaže

Ivoševa.

Vidjeli su Marijine radove na mnogim sajmovima i izložbama, u Vijeću Europe, nedavno na sajmu u Celju. Ali, kako kaže naša sugovornica, starim zanatima se svi dive, ali se na tome sve i završi, jer država još nije našla načina stimulirati one koji se bave starim zanatima, ali ni načina zainteresirati mlade koji bi ih trebali očuvati od zaborava.

Kada ne radi s kožom, Mariji je u ruci vez, ili hekla nešto od odjeće. A kako to ona radi uvjerali smo se i sami. Prava umjetnost.

Susreli smo se i razgovarali u obiteljskoj kući u kojoj je naša sugovornica odrasla. Prije dvadesetak godina vratila se u Bereg, pa je pitamo kako je danas živjeti u tome malom pograničnom mjestu. »Opće je mrtvilo u selu, a nekada to nije bilo tako. S obzirom na broj stanovnika ipak smo uspjeli održati nekoliko naših tradicionalnih manifestacija. U selu nema niti jednog proizvodnog pogona, zanatskog obrta, stotinjak kuća je prazno, a u 50, 60 kuća živi samo po jedna osoba«, kaže Marija Ivošev.

Poslije svega nismo je pitali ništa o kuhanju, a umjesto recepta puno efektnije će biti ukoliko s vama podijelimo nekoliko fotografija Marijinih djela.

Zlata Vasiljević

Jesensko - zimski stol...

I tako, malo po malo oni preostali sunčani dani prepuštali su mjesto maglovitim jutrima, vjetru, mračnim večerima. Više se družimo, sve više tragamo za nekim ugrijanim kutkom gdje bismo mogli na miru ispitati šalicu vrućega čaja. Posegnuli smo za perjanim jaknama, toplijom garderobom, a sve to znači samo jedno, zima je zakoračila na vrata, blagdani su tu, a s njima i nezaobilazne zimske radosti. Radujemo se snijegu, prvim pahuljama, urešenim izlozima, šarenim lampicama, lijepo upakiranim darovima...

Naše tržnice koje i zimi redovito posjećujemo nude povrće otporno na mraz i hladnoću. Primjerice: kupus, kelj, cvjetača, bundeva, prokulice, repa, te dobri stari, uvijek aktualan kiseli kupus, turšija...

Današnji stol želimo začiniti ukusnom bijelom repom. Možemo je napraviti u obliku salate ili jednostavno kao dodatak nekom varivu. Višestruke su blagodati ovog povrća.

Neke dobrobiti bijele repe: »Jedi bijelu repu, pa ćeš biti lijepa«, kaže stara poslovice, koja možda objašnjava zašto su ljudi nekada odmah ujutro pili šalicu zelene vodice od kuhane bijele repe da bi imali sjajne oči i čist ten. Ova biljka pročišćava krv, dobro djeluje na urinarni sustav, a tradicionalno se koristi kod bubrežnih kamenaca, artritisa, pretilosti... Bijela repa ubija bakterije, osobito u dišnim organima, te jača opći imunitet. Najbolje je konzumirati je u sirovom obliku.

POLIKLINIKA

Jelene Čović 28, 24000-Subotica, www.badawi-su.com, poliklinika@badawi-su.com
024/553-774, 024/567-495, 0600/553-774, 0600/567-465

Badawi

Ponedjeljkom i petkom **POPUST 20%**
na pedijatrijski, ginekološki i opći pregled!

Poliklinika za vašu obitelj

od 1991 sa vama!

GARDEROBA

RAZNO

ZELENA TRŽNICA

| **tržnica** |

PRIČA O FOTOGRAFIJI

Stari albumi i danas čuvaju uspomene na događanja iz davno prohujalih vremena. Sjećanja naviru, vraćaju nas desetljećima unazad, uljepšavaju nam žive, vraćaju nam pokojne. Fotografije pred čitateljima nastale su u Smederevu i u Deliblatskoj pješčari davne 1958. godine, a danas krase albume obitelji Domić i Petković iz Sonte. Mladići u živopisnim odorama su vojnici negdašnje JNA, a među njima su i dvojica Sonćana, *Martin Petković* i pokojni *Mato Domić*.

PONOSITI STATIST

Udova *Pavka Domić* pokazuje fotografiju na kojoj je njezin Mato sa svojim kolegama. Svi su odjeveni u odore ruskih vojnika iz vremena od prije skoro dva stoljeća.

»Otkako je umirovljen, moj mi je Mato sve do svoje prerane smrti često prepričavao događaje iz mladosti. Na jedan je bio osobito ponosan. Za vrijeme služenja vojnoga roka u posljednjoj konjičkoj postrojbi tadašnje JNA sudjelovao je kao statist na snimanju filma 'Oluja', rađenom po *Puškinovu* romanu 'Kapetanova kći'. Nije mi toliko detaljno opisivao lokacije, više se držao mladalačkih dogodovština vezanih uz film. Čuvali smo i fotografiju juriša konjice preko nekakve rijeke, ali je ona, valjda, kod nekoga od naše djece. Nema više ni fotografije na kojoj je Mata uzjahao svojega Bijelca, a Bijelac, što bi rekli, lijep kao slika, propeo se na zadnje noge i ponosno pozira«, s tugom i toplinom u očima priča sonćanska pučka pjesnikinja *Pavka Domić*.

Vojnici na snimanju filma

SNIMANJE OLUJE

Na drugoj fotografiji, prvi s lijeva je još jedan Sonćanin, *Martin Petković*. Njemu su sjećanja življa, uostalom bio je izravni sudionik ovih događanja. »Godinu dana sam stariji od *Mate Domića*, pa sam prije njega služio i vojsku. U vrijeme kad sam bio pri kraju vojnoga roka, on je završio osnovnu obuku i nastavio s konjičkom. Zamijenio me je u postrojbi i naslijedio *Bijelca* kojega sam do tada dužio ja. Kad se moja generacija 'skinula', *Domić* je bio među onima koji su sudjelovali u snimanju filma *Oluja*«, prisjeća se *Martin Petković*. Te 1958. godine, na terenima oko Smedereva, poslije i u

Deliblatskoj pješčari, sniman je film »*Oluja*« redatelja *Alberta Lattuada*. Ova jugoslavensko-talijansko-francuska koprodukcija rađena je po *Puškinovoj* noveli »*Kapetanova kći*«, u produkciji *Dina de Laurentisa*. Producent je okupio u to vrijeme velike svjetske zvijezde *Silvanu Mangano* i *Vitorija Gasmana*, a angažirao je i tada najveće jugoslavenske glumce *Mariju Crnobori* i *Milivoja Živanovića*. Film je sniman u suradnji s Centralnim filmskim studiom Košutnjak iz Beograda i produkcijskom kućom Bosna film. *Alberto Lattuada* je u 1959. godini bio dobitnik nagrade David za najbolju režiju, a *Dino de Laurentis* za

najbolju produkciju. Radnja filma, čitatelji srednje i starije dobi vjerojatno se sjećaju, odvija se u Rusiji, u vrijeme Pugačovljeve bune. Zaplet počinje kad mladi časnik u vojsci ruske carice *Katarine* odlazi na novu dužnost u vrlo udaljenu vojnu postaju. Usput, u jakoj sniježnoj oluji nailazi na zavijanau neznanku koja je na rubu smrti i taj susret stvorio je neočekivane zaplete, majstorskom rukom redatelja *Lattuada* upakirane u 120 minuta trajanja filma. »Film sam gledao kasnije, u sonćanskom kinu, sjećam se kako su bile dvije projekcije u prepunoj kino dvorani, koja je bila na lokaciji današnje pravoslavne crkve. U oba navrata dvorana je bila prepuna, na ulici je ostao veliki broj onih koji nisu uspjeli kupiti ulaznice. Filmom sam bio oduševljen, a velikim ponosom me je ispunjavala činjenica da sam sudjelovao u snimanju ovoga spektakla. U masovnim scenama snimanim u okolici Smedereva sudjelovalo je 1.200 vojnika tadašnje JNA, točnije 800 konjanika i 400 pješaka. Osim nas bio je angažiran i veći broj seljana za scene juriša s grabuljama i vilama. Snimali smo na lokacijama smederevske tvrđave, a najviše na prostorima Deliblatske pješčare, gdje smo proveli oko 3 mjeseca. Usput smo i u okolici Čente snimili forsiranje rijeke *Tamiš* i masovni napad. To su mi vrlo draga sjećanja, jer vidjeti uživo, iz blizine, zvijezde poput *Silvane Mangano*, *Vitoria Gasmana*, redatelja *Lattuada*, bilo nam je svima nezamislivo. I danas, poput najvećega blaga, čuvam njihove autograme«, završava svoje nostalgично pripovijedanje *Petković*.

Ivan Andrašić

OČNA KUĆA
optika i ordinacija
na jednom mjestu

551-045

Subotica
Maksima Gorkog 20
KOD GLAVNE POŠTE

Zašto? Kako? Molim?

Što je to advent ili došašće?

Došašće ili advent je razdoblje u crkvenoj liturgijskoj godini, vrijeme pripreme za blagdan Božića. Došašće počinje četiri tjedna prije Božića. Najranije može početi 27. studenoga, a najkasnije 3. prosinca. Završava 24. prosinca – na Badnjak.

U došašću su svakog jutra zornice, rane mise, koje imaju pokornički značaj, jer treba ustati rano. Svoj početak imaju još u srednjem vijeku. Raspitaj se kada su zornice u tvojoj župi, pa se i ti pridruži prijateljima!

Zašto pravimo adventski vijenac?

U došašću se izrađuje i stavlja na stol adventski vijenac s četiri svijeće, koje simboliziraju četiri tjedna u došašću. Ideja adventskog vijenca izvorno je nastala u vrijeme došašća, a prvi vijenac na svijetu pojavio se 1838. godine u domu za siromašnu djecu »Das Rauhe Haus« (»Trošna kuća«) u Hamburgu.

Adventski vijenac čine dva simbola - krug i svijeće. Krug ili prsten bez početka i kraja shvaća se kao simbol vječnosti i vjernosti. Svjetlo svijeća označava dolazeće svjetlo Isusa. Prva svijeća nazvana je prorokova svijeća, druga betlehemska, treća pastirska, a posljednja svijeća anđela. Postupno paljenje svijeća znak je približavanja Božića.

HRCKOVE MOZGALICE

PROSINAC, SVETINIKOLA, MATERICE, OCE, IŠČEKIVANJE, RADOST, ZORNICE, STUDEN, BARBARA, LUCIJA, SVIJEĆE, PŠENICA, DARIVANJE, ZORA, RAD, SRCA, MIR, VIJENAC, CRKVA

S	M	A	T	E	R	I	C	E	I	P
S	V	I	J	E	Č	E	A	Š	R	R
P	Š	E	N	I	C	A	Č	O	A	E
Z	C	Z	T	D		E	S	D	Nj	S
O	R	O	V	I	K	I	O	A	T	B
R	K	R		I	N	S	V	U	S	A
N	V	A	V	A	T	I	D	A	R	R
I	A	A	C	R	R	E	K	E	C	B
C	Nj		I	A	N	N		O	A	A
E	T	M	D	A	J	I	C	U	L	R
V	I	J	E	N	A	C	O	C	E	A

--	--	--	--	--	--

NAGRADNO PUTOVANJE

Slavonski Brod

Najbolji recitatori XII. pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom jeziku su u subotu, 23. studenoga, u organizaciji Hrvatske čitaonice bili na jednodnevnom izletu u Slavonskom Brodu. Kada bi vam sve pisali kako im je bilo, što su vidjeli, posjetili i naučili trebalo bi nam još nekih 20 stranica. Stoga ćemo vam pokušati prenijeti samo dio atmosfere i druženja.

Na nagradno putovanje išli su recitatori iz: Subotice, Male Bosne, Tavankuta, Đurđina, Starog Žednika, Svetozara Miletića, Sonte, Bačkog Monoštora, Bačkog Brijega, Plavne i Bezdana...

U autobusu se (naravno) nikom nije spavalo, te je bilo vrlo zanimljivo. Nastala su nova prijateljstva, a stara se učvrstila (možda su nastale i neke nove ljubavi ♥, ali to nije za javnost!).

U Slavonskom Brodu nas je dočekala teta Vera iz turističke zajednice ovoga grada, koja nas je provela i upoznala s ovim mjestom. Iako je kiša padala (nije nam mogla baš ništa) razledali smo tvrđavu Brod i sudjelovali u takozvanom Living history programu, i zamislite neki su postali turski špijuni, a neki čak panduri u službi carice Marije Terezije. Ujedno smo posjetili i muzej – zatvor koji je bio namijenjen svima onima koji nisu htjeli u vojsku. Tamo je, moram priznati, bilo strašno, sve je u mraku, a oko vas svugdje vojnici (lutke doduše) koji muče neposlušni narod. Povijesno je zanimljivo vidjeti, ali ostati tamo malo duže? Ne, hvala!

Nakon razgledanja tvrđave i njenih detalja recitatori su skupa sa svojim voditeljima obišli i Katarinski sajam. To je 18. po redu sajam obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva, na njemu su vidjeli mnoštvo zanimljivosti, a usput su imali i priliku uzeti neki suvenir iz Slavenskoga Broda.

Ovom prilikom posjetili su i franjevački samostan, gdje je sve goste dočekao pater Domagoj, kao i franjevačku crkvu Presvetoga Trojstva u Slavonskom Brodu.

O oduševljenju i radosti vam ne moram niti pisati, nije je manjkalo.

A povratak nazad? Uh, ma to je bilo pravo malo pokretno kino! Ove se godine proslavlja 100. obljetnica objavljivanja »Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića«, spisateljice Ivane Brlić Mažuranić, čiju smo

Osvježanje u franjevačkom samostanu

29. studenoga 2013.

Recitatori ispred kuće Ivane Brlić Mažuranić u Slavonskom Brodu

kuću također vidjeli, te smo gledali istoimeni crtani flm »Čudnovate zgrade šegrta Hlapića«. Ako vam se ikad pruži prilika pogledati ovaj crtić, nemojte ju propustiti. Crtić je sjajan!

No, ako nemate crtić, možete knjigu posuditi u knjižnici, pa mašti na volju, uživajte!

Kristina Kemenji i Marija Kovač iz Lemeša u »razgovoru« s vojnikom

»Turski špijuni« na zadatku

Teta Vera nas upoznaje s tvrđavom

U dvorištu franjevačkog samostana

Recitatore je »primila« i carica Marija Terezija

PETAK
29.11.2013.

06:37 Najava
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 09:17 Kad srce zatreperi
 10:00 Vijesti
 10:11 Na vodenome putu:
 Škotski otoci - Hebridi,
 dokumentarna serija
 10:55 Ni da ni ne: Srd - golf!
 11:45 Abeceda zdravlja:
 Epilepsija
 12:00 Dnevnik 1
 12:40 Nasljednica s Vendavala,
 telenovela
 13:27 Reporteri: "Djeca malog
 zmaja" i "Zemlja
 anarhije - Somalija"
 14:17 Abeceda zdravlja:
 Epilepsija
 14:30 Vijesti uz hrvatski
 znakovni jezik
 14:43 Ekumena - Znanost i
 religija: Prijatelji ili
 suparnici?, religijski
 program
 15:13 Domaći dokumentarni
 film
 15:43 S Međunarodne
 smotre folklor: Živjeti
 za baštinu - obitelj
 Ivanković i KUD
 "Kupljenovo", emisija
 pučke i predajne kulture
 16:13 Puna kuća Raftera
 17:00 Vijesti
 18:06 I to je Hrvatska:
 Slavonski Brod
 18:22 Znanstveni krugovi
 18:55 Iza ekrana
 19:30 Dnevnik
 20:08 Drevni Egipat: Život i
 smrt u Dolini kraljeva,
 dokumentarna serija
 21:10 Kratki spojevi, ciklus
 Novi hrvatski film
 23:07 Heroji Vukovara -
 Sajmište, dokumentarna
 serija
 00:05 Dnevnik 3
 00:35 Sirene, australsko-
 britanski film (R)
 02:05 Kapetan Jack, američki
 film
 03:40 Znanstveni krugovi (R)
 04:10 S Međunarodne smotre
 folklor: Živjeti za baštinu -
 obitelj Ivanković i KUD
 "Kupljenovo", emisija
 pučke i predajne kulture
 04:40 Ekumena - Znanost i
 religija: Prijatelji ili
 suparnici?, religijski
 program
 05:10 Skica za portret
 05:12 I to je Hrvatska:
 Slavonski Brod

05:25 Hrvatska uživo
 06:15 Iza ekrana
 06:45 Luda kuća, TV serija

06:46 Najava
 06:51 Mala TV:
 06:52 TV vrtić: Dabar
 07:03 Tigrasta patka
 07:07 Tajni dnevnik patke
 Matilde: Kozice (R)
 07:20 Campi-Campi, crtana
 serija
 07:45 Teletubbies, animirana
 serija
 08:10 Papreni detektivi, serija
 08:38 Život s Derekom, serija
 09:00 Školski sat: Uhvati
 korak - početak...
 09:45 Svaki dan dobar dan:
 Što donose pedesete?
 10:25 Pozitivno
 10:55 Biblija
 11:05 Dok vas nije bilo...,
 dokumentarna serija
 11:50 Hotel dvorac Orth
 12:35 Na zapovijed, glavni
 kuharu! - dok.serija
 13:00 Kapetan Jack, američki
 film (R)
 14:50 Degraasi, serija
 15:15 Divlji u srcu, serija
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:30 Školski sat: Uhvati
 korak - početak...
 17:17 Dok vas nije bilo...,
 dokumentarna serija
 18:00 Briljanteen
 18:40 Novi klinici s Beverly
 Hillsa, serija
 19:20 Gustav, crtani film
 19:30 Mala TV:
 19:31 TV vrtić: Dabar
 19:42 Tigrasta patka
 19:46 Tajni dnevnik patke
 Matilde: Kozice
 20:05 Naši dani - priče o
 hrvatskom rocku,
 glazbeno-dokumentarna
 serija
 21:00 Crni ponedjeljak,
 američki film
 22:52 Umorstva u Midsomeru
 00:21 Noćni glazbeni program

06:15 In magazin R
 06:25 Monsuno, crtana serija
 06:50 Lalaloopsy,
 07:15 Štrumpfovi
 07:40 Traktor Tom
 07:55 TV izlog
 08:10 Sutkinja Maria Lopez,
 serija
 08:35 Ninja ratnici, serija R
 09:00 TV izlog
 09:15 Zauvijek susjedi, R
 10:30 Milost, serija R
 11:35 Kako vrijeme prolazi
 12:35 IN magazin R

13:25 Zora dubrovačka, R
 14:20 Navy CIS, serija
 15:15 Ninja ratnici, serija
 15:45 Zauvijek susjedi, serija
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:25 In magazin
 18:05 Kako vrijeme prolazi
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:05 Zora dubrovačka, serija
 21:00 Milost, serija 5/35
 22:00 Nema rezervacija, film
 00:05 Nestale, igrani film
 02:40 Komandos iz predgrada,
 igrani film
 04:25 Ezo TV, tarot show
 05:55 Dnevnik Nove TV R
 06:45 Kraj programa

06:15 RTL Danas, (R)
 06:55 Yu-Gi-Oh!
 07:25 Moji džepni ljubimci
 07:45 Virus attack
 08:05 TV prodaja
 08:20 Snažne žene, serija (R)
 09:15 Tko će ga znati!, game
 show (R)
 10:05 TV prodaja
 10:20 Ekkluziv Tabloid, (R)
 11:10 Tog se nitko nije sjetio!,
 game show (R)
 12:20 Avenida Brasil, serija
 13:25 Sulejman Veličanstveni,
 povijesna serija (R)
 14:30 Tajne, serija (R)
 15:30 Snažne žene, serija
 16:30 RTL Vijesti
 16:45 Tko će ga znati!, game
 show
 17:30 Ekkluziv Tabloid
 18:30 RTL Danas
 19:15 Tog se nitko nije sjetio!,
 game show
 20:00 Posrednik, film, akcijski
 22:00 Univerzalni vojnik 4 -
 TV premijera,
 igrani film, akcijski
 23:05 Eurojackpot
 23:10 Univerzalni vojnik 4
 - TV premijera, igrani
 film, akcijski
 00:10 CSI, serija (R)
 01:10 RTL Danas, (R)
 01:50 Kraj programa

SUBOTA
30.11.2013.

07:30 Najava
 07:45 Usamljen, američki film
 (Ciklus klasičnog
 vesterna)
 09:05 Normalan život, emisija
 09:50 Vijesti iz kulture
 10:00 Vijesti
 10:15 Subotom ujutro
 12:00 Dnevnik 1
 12:22 Veterani mira, emisija
 13:09 Duhovni izazovi

13:41 Prizma
 14:29 Kulturna baština
 14:47 Kućni ljubimci
 15:20 Ubojstvo u mojoj kući,
 kanadski film (ciklus
 Ženski krimić)
 16:50 Skica za portret
 17:00 Vijesti
 17:15 7(sedam), dokumentarni
 film
 17:57 Skica za portret
 18:05 Manjinski mozaik: Priče
 iz davnine
 18:25 Lijepom našom:
 Čakovec
 19:30 Dnevnik
 20:05 LOTO 7/39
 20:10 Ples sa zvijezdama
 21:58 Gospodská kuća, Eaton
 Place 165, serija
 22:55 Dnevnik 3
 23:32 Obitelj murjaka 3: Pod
 sumnjom, kanadsko-
 američki film
 01:02 Usamljen, američki film
 02:19 Subotom ujutro
 03:56 Normalan život, (R)
 04:41 7(sedam), dok.film
 05:23 Veterani mira
 06:08 Prizma, (R)
 06:53 Lijepom našom:
 Čakovec

06:46 Najava
 06:51 Eko zona (R)
 07:21 Dim dam dum
 07:26 Wot wot's, crtana serija
 07:36 Priče za sva vremena
 07:46 Matkova čudovišta
 08:02 Rimske tajne 2, serija
 09:00 Mala TV:
 09:01 Vedranovi velikani:
 Rino Burić
 09:10 Šareni vremeplov:
 Kreda
 09:28 Mališani Okruglog
 stola, američko-kanadski
 film za djecu (R)
 10:58 Dok vas nije bilo...,
 dokumentarna serija
 11:43 Kroz tvoje oči,
 dokumentarna serija (R)
 12:13 Dolina sunca, serija
 12:58 Dolina sunca, serija
 13:40 Dolina sunca, serija
 14:55 Večer na 8. katu,
 talk-show (R)
 15:40 Chansonfest 2013.,
 snimka
 17:15 Volim Hrvatsku
 18:30 Top Gear
 19:25 Mala TV:
 19:26 Vedranovi velikani:
 Rino Burić
 19:35 Šareni vremeplov:
 Kreda
 19:55 Lake Louise: Svjetski
 SKI KUP (M) - spust,
 prijenos
 20:25 Rukomet LP: Celje -
 CO Zagreb Osiguranje,

prijenos
 22:05 22 metka, francuski film
 00:00 Garaža: Mayales
 00:30 Noćni glazbeni program

06:50 Zauvijek susjedi, R
 07:50 TV Izlog
 08:05 Lego Friends
 08:35 Peppa Pig, R
 08:50 Peppa Pig
 09:05 Lalaloopsy
 09:30 Winx club, R
 10:00 Mia i ja, crtana serija
 10:25 Power Rangers samurai
 11:20 Zauvijek susjedi, serija
 12:30 Sigurno luka, igrani film
 14:35 Komandos iz predgrada,
 igrani film R
 16:25 Provjereno R
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:10 Provjereno R - nast.
 17:45 Stella, serija R
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:05 Superman: Povratak,
 igrani film
 23:00 Dan obuke, igrani film
 01:15 Crveni planet, film
 03:15 Wladimir Klitschko vs.
 Ruslan Chagaev, snimka
 04:00 Ezo TV, tarot show
 05:30 Dnevnik Nove TV R
 06:20 Kraj programa

06:35 RTL Danas, (R)
 07:15 Dodir prirode,
 poljoprivredna emisija (R)
 07:50 Virus attack
 08:10 Chuggington, animirana
 serija
 08:35 Aladdin
 09:05 Timon i Pumbaa
 09:35 TV prodaja
 09:50 Ekkluziv Tabloid,
 magazin (R)
 10:45 TV prodaja
 11:00 Galileo, zabavna/
 obrazovna emisija
 11:55 TV prodaja
 12:10 Nogometno ludilo - TV
 premijera, igrani film,
 obiteljski
 14:00 High School Musical 3:
 Maturanti, igrani fim,
 komedija
 16:10 Krv nije voda, serija
 17:05 Smrtonosnih 60
 17:45 Smrtonosnih 60
 18:30 RTL Danas
 19:15 Galileo, zabavna/
 obrazovna emisija
 20:00 Divljaci na kotačima,
 film, akcijska komedija
 22:00 Parada, igrani film,
 humorna drama
 00:15 Kraj igre, film, triler
 02:10 Astro show
 03:10 RTL Danas, (R)
 03:50 Kraj programa

**NEDJELJA
1.12.2013.**

07:54 Najava
08:10 Kronika jedne ljubavi, talijanski film (Zlatna kinoteka) (R)
09:50 Vijesti iz kulture
10:00 Vijesti
10:12 Press klub
11:00 Ubojstvo, napisala je
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:40 Bijela ljepotica, serija
16:30 Vrtlarica
17:00 Vijesti
17:15 Gospodin Selfridge, serija
18:10 Volim Hrvatsku
19:30 Dnevnik
20:04 LOTO 6/45
20:10 Referendum - posebna emisija
22:10 Damin gambit: Đurđa Grozaj
22:55 Dnevnik 3
23:30 Klasika mundi: Musica Antiqua Russica u Varaždinu - Ruska glazba 18.stoljeća
00:20 Kronika jedne ljubavi, talijanski film (R)
02:00 Press klub (R)
02:50 Nedjeljom u dva (R)
03:50 Damin gambit: Đurđa Grozaj
04:30 Mir i dobro
05:00 Abeceda zdravlja: Epilepsija (R)
05:10 Vijesti iz kulture
05:22 Plodovi zemlje (R)
06:12 Vrtlarica

06:05 Najava
06:10 Normalan život, emisija o obitelji (R)
06:55 Moomini, (R)
07:20 Tintinove pustolovine, crtana serija
07:45 Roktave priče, crtana serija
08:10 Dječja farma, crtana serija
08:35 Mowgli, serija za djecu
09:00 Mala TV:
09:01 Tajni dnevnik patke Matilde
09:11 Laboratorij na kraju svemira (R)
09:20 Ni da ni ne: Varanje na testovima
10:10 Pozitivno
10:40 Biblija
10:50 Portret Crkve i mjesta

11:00 Zagreb (Peščenica): Misa, prijenos
12:05 Ples sa zvijezdama
14:15 Obiteljska tajna, američki film
15:30 Magazin LP
16:00 Nedjeljom lagano, zabavno-sportska emisija
17:30 Večera s idiotom, francuski film
18:55 Lake Louis: Svjetski skijaški kup - superG (M), prijenos
20:15 Čovjek za sva vremena, američki film (ciklus spektakli)
22:15 Večer s Joolsom Hollandom
23:15 The Bastardz Go Jazzy Live, snimka koncerta
00:15 Noćni glazbeni program

06:20 In magazin R
06:35 Zauvijek susjedi, R
07:35 TV Izlog
07:50 Lego Friends, crtana serija R
08:20 Peppa Pig, R
08:35 Peppa Pig, crtana serija
08:50 Lalaloopsy
09:15 Winx club, crtana serija
09:45 Mia i ja, crtana serija
10:10 Power Rangers samurai
10:40 Power Rangers samurai
11:05 Zauvijek susjedi, serija
12:15 Sjever i jug, mini-serija
14:10 Agatha Christie: Ubiti je lako, igrani film
16:10 IN magazin vikend
17:00 Vijesti Nove TV
17:10 Lud, zbunjen, normalan, serija R
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Stella, serija 12/14
21:30 Djevojka u nevolji, mini-serija
00:55 Dan obuke, film R
03:05 Sjever i jug, mini-serija
04:40 Dnevnik Nove TV R
05:30 Kraj programa

05:40 RTL Danas, (R)
06:25 Krv nije voda, serija (R)
07:20 Chuggington
07:50 Virus attack
08:10 Aladdin, animirana serija (R)
08:35 Timon i Pumbaa, animirana serija (R)
09:05 TV prodaja
09:20 Galileo, zabavna/obrazovna emisija
10:15 Dodir prirode, poljoprivredna emisija
10:50 TV prodaja
11:05 Smrtonosnih 60, dokumentarna serija (R)
11:40 Smrtonosnih 60,

**HTV1 30.11.2013 18:25
LIJEPOM NAŠOM: ČAKOVEC (1/2)**

Domaćin sljedeće dvije emisije glazbenog spektakla Lijepom našom je grad Čakovec, sjedište Međimurske županije. Pred oko tri tisuće gledatelja u sportskoj dvorani Gradišćanske škole nastupili su brojni međimurski izvođači i njihovi gosti:
MVS Zrinski - Nedelišće i Zrinska garda, KUD Mihovljan, KUD Fijolica - Orehova, KUD Kaštel - Pribislavec, KUD Donji Vidovec, VS Zrinski - Nedelišće, ŽVS Grlice - Sv. Martin na Muri, TS KUD-a Belica i Ksenija

dokumentarna serija (R)
12.20 TV prodaja
12.35 Lov na zeleni dijamant, igrani film, avanturistička komedija
14.50 Popust na količinu 2, igrani film, obiteljska komedija
16.35 Krv nije voda, serija
17.35 RTL Extra Magazin
18.30 RTL Danas
19.15 Galileo, zabavna/obrazovna emisija
20.00 Ledeni doba 3: Dinosauri dolaze - TV premijera, igrani film, animirani
21.50 Kriza, serija
22.30 CSI: Miami, serija
23.25 CSI: Miami, serija
00.25 CSI: Miami, serija
01.20 Astro show
02.20 Kraj igre, igrani film, triler (R)
03.50 RTL Danas, (R)
04.30 Kraj programa

**PONEDJELJAK
2.12.2013.**

06:39 Najava
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:15 Kad srce zatreperi
10:00 Vijesti
10:11 Na vodenome putu, dokumentarna serija
11:00 Što vas žulja?
11:45 Jezik za svakoga
12:00 Dnevnik 1
12:35 Nasljednica s Vendavala, telenovela
13:20 Glas domovine
13:45 Pogled preko granice - Hrvati u BiH

06:40 Najava
06:45 Mala TV:
06:46 TV vrtić: Smrdljivi Martin
06:57 Tigrasta patka, crtani film
07:02 Čarobna ploča - Sedam kontinenata: Antarktika
07:17 Campi-Campi, crtana serija
07:42 Linusov Božić, serija za djecu

Kramar, Kneja band i Gordana Lach, Ivan Mezga i TS Pozoj, Ivica Jurgec i TS Pozoj, Zagrebački tamburaši, Barbara Othman, Zvonimir Dravec, Ivica Dobronić, Blanka Tkaličić, Vesele Štajerke, Gusti Draksar, Skandal bend, Gazde, Antonela Malis, Mate Bulić, Goran Karan i Zlatko Pejaković.
Čut ćemo niz popularnih skladbi kao što su: Međimurje kak' si lepo zeleno, U boj, u boj, Šetala se lepa Mara, Vehni, vehni folica, Jedan dan života, Na Štajersko, Stopram sam se oženil, Ljubav se ne trži, Samo jednom se ljubi, Domu mom, Svirajte mi pjesmu njenu i dr.
Redovite rubrike upoznaju nas s tradicijom ovoga kraja.
Voditelj: Branko Uvodić
Redatelj: Vladimir Košćević
Producent: Darko Vulić
Urednik: Branko Uvodić

14:10 Jezik za svakoga
14:20 Vijesti iz kulture (R)
14:30 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik
14:45 Društvena mreža
15:40 Društvena mreža
16:00 Puna kuća Raftera, serija
17:00 Vijesti
17:15 Hrvatska uživo
18:06 I to je Hrvatska:
18:20 Potrošački kod
18:50 Odmori se, zaslužio si
19:30 Dnevnik
20:05 TV Bingo
20:26 Let nad Hrvatskom: Kanaderi, popularno znanstvena serija
21:00 Fokus
22:00 Dnevnik 3
22:35 Fleke, ciklus Film u kasne sate
00:10 Mostar Sevdah Reunion, snimka koncerta
01:25 Potrošački kod (R)
01:55 Fokus
02:50 Glas domovine (R)
03:15 Jezik za svakoga (R)
03:25 Vijesti iz kulture
03:32 Što vas žulja? (R)
04:17 Vrtlarica (R)
04:42 Pogled preko granice - Hrvati u BiH (R)
05:07 Hrvatska uživo
05:57 Luda kuća, TV serija

08:07 Papreni detektori, serija
08:35 Život s Derekom, serija
09:00 Školski sat: Svi putovi vode u Rim, a putokazi su na latinskom...
09:45 Ton i ton: Pozitivan zvuk i plemeniti rad
10:00 Briljanteen
10:40 Dr. Oz, talk-show
11:50 Hotel dvorac Orth, serija
12:35 Na zapovijed, glavni kuhar! - dok. serija
13:00 Skok prema slobodi, američki film (R)
14:50 Degraasi, serija
15:15 Divlji u sreću, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Školski sat: Svi putovi vode u Rim, a putokazi su na latinskom...
17:15 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija
18:10 Svaki dan dobar dan
18:50 Dr. Oz, talk-show
19:30 Mala TV:
19:31 TV vrtić: Smrdljivi Martin
19:42 Čarobna ploča - Sedam kontinenata: Antarktika
20:00 Roditelji i djeca, serija
20:45 Top Gear,
22:00 Krvavi svibanj, serija
22:55 C.S.I.: Las Vegas, serija
23:40 Sestra Jackie, serija
00:05 Fringe, serija
00:50 Noćni glazbeni program

05:45 Monsuno, crtana serija
06:10 Lalaloopsy
06:35 Traktor Tom
06:50 Štrumpfovi
07:45 Pčelica Maja
07:55 TV izlog
08:10 Ninja ratnici, serija R
08:40 Zauvijek susjedi, R
09:45 TV izlog
10:00 Milost, serija R
11:35 Kako vrijeme prolazi

12:35 IN magazin vikend R
13:25 Zora dubrovačka, R
14:20 Navy CIS, serija
15:15 Ninja ratnici, serija
15:45 Zauvijek susjedi
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 In magazin
18:05 Kako vrijeme prolazi
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Zora dubrovačka, serija
21:00 Milost, serija 6/35
22:10 Lud, zbunjen, normalan
22:50 Večernje vijesti
23:10 Samo pucaj, igrani film
00:50 Djevojka u nevolji, mini-serija R
04:00 Posjetitelji, serija
04:45 Ezo TV, tarot show
05:20 Dnevnik Nove TV R
06:10 Kraj programa

06:40 RTL Danas
07:25 Yu-Gi-Oh!
07:50 Moji džepni ljubimci
08:10 Virus attack
08:45 Snažne žene, serija (R)
09:40 Tko će ga znati!, (R)
10:40 RTL Extra Magazin, (R)
11:30 Tog se nitko nije sjetio!
12:30 TV prodaja
12:45 Avenida Brasil, serija
13:45 Snažne žene, serija
14:40 Ledeno doba 3: Dinosauri dolaze - TV premijera, igrani film, animirani (R)
16:30 RTL Vijesti
16:45 Tko će ga znati!
17:30 Ekkluziv Tabloid
18:30 RTL Danas
19:15 Tog se nitko nije sjetio!
20:00 Tajne, dramska serija
21:10 Pad Carigrada, povijesna mini serija
22:10 Predsjednička igra - TV premijera, film, triler
00:10 RTL Vijesti
00:40 Kriza, serija (R)
01:15 CSI: Miami, serija (R)
02:10 Astro show
03:10 RTL Danas, (R)
03:50 Kraj programa

UTORAK 3.12.2013.

06:36 Najava
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:15 Kad srce zatreperi
10:00 Vijesti
10:11 Na vodenome putu, dokumentarna serija
11:00 Što vas žulja?
11:45 Jezik za svakoga

12:00 Dnevnik 1
12:33 Nasljednica s Vendavala
13:15 Reporter
14:10 Jezik za svakoga
14:20 Vijesti iz kulture (R)
14:30 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik
14:45 Društvena mreža
16:00 Puna kuća Raftera
17:00 Vijesti
17:15 Hrvatska uživo
18:06 I to je Hrvatska:
18:21 Pravilo 72
18:51 Odmori se, zaslužio si
19:30 Dnevnik
20:06 Potjera, večernji kviz
20:55 Pogledi - dokumentarni film
22:00 Dnevnik 3
22:35 Zdravo društvo
23:20 Franko Krajcar, snimka koncerta
00:43 Pravilo 72 (R)
01:13 Let nad Hrvatskom: Kanaderi, popularno znanstvena serija
01:45 Zdravo društvo
02:30 Duhovni izazovi
03:00 Jezik za svakoga (R)
03:10 Jezik za svakoga (R)
03:20 Što vas žulja? (R)
04:15 Reprizni program
05:10 Hrvatska uživo
06:00 Luda kuća, TV serija

06:38 Najava
06:43 Mala TV:
06:44 TV vrtić: Krtićev rođendan
06:55 Ninin kutak: Čestitke i pozivnice
07:00 Profesor Baltazar: Zvonko sa zvonika
07:09 Danica i... krava
07:15 Campi-Campi, crtana serija
07:40 Linusov Božić, serija
08:05 Papreni detektivi, serija
08:35 Život s Derekom, serija
09:00 Školski sat: Spavanje
--:-- Navrh jezika
09:45 Svaki dan dobar dan
10:25 Dr. Oz, talk-show
11:05 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija
11:50 Hotel dvorac Orth, serija
12:35 Na zapovijed, glavni kuharu! - dok.serija
13:00 Amber's Story, američki film
14:30 Glazba, glazba...
14:45 Degrassi, serija
15:10 Divlji u srcu, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Školski sat: Spavanje
17:15 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija
18:05 Svaki dan dobar dan
18:45 Dr. Oz, talk-show
19:25 Mala TV:
19:26 TV vrtić: Krtićev

rođendan
19:36 Ninin kutak: Čestitke i pozivnice
19:41 Profesor Baltazar: Zvonko sa zvonika
19:51 Danica i... krava
20:00 Roditelji i djeca, serija
20:45 Swimming with Killer Whales, dok. film
21:40 Krvavi svibanj, serija
22:35 C.S.I.: Las Vegas, serija
23:20 Sestra Jackie, serija
23:45 Fringe, serija
00:30 Noćni glazbeni program

06:10 Monsuno, crtana serija
06:35 Lalaloopsy
07:00 Traktor Tom
07:15 Štrumpfovi
08:10 Pčelica Maja
08:20 TV izlog
08:35 Ninja ratnici, serija R
09:00 TV izlog
09:15 Zauvijek susjedi, R
10:30 Milost, serija R
11:35 Kako vrijeme prolazi, serija R
12:35 IN magazin vikend R
13:25 Zora dubrovačka, R
14:20 Navy CIS, serija
15:15 Ninja ratnici, serija
15:45 Zauvijek susjedi, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 In magazin
18:05 Kako vrijeme prolazi
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Zora dubrovačka, serija
21:00 Milost, serija 7/35
22:10 Lud, zbunjen, normalan
22:45 Večernje vijesti
23:05 Šuška se, šuška..., film
01:00 New Jack City, film
02:50 Posjetitelji, serija
03:35 Ezo TV, tarot show
04:35 Sutkinja Maria Lopez
05:20 Dnevnik Nove TV R
06:10 Kraj programa

06:20 RTL Danas, (R)
07:05 Yu-Gi-Oh!
07:35 Moji džepni ljubimci
07:50 Virus attack
08:10 TV prodaja
08:25 Snažne žene, serija (R)
09:25 Tko će ga znati!, game show (R)
10:25 Ekkluziv Tabloid, magazin (R)
11:20 Tog se nitko nije sjetio!, game show (R)
12:15 TV prodaja
12:30 Avenida Brasil, serija
13:30 Snažne žene, serija
14:30 Tajne, serija (R)
15:25 Pad Carigrada, povijesna mini serija (R)
16:30 RTL Vijesti
16:45 Tko će ga znati!,

game show
17:30 Ekkluziv Tabloid
18:30 RTL Danas
19:15 Tog se nitko nije sjetio!
20:00 Tajne, dramska serija
21:10 Pad Carigrada, povijesna mini serija
22:10 Sve o Steveu - TV premijera, igrani film, romantična komedija
00:00 RTL Vijesti
00:30 Predsjednička igra, igrani film, triler (R)
02:25 Astro show, show
03:25 RTL Danas, (R)
04:05 Kraj programa

SRIJEDA 4.12.2013.

06:39 Najava
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:15 Kad srce zatreperi
10:00 Vijesti
10:11 Na vodenome putu, dokumentarna serija
11:00 Što vas žulja?
11:45 Jezik za svakoga
12:00 Dnevnik 1
12:33 Nasljednica s Vendavala, telenovela
13:15 Reporter
14:10 Jezik za svakoga
14:20 Vijesti iz kulture (R)
14:30 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik
14:45 Društvena mreža
15:40 Društvena mreža
16:00 Puna kuća Raftera
17:00 Vijesti
17:15 Hrvatska uživo
18:06 I to je Hrvatska:
18:20 Eko zona
18:50 Odmori se, zaslužio si
19:30 Dnevnik
20:05 LOTO 7/39
20:11 Dokumentarni film
21:05 Paralele
21:35 Pola ure kulture
22:05 Dnevnik 3
22:40 Na rubu raja, njemačko-tursko-talijanski film (ciklus Kino Europa)
00:35 Ana Rucner - Čardaši, snimka koncerta
01:45 Dokumentarni film
02:40 Paralele
03:10 Pola ure kulture
03:35 Što vas žulja? (R)
04:20 Eko zona (R)
04:50 Kulturna baština
05:10 Hrvatska uživo
06:00 Luda kuća, TV serija

06:45 Najava
06:50 Mala TV:
06:51 TV vrtić
07:05 Prosvjetljenje, britanska drama za djecu
07:20 Campi-Campi, crtana serija
07:45 Linusov Božić, serija
08:10 Shoebox ZOO (1), serija
08:35 Tiere bis Unter Dach, serija za djecu
09:00 Školski sat: Laži i laganje
09:45 Svaki dan dobar dan
10:25 Dr. Oz, talk-show
11:05 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija
11:50 Hotel dvorac Orth, serija
12:35 Na zapovijed, glavni kuharu! - dokumentarna serija
13:00 Sworn to Silence, američki film
14:35 Glazba, glazba...
14:45 Degrassi, serija
15:10 Divlji u srcu, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Školski sat: Laži i laganje
17:15 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija
18:05 Svaki dan dobar dan
18:45 Vaterpolo, EL: Primorje EB - Jug, prijenos
20:00 Roditelji i djeca, serija
20:45 Simpsoni, serija
21:10 Ratna pravila, američki film
23:15 Sestra Jackie, humoristična serija
23:40 Fringe, serija
00:25 Noćni glazbeni program

06:10 Monsuno, crtana serija
06:35 Lalaloopsy,
07:00 Traktor Tom
07:15 Štrumpfovi
08:10 Pčelica Maja
08:20 TV izlog
08:35 Ninja ratnici, serija R
09:15 Zauvijek susjedi, serija
10:30 Milost, serija R
11:35 Kako vrijeme prolazi, R
12:35 IN magazin vikend R
13:25 Zora dubrovačka, R
14:20 Navy CIS, serija
15:15 Ninja ratnici, serija
15:45 Zauvijek susjedi, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 In magazin
18:05 Kako vrijeme prolazi, serija
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Zora dubrovačka, serija
21:00 Milost, serija 8/35
22:10 Lud, zbunjen, normalan
23:00 Večernje vijesti
23:20 Ubojstvo u Bijeloj kući, igrani film
01:25 Šuška se, šuška...,film R
03:20 Posjetitelji, serija

04:00 Ezo TV, tarot show
05:00 Sutkinja Maria Lopez
05:20 Dnevnik Nove TV R
06:10 Kraj programa

06.15 RTL Danas, (R)
07.05 Yu-Gi-Oh!
07.30 Moji džepni ljubimci
07.50 Virus attack
08.10 TV prodaja
08.25 Snažne žene, serija (R)
09.20 Tko će ga znati!
10.10 TV prodaja
10.25 Ekkluziv Tabloid, (R)
11.20 Tog se nitko nije sjetio!, game show (R)
12.15 TV prodaja
12.30 Avenida Brasil, serija
13.30 Snažne žene, serija
14.25 Tajne, serija (R)
15.25 Pad Carigrada, povijesna mini serija (R)
16.30 RTL Vijesti
16.45 Tko će ga znati!
17.30 Ekkluziv Tabloid
18.30 RTL Danas
19.15 Tog se nitko nije sjetio!
20.00 Tajne, dramska serija
21.10 Pad Carigrada, serija
22.00 Posljednji provod, igrani film, komedija
00.15 RTL Vijesti
00.40 Sve o Steveu, igrani film, romantična komedija (R)
02.35 Astro show, show
03.35 RTL Danas, (R)
04.15 Kraj programa

ČETVRTAK
5.12.2013.

06:39 Najava
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:15 Kad srce zatreperi
10:00 Vijesti
10:11 Na vodenome putu,
11:00 Što vas žulja?
11:45 Abeceda zdravlja
12:00 Dnevnik 1
12:33 Nasljednica s Vendavala
13:15 Reporter
14:10 Abeceda zdravlja
14:20 Vijesti iz kulture (R)
14:30 Vijesti uz hrvatski
znakovni jezik
14:45 Društvena mreža
16:00 Puna kuća Raftera, serij
17:00 Vijesti
17:15 Hrvatska uživo
18:06 I to je Hrvatska:
18:20 Turistička klasa
18:50 Odmori se, zaslužio si,
TV serija (izbor) (R)
19:30 Dnevnik
20:06 Večer na 8. katu,
talk-show
20:50 Labirint, unutrašnje
politički magazin
21:40 Borgen, serija
22:45 Dnevnik 3
23:20 Drugi format
00:00 Jazzlando, snimka
koncerta
01:20 Večer na 8. katu,
talk-show
02:00 Labirint, unutrašnje
politički magazin
02:45 Drugi format

03:25 Turistička klasa
03:55 Što vas žulja? (R)
04:30 Reprizni program
05:10 Hrvatska uživo
06:00 Luda kuća, TV serija

06:47 Najava
06:52 Mala TV:
06:53 TV vrtić: Blizanci
07:02 Profesor Baltazar:
Doktor za životinje
07:11 Laboratorij na kraju
svemira: Šumeće kugle
07:20 Feliksova pisma,
crtana serija
07:45 Linusov Božić, serija
08:10 Shoebox ZOO (1), serija
08:35 Tiere bis Unter Dach,
serija za djecu
09:00 Školski sat: Crtice iz
povijesti matematike
09:45 Svaki dan dobar dan
10:25 Dr. Oz, talk-show
11:05 Dok vas nije bilo...,
dokumentarna serija
11:50 Hotel dvorac Orth, serija
12:35 Na zapovijed, glavni
kuharu! - dok. serija
13:00 Utakmica pomirenja,
kanadski film (R)
14:30 Glazba, glazba...
14:50 Degrassi, serija
15:15 Divlji u srcu, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Školski sat: Crtice iz
povijesti matematike
17:15 Dok vas nije bilo...,
dokumentarna serija
18:10 Svaki dan dobar dan
18:50 Dr. Oz, talk-show
19:30 Mala TV:

19:31 TV vrtić: Blizanci
19:40 Profesor Baltazar:
Doktor za životinje
20:00 Roditelji i djeca, serija
20:45 Simpsoni, serija
21:15 The Special
Relationship, američki
film

23:15 Sestra Jackie, serija
23:40 Fringe, serija
00:25 Noćni glazbeni program

06:10 Monsuno, crtana serija
06:35 Lalaloopsy, crtana serija
07:00 Traktor Tom
07:15 Štrumpfovi
08:10 Pčelica Maja
08:20 TV izlog
08:35 Ninja ratnici, serija R
09:00 TV izlog
09:15 Zauvijek susjedi, R
10:30 Milost, serija R
11:35 Kako vrijeme prolazi,
serija R
12:35 IN magazin vikend R
13:25 Zora dubrovačka, R
14:20 Navy CIS, serija
15:15 Ninja ratnici, serija
15:45 Zauvijek susjedi, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 In magazin
18:05 Kako vrijeme prolazi
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Zora dubrovačka, serija
21:00 Milost, serija 9/35
22:10 Provjereno
23:20 Večernje vijesti
23:40 Đavolji odvjetnik, film
02:10 Ubojstvo u Bijeloj kući,
igrani film R
04:10 Ezo TV, tarot show

05:00 Sutkinja Maria Lopez,
serija
05:20 Dnevnik Nove TV R
06:10 Kraj programa

06.20 RTL Danas, (R)
07.05 Yu-Gi-Oh!
07.30 Moji džepni ljubimci
07.50 Virus attack
08.10 TV prodaja
08.25 Snažne žene, serija (R)
09.20 Tko će ga znati!, game
show (R)
10.10 TV prodaja
10.25 Ekkluziv Tabloid,
magazin (R)
11.20 Tog se nitko nije sjetio!,
game show (R)
12.15 TV prodaja
12.30 Avenida Brasil, serija
13.30 Snažne žene, serija
14.30 Tajne, serija (R)
15.30 Pad Carigrada,
povijesna mini serija (R)
16.30 RTL Vijesti
16.45 Tko će ga znati!,
game show
17.30 Ekkluziv Tabloid
18.30 RTL Danas
19.15 Tog se nitko nije sjetio!
20.00 Tajne, dramska serija
21.10 Pad Carigrada,
povijesna mini serija
22.10 CSI, serija
23.00 CSI, serija
00.00 RTL Vijesti
00.25 Posljednji provod, film,
komedija (R)
02.30 Astro show
03.30 RTL Danas, (R)
04.15 Kraj programa

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku »Dnevnik« emitira se od pone-
djeljka do subote u terminu od 17,45 minuta na Drugom programu Ra-
dio-televizije Vojvodine. Emisija »Izravno« - razgovor na aktualne teme
emitira se nedjeljom u 16 sati a emisija iz kulture »Svjetonik« nedjeljom
od 16,30 sati.

Polusatna emisija na hrvatskom jeziku emitira se subotom s početkom u
21 sat na Radio Novom Sadu.

GLAS HRVATA

Radijska emisija »Glas Hrvata« u produkciji HKUD »Vladimir Nazor« iz Sta-
nišića emitira se na valovima Radio Sombora nedjeljom od 17 do 19 sati.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku »Zvuci bačke ravnice« emitira se četvrt-
kom u 18 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Emisija o životu Hrvata izvan domovine pod nazivom »Glas domovine«,
emitira se na HRT1 ponedjeljkom od 13,05 sati.

PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU RADIO SUBOTICE

SHEMA ZA RADNE DANE:

18,00 - 19,00

Najava programa • Večernji dnevnik • Anemov
prilog »Bolja Srbija« • Agencijske vijesti iz RH •
Kronologija - Dogodilo se na današnji dan • Jezični
savjetnik »Govorimo hrvatski«

19,00 - 19,30

• Poetski predah • 'Populane melodije' - zabavna
glazba (ponedjeljkom) • 'Na valovima hrvatske glaz-
bene tradicije' - narodna glazba (utorkom) • 'Veliki
majstori glazbe' - ozbiljna glazba (srijedom) • 'Rock
vremeplov' (četvrtkom) • 'Minute za jazz' (petkom)

19,30 - 20,00

• 'Europski magazin' - magazin Radija Deutsche
Welle (ponedjeljkom) • 'Kulturna povijest' (utorkom)
• 'Znanjem do zdravlja' (srijedom) • 'Razmišljanje
dopušteno' (četvrtkom) • 'Tjedni vodič' (petkom)

20,00 - 20,30

• »U pauzi o poslu« (ponedjeljkom) • 'Aktuali-
je' (utorkom) • »Otvoreni studio« (srijedom) • »Kul-
tur café« - magazin iz kulture Radija Deutsche
Welle (četvrtkom) • »Vodič za moderna vremena«
- emisija Hrvatskoga radija (petkom)

20,30 - 21,00

• Narodna glazba • Blic vijesti i
odjava programa

SHEMA ZA DANE VIKENDA:

Subota

• 18,00 Najava programa, Vijesti dana, zabavna glazba
• 18,15 'Vojvodanski tjedan'
• 18,30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
• 19,00 'Vjerska emisija', duhovna glazba
• 20,00 Divni novi svijet
• 20,55 Odjava programa

Nedjelja

• 18,00 Najava programa, Vijesti dana
• 18,10 Nedjeljni mozaik (kronologija, zanimljivosti,
zabavna glazba)
• 18,30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
• 19,30 'Putnici kroz vrijeme' emisija za djecu
Hrvatskoga radija
• 20,00 'Hrvatima izvan domovine' - emisija Pitomog
radija iz Pitomače (RH)
20,55 Odjava programa

104,4 Mhz

Druženje uz boće

Unatoč prohladnoj večeri, prošloga petka igralo se na terenima SC »Peštan«

Zahvaljujući agilnosti nekolicine entuzijasta, ponajprije *Franje Olmana*, boćanje je zaživjelo u Subotici i sada već egzistira kao ravnopravan sport koji ima svoje regularno ligaško natjecanje.

U želji obilježavanja uspješno okončane prvenstvene sezone, vodstvo Boćarskog kluba Spartak organiziralo je završnu svečanost na terenima SC »Peštan« na Makovoj sedmici, uz odigravanje revijalnih prijateljskih susreta i kasnije druženje uz zajedničku večeru. Hrvatska riječ od samih početaka razvoja ovoga sporta na našim prostorima promovira boćanje, pa je i ovoga puta bila na licu mjesta, zabilježivši nekoliko izjava i fotografija.

PREDSTAVNICE MORNARA

Ekipa Mornari, za koju nastupaju: *Vicko Marko, Ana Zolotić i Zdenka Marko Sudarević*, završila je natje-

canje u Općinskoj boćarskoj ligi Subotice na 6. mjestu s 23 osvojena boda iz 11. odigranih susreta. Kako je ženski dio prve postave ove ekipe doživio proteklu sezonu, upitali smo prvo Anu:

»Možemo biti zadovoljni nastupom u Općinskoj ligi, kao i ostvarenim rezultatom, s obzirom kako u našoj ekipi, za razliku od drugih, igra samo jedan muški član. Zdenka i ja se trudimo igrati najbolje što možemo, a mjesto u sredini tablice u ovoj debitantskoj natjecateljskoj sezoni predstavlja solidan uspjeh. Drago mi je što je organizirana ova lijepa svečanost, uz druženje na terenu i na zajedničkoj večeri«, ukratko je rezimirala svoje dojmove Ana Zolotić, vrativši se natrag na teren. Dok je čekala svoj red za bacanje boća, zamolili smo i Zdenku Marko Sudarević za kraću izjavu:

»Za razliku od prvenstvenih ogleda, ovoga puta se natječemo jedna protiv druge, jer je izbornik dviju ženskih ekipa

Zdenka Marko Sudarević i Ana Zolotić

želio malo promiješati sastave. Pa sada Ana i ja igramo prvi puta jedna protiv druge«, tu je Zdenka naglo prekinula izjavu, jer je morala nastaviti s igrom. Ali poslije odigranih susreta nadopunila je svoje izlaganje s kompletnim komentarom svih odigranih susreta na ovom prijateljskom druženju:

»U duelu ženskih ekipa A, za koju su igrale Ana Zolotić, *Dara Dobrotić i Ilonka Doroslovački*, i B ekipe u sastavu - *Ksenija Marton, Gordana Petana i moja*

malenkost, na koncu smo mi slavile doslovno za nekoliko milimetara u finalnom raspucavanju, jer je rezultat nakon igre bio neodlučen 9:9. Potom je uslijedio revijalni susret muško-ženskih ekipa, gdje smo Ana i ja ponovno igrale skupa i svladale protivnike iz muške momčadi sa 7:3. To je bio odličan povod za komentare na zajedničkoj večeri koja je, uz glazbu, uslijedila nakon završetka svih prijateljskih susreta i potrajala dugo u noć«, izvijestila nas je Zdenka Marko Sudarević.

Prijateljstvo protivnika - na svečanosti na kraju sezone

Kruno Ivoković

Izabran sam u reprezentativnu momčad lige nakon dobrih igara za momčad Effecte za koju sam odigrao sve prvenstvene susreta. Boćanjem se bavim tek godinu dana, a omiljena disciplina mi je valjanje.

IVAN MANDIĆ, DOPREDSJEDNIK I ŠAHIST ŠK HAŠK ZRINJSKI

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Najviše volim zaigrati španjolsku partiju

Pozicione situacije mi najviše odgovaraju

Organizacijska uloga

Pokraj aktivnog igranja, Ivan Mandić obnaša i dopredsjedničke dužnosti u klubu pomažući u organizaciji putovanja na gostujuće prvenstvene susrete.

i Starog Žednika uspjeli ostati neporaženi», otkrio nam je Ivan Mandić i dodao:

POZICIONI IGRAČ

»Svojim poimanjem šahovske igre mislim da pripadam kategoriji pozicionih igrača, a najviše volim igrati tzv. španjolsku partiju i kada sam bijeli uvijek otvaram s E4, dok s crnim figurama najčešće igram francusku obranu. Volim analizirati partije vrsnih velemajstora, jer sam prije svega ljubitelj šaha, pa sam u posljednje vrijeme bio šahovski zaokupiran partijama novog svjetskog prvaka, mladog Norvežanina *Magnusa Karlsena*«.

PRIPREME ZA SLJEDEĆU SEZONU

Pauzu između dvije natjecateljske sezone u Međuopćinskoj ligi šahisti HAŠK Zrinjskog koriste za nastavak igranja i treniranja, a trenutačno sudjeluju na turniru za dobivanje II. jakosne igračke kategorije.

»Jednom tjedno se okupljamo u podrumskim prostorijama DSHV-a, koji nam ih je ustupio na korištenje, i igramo po nekoliko međusobnih partija. U tijeku je turnir tzv. II. kategorije i vjerujem kako će po njegovom okončanju nekoćina naših igrača, uključujući i mene, dobiti višu jakosnu igračku kategoriju. Što se tiče sljedeće prvenstvene sezone siguran sam kako ćemo napraviti još bolji rezultat«, zaključio je šahovski raport dopredsjednik i igrač ŠK HAŠK Zrinjski Ivan Mandić.

I za šahista HAŠK Zrinjskog je završena natjecateljska sezona u Međuopćinskoj ligi Subotice, i nakon nešto slabijih početnih rezultata, u posljednjim prvenstvenim kolima nije bilo poraza.

Kako na aktualni šahovski trenutak kluba za kojeg nastupa, ali i obavlja organizacijske dužnosti, gleda dopredsjednik i igrač *Ivan Mandić*, zapitali smo u kraćem razgovoru za naš tjednik

»Na poziv sadašnjeg predsjednika kluba *Marinka Mikovića* prihvatio sam postati članom tada novoformiranog šahovskog kluba HAŠK Zrinjski, jer sam još sredinom devedesetih godina prošloga stoljeća igrao za ŠK Tavankut i imao određenog natjecateljskog iskustva. Šah sam zavolio još u najranijoj mladosti, jedno vrijeme se natjecao, i evo nakon gotovo dvadeset godina igračke pauze ponov-

no ga zaigrao, ali se aktivno uključio i u organizaciju rada našeg kluba«, pojasnio je svoju šahovsku aktivnost dopredsjednik i igrač ŠK HAŠK Zrinjski Ivan Mandić

NATJECATELJSKI ŠAH

Po formiranju šahovske sekcije u sklopu sportskog društva HAŠK Zrinjski prvi njeni članovi su isprva igrali neformalne međusobne susrete, potom počeli s ozbiljnijim treninzima, što je u konačnici rezultiralo registriranjem kluba i sudjelovanjem u natjecanju Međuopćinske lige na teritoriju Subotice. Na pitanje kako je bilo igrati pravu prvenstvenu partiju, Ivan iskreno odgovara:

»Bilo je malo treme, jer je posve drugačije igrati prijateljski međusobni susret u odnosu na službeni natjecateljsku partiju. Dobro se sjećam našeg prvog prvenstvenog susreta u

Adi, u kojem smo poraženi, ali smo 'probili led' i potom mnogo lakše nastavili natjecanje u Međuopćinskoj ligi Subotice za 2013. godinu«.

DUEL PROTIV SPARTAKA II

Svaki prvenstveni susret ima svoju draž, ali uvijek poneki duel ima dodatnu natjecateljsku težinu i ostaje posebno ubilježan u pamćenju. Za našeg sugovornika je to bio meč protiv druge momčadi Spartaka.

»Susret protiv Spartaka II ću dugo pamtit, jer sam u tom meču vodio tešku borbu s mladim natjecateljem renomiranog subotičkog šah kluba *Spartak Dominikom Husztom* i, na koncu, uspio izboriti remi, a naša momčad je uspjela ostvariti prvu prvenstvenu pobjedu. Mislim da nam je taj susret ulio još dodatnog samopouzdanja, jer smo u sljedećim kolima protiv Gunaroša

POGLED S TRIBINE

Kovač i Kovačić

Zbog lošeg vremena i obilnih padalina 17. kolo 1. HNL ostalo je nekompletno za dva neodigrana susreta (Istra 1961 – Dinamo, Lokomotiva – Rijeka), pa ćemo »pogled« ponovno vratiti u smjeru ipak golemog uspjeha hrvatske nogometne reprezentacije u baražu protiv Islanda i plasmana na Svjetsko prvenstvo u Brazilu 2014. godine. Uz određenu vremensku distancu od dva tjedna, sada mnogo mirnije i relaksiranije glave, red je spomenuti, još jednom, dvije osobe koje su obilježile zagrebački uzvrat, prijesudan za potvrdu konačnog plasmana.

Niko Kovač, nekadašnji legendarni kapetan vatrenih s njihovog posljednjeg SP-a u Njemačkoj 2006. godine, uskočio je kao vršitelj dužnosti i u nepunih mjesec dana, bez ijednog odigranog prijateljskog susreta, uspio ukomponirati momčad spremnu 'zaboraviti' traumatične kvalifikacijske epizode protiv Škotske i Belgije. Istina, nije previše mijenjao igračku okosnicu, ali je promijenio odnos prema igri i, vjerujemo, za dulje vrijeme izbrisao virus gubitničkog mentaliteta. Također, ukazujući na osobni primjer načina na koji je igrao i borio se za »najdraži dres«, bespogovorno je to tražio od svih svojih izabranika u Reykjaviku i Zagrebu. I dobio što je htio. Golovima Mandžukića i Srne, ali i angažiranom igrom cijele momčadi, osobito nakon nesmotrenog isključenja strijelca prvog zgoditka.

Dobio je, nakon ovih baražnih susreta, još jedno ime bez kojeg više neće moći sastaviti najbolju jedanaesticu. Mladi veznjak Intera, nekadašnji Dinamov vunderkind, Mateo Kovačić odigrao je na Maksimiru jednu od najboljih partija u svojoj dosadašnjoj karijeri, osobito kada je preuzeo »rupu« igrača manje, nastalu izlaskom Mandžukića. Fantastičnim prodorom s polovice terena, zaobišao je gotovo cijelu obranu Islanda i dodao kapetanu Srni za njegov odlučujući pogodak. Povrh ove zlata vrijedne asistencije, tijekom cijelog drugog dijela je razgrađivao protivničku igru i skupa s Lukom Modrićem povezivao hrvatske redove u svim formacijskim segmentima igre.

Kovač je »iskovao« Kovačića, na radost svih nas.

D. P.

NOGOMET

Kiks Hajduka

Odigraši neodlučeno (1-1) protiv Osijeka na Poljudu, nogometaši Hajduka su izgubili dva planirana boda za držanje priključka za vodećim Dinamom.

Ostali rezultati 17. kola 1. HNL: Slaven – Zadar 1:1, Hrv. dragovoljac – Split 2:2, Istra 1961 – Dinamo (odgođeno), Lokomotiva – Rijeka (odgođeno).

KOŠARKA

Cibona bolja od Zadra

Uvjerljivom pobjedom protiv Zadra (91-74) u 9. kolu regionalne ABA lige, Cibona je potvrdila kako se pod vodstvom novog trenera Rimca vraća u bolju rezultatsku formu. Nakon produžetaka Cedevita je slavila na gostovanju kod Union Olimpije (71-69). Novim pobjedama hrvatski predstavnici su izbili na treće (Cedevita 16 bodova), odnosno četvrto (Cibona 15 bodova) mjesto ligaške tablice, dok se Zadar nalazi na 11. mjestu s 12 bodova.

NAGRADA FRANJO BUČAR

Zaslužna priznanja

Najviša državna nagrada za iznimna postignuća i doprinos od osobite važnosti za razvoj sporta u Hrvatskoj, ustanovljena po ocu hrvatskog olimpizma, »Franjo Bučar« za životno djelo pripala je Jozi Alebiću, Erni Hawelka – Rađenović i Frediju Krameru, dok je 12 ravnopravnih godišnjih nagrada otišlo u ruke: Đurđice Bjedov – Gabrilo, Nikši Dobudu, Ivanu Drvišu, Josipu Glasnoviću, Janku Golešu, Davorinu klobučaru, Arnu Longinu, Zdravku Maliću, Roku Mikelinu Opari, Mariju Možniku, Sandru Suknu i Hrvatskom veslačkom savezu.

NAMA JE DOVOLJNO

DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće
- Subotica, Karađorđev put 2,
- Telefon (danonoćno):
(024) 55-44-33

Raspored sprovoda i umrlice na
Internetu: www.funero.co.rs
e-mail: funero@funero.co.rs

Kod smrti umirovljenika umanjujemo račun
za iznos posmrtno pomoći koju daje PIO.

Primila bih na dvorbu, spremanje ili druge kućne poslove. Tel.: 065/531-99-28.

Iznajmljivanje čokoladne fontane za rođendane, vjenčanja i razne druge prigode. Tel.: 069/524-7860.

Prodajem kozje mlijeko i sireve u Subotici. Tel.: 064 2380088.

Prodajem vijetnamske svinje i švicarske patuljaste koze. Tel.: 064 2380088.

Nudim uslužno kuhanje domaćeg sapuna, sirovina osigurana. 50 posto gotovog sapuna nudim osobi koja poznaje tehnologiju. Tel.: 069 2887213.

Prodajem stan u Zagrebu – Gajnice, 52,80m² + ostava u podrumu. Stan ima 2 sobe, kuhinju, kupao-
nu, wc, predsoblje, terasu. Neposredna blizina vrtića, škole, ambulante, tržnice i ostalih sadržaja. Tel.: 064-3690680.

Izrađujem po narudžbi ručno šivene tradicionalne ženske bunjevačke, šokačke, mađarske i bizovačke papuče. Tel.: 064 0543720.

Povoljno dekoriranje dvorana za vjenčanja i rođen-
dane, izrada perlica za zvanice, poklon korpe i deko-
rativno pakiranje darova. Tel.: 064 0543720.

Prodajem ulični dio obiteljske kuće. U jednom dije-

lu potrebna adaptacija. Postoji struja, voda, kanaliza-
cija, kablovska. U najljepšem je dijelu Kertvaroša.
Cijena 40.000 eura. Tel.: 024 572-875, 063 8838747,
069 0094246.

Prodajem salaš i 2 jutra zemlje kod željezničke sta-
nice Ljutovo, Mažuranićeva 21. Tel.: 061 2358099.

Prodajem brašno TIP 500, TIP 400 meko i oštro od
1, 5, 25 kg. Tel.: 024562-415 ili 064 2779948.

Mijenjam 2 jutra zemlje i salaš u Ljutovu za garso-
njeru u Subotici. Tel.: 061 2358099.

Prodajem brašno T-500 krušno, T- 400, čisto i T-
400 oštro. Po narudžbi pečem domaći kruh. Tel.: 024
562-415 ili 064 2779948.

Prodajem bojler 10 litara, aspirator i električnu bici-
klu malu. Tel.: 024 562-415 ili 064 2779948.

Prodajem kuću-vikendicu na obali jezera Palić. Tel.:
062 8687964.

Prodajem kuću u Gornjem Tavankutu, 120 m²,
sendvič zid, etažno grijanje s okućnicom, Tel.: 061
1478823.

Prodajem noviju kuću iza Dudove šume, trosobnu s
dvorištem, dodatnim prostorijama i garažom. Cijena
po dogovoru. Tel.: 064 2525946

Prodajem zemlju 5,62 ha od 2 parcele (cca 10
jutara), Šupljak (ko Palić), 3 km iza stare škole,
produžetak senčanske ljetnje ceste, uz kanal. Cijena:
63.000 eura. Tel.: 061 2724822 i 063 1648043.

Izdajem opremljen stan veličine 25 m četvornih sa
zasebnim ulazom. Ulica Branka Pešića 41, Zemun.
Dogovor na broj telefona 011 3077036 ili 011
2104257.

Povoljno prodajem manje skladište, podrum i
tavanski prostor. Veliko dvorište pogodno za parkira-
nje kombija, kamiona i za auto plac, kod autobusnog
kolodvora u Subotici. Tel.: 064 9640745.

Odmor u Vrbovskoj, otok Hvar, povoljno. Tel.: 063
7139337.

Prodajem 3 motike placa (2 km udaljen) iza
Crvenog sela, blizu somborske ceste (10.000 eura)
Tel.: 024 532570.

Prodajem starinsku spavaću sobu »čistu sobu«,
stol, stolice, razna bunjevačka ruha: sefire, sukna,
pregače, marame, ponjave, čaršave, muške čakšire,
čizme (br. 43) i sl. Tel.: 024 528682.

Prodajem traktorsku prskalicu RAV 440 eura, zob,
starinska klupa, dolaf, ormani. Tel.: 024 532570.

Prodajem dvorišni stan 43 m² u Petrovaradinu. Tel.:
060 5450440.

Prodajem štrikači stroj stolni »Empisal«, skoro nov.
Tel.: 5742-136 Odžaci.

Povoljno izdajem manje skladište, podrum i tavan-
ski prostor, veliko dvorište pogodno za parkiranje
kombija, kamiona i za auto-plac, kod autobusnog
kolodvora u subotici. Tel.: 064 9640745.

Hrvatska likovna udruga
»CroArt« prodaje umjetničke
slike, djela članova udruge.
Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

Besplatni mali oglasi uz kupon iz »Hrvatske riječi« VAŽI DO 9.12.2013.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika,
I dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih
oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve ono
što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darova-
ti. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa
je priloženi kupon kojega objavljujemo u
svakom broju »Hrvatske riječi«.
Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više
od 30 riječi.

Uredništvo

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
»Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Vesna Prčić (predsjednica)
Ivan Gregurić, Mato Groznica,
Slavica Mamužić, Zvonko Sarić,
Josip Stantić, Thomas Šujić,
Vesna Zelenika, Tomislav Žigmanov

DIREKTOR

Ivan Karan
e-mail: hrdirektor@tippnet.rs

ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulčić

POMOĆNIK I ZAMJENIK

ODGOVORNE UREDNICE:
Zvonko Sarić

REDAKCIJA:

Davor Bašić Palković (kultura i urednik Kužiša)
Slavica Mamužić (novinarka)
Dražen Prčić (sport i zabava)
Željka Vukov (društvo)
Zlata Vasiljević (dopisništvo Sombor)

ŠEF DOPISNIŠTAVA I KOREKTOR:

Mirko Kopunović

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (tehnički prijelom)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Dražen Prčić

ADMINISTRACIJA:

Zdenka Sudarević
Ljubica Vuković-Lamić
Branimir Kuntić

TELEFON: ++381 24/55-33-55

++381 24/55-15-78

++381 24/53-51-55

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatskarijec@tippnet.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: »Rotografika« doo Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Каталогизacija
у публикацији Библиотека
Матице српске, Нови Сад
32+659.3(497.113=163.42)

ČESTITAMO

Beba rijetkog imena

Jašo i *Dajana Beneš* dobili su jesenas prvo dijete! Rodio im se sinčić *Darijan*, s 4 kilograma težine i 51 centimetrom duljine. Slatka beba na svijet je došla s odličnom frizuricom i predivnim plavim očima. Ponosni roditelji Jašo ('75) i Dajana ('81) radosno dočekuju reportere Hrvatske riječi u svom toplom domu, otvaraju srce i prisjećaju se svega što je prethodilo tom radosnom događaju:

»Trudnoća je prošla dobro, kraj je bio malo teži i porođaj, termini su preneseni, no uz intervenciju dr. Mrđanova sve je

na koncu proteklo u redu. Kada sam vidjela bebu i dobila je u naručje, potekle su mi suze sreće, bio je to najljepši i najdraži moment. Ipak, zbog žutice je *Darijan* morao ostati u inkubatoru«, govori Dajana.

Već nekoliko sati nakon poroda, i otac je bio u prigodi vidjeti sina, nasljednika loze:

»To je neopisiv osjećaj, jako lijep! Imali smo žestoko slavlje u Tavankutu u kafiću Jugoslavija, uz društvo, kulturno smo proslavili. Zapravo se sedam dana slavilo, dok su beba i majka još bili zadržani u bolnici«, otkriva Jašo.

Što se imena tiče, dogovorno su ga odabrali, Dajana je pretraživala hrvatska imena, a željela je da bude neobično. Kada je naletjela na *Darijana*, oboma im se svidjelo.

Jašo je inače taksist, njegov je posao velika borba. Potreban je i kući i na poslu, ali mu trud i rad ne padaju teško. Kaže kako im je bilo potrebno puno upornosti da bi se beba začela, a nisu željeli umjetno začecje. Nekoliko su godina čekali dok im se najveća želja nije ostvarila. Dajana također ima što reći našim mlađim čitateljima:

»Mladima bih poručila da ne čekaju na tridesetu godinu, neka rađaju ranije, nama se dogodilo da su protekle 3-4 godine od naše želje do rođenja. Jako je lijepo dobiti bebu, ali je i naporno. Naš je *Darijan* noću hiperaktivan, trebalo mi je mjesec dana da s njime uhvatim ritam«, kaže majka.

Ovaj par dodaje i kako njih dvoje žele sami skrbiti za bebu, Dajanini roditelji recimo dolaze jednom tjedno, ali zapravo ovaj par želi samostalno podizati svoje dijete, vlastitim snagama.

Nikola Perušić

IZ IVKOVIĆ ŠORA

Priokrenit kožuv

Faljen Isus čeljadi moja, av ne da mi dosta ovi promina, moro sam lipo pobić od televizije i radijona, ovi su se već ojili oko usta od divana kako je bilo i kako će nam bit zdravo lipo sad kako smo prominili varoškog gazdu. Aaa nećete bome više Branišu natantat i navući mu ronjđavo ruvo, a ubidit ga da mu dobro stoji, nema više da ću ja nasist na take lipe pripovitke. Bome kadgod je od isti čeljadi išo drugačiji divan, nudili se tute i niki sendviči, pa se vijalo svit u nevolju i iz države, ta idite molim vas da se odjedared tako prominijo kožuv pa me sad tako zdravo volidu da bi me još i izljubit tili, ta idte tamo mal vam nisam kazo, niste mi volili ni pritke još za vrime Marije Tereske, pa ondak onog što su namitnili da budne ban, a kečili ga nogom u tur u srid Sabora. Ta po tim se vidi da nije bijo čovik, mene kad bi kogod tako kečijo radila bi brica, a on se polunjo kugod moj šarov kad uvati pile i nikom ništa. Bojim se da i ovi neće bit bolji, samo ćedu se nadvikivat, vuć dobre novce i namišćat jedan drugim koji kaka dobra mista rodbini, švalerkama i ko zna kime, a moja ćer će i dalje bit brez posla i snjom još na iljade nji, a dice bi jel vlada bila kuga, ta vlada da, pa nemadu dica na čeg rađat, jopet bi tribalo uvest post na svetog Roku samo sad vlada drukčija kuga. Joj taki sam bisan da ću morat maknit dupli špricer, »ta ded ti curo donesi oma dva da se ne šetaš dvared, skupe su noge a gazda ti cigumo ni cocijalno ne plaća«. Kaže meni Bolto što je baš stigo u mianu: »Av Braniša ti si se smrkniyo kugod

snig prid svetu Katu, jesul i tebe zivkali na telefon zbog ovi promina u varoškoj kući?« Ta nemoj me još i ti mordavit, dosta je meni moje nevolje, kazali mi prid dućanom da sad moradem nabavit drukčiju značku na kapu, kako očin drukčiju, ta sad moram četri značke nakolenčit na šepicu, pa nek bira kome se koja sviđa, a da vam budem iskren meni se sve u đuture to meće u jedan džak, a tako će se i složiti kugod rogovi u džaku, no živi bili pa vidili. »Ta šta imadeš vidit kog andraka, ta to se moglo znat, pa Braniša moj nisi vidijo oma ove naše najjače ljude u selu, mislim s novci, oni su ti još prija koji misec privrnili kožuv i očli iz naše partije u onu drugu, da budu bliže vatri!« Dobro i kažeš Bolto, baš sam bijo glupav, ta kazli mi to za nj, a ja još ne virujem, eto mi sad, al ti Bolto da nisi kazo da sam glupav jel ću te tako plenit daš pitat ko je utrnijo lampáš, a jedno nedlju dana ćeš sam sebi kajst Faljnis, al pak jevo ti si moj pajdaš pa ti opraštam taj gri, zato ti znadeš reda pa zovi jedan dupli špricer, ja više nemam novaca.« Bolto će unezvireno, nise snašo, brzo sam ga trgo. »Av vraže jedan matori, al si me sad privrnijo ko kožuv, za čas si se doko-po špricera.« Opet me rasrdijo redovno: »To da mi nisi više spominjo kožuv, dosta mi je od ti sad vaki sad naki, jel oma ćeš platit kaznu. Mudrovanju nikad kraja, neg idem ja lipo na moj salaš u Ivković šor jel će još i njeg kogod prikrstit. Zbogom do drukput. Vaš Braniša Ivković iz Ivković šora.

29. studenoga 2013.

Kila od devedest deka

Bać Iva baš ima nikako oko što svašta vidi, pa samo imade jida. Tako i vi dana. Kum Tuna se raduje što ulje košta pet odsto manje, pa kupijo dvajst boca, a on oma sto zafiljivat, pa vidi da na boce lipo piše 900 ml, nema više 1 l. Tako niki dan i njegova donela 10 kila šećera, kaže kila jeftinija 5 dinara neg kod nji u dućanu. Veli noti 10 kila imaće razlike makar za veknu kruva i žvakaću. I tude on sto tražit ništa po kese, kad no, nigdi u ćošu, jedva se vidi, piše 900 gr. »Vi dana ko da je unišlo u modu i skroz zaredalo to smanjivanje mire. Kadgoda se znalo, kila je imala sto deka, jel iljadu grama, litra deset deci, a danas je to malo drugače. A možda i ni, možda mi u škole nismo učili kako triba. E, kako se u zadnje vrime sve mire smanjivu, tako bi se i gazde mogle sitit da bi dosta bilo i da rabadžije radu svaki dan po šest sati, a da jim se nadnice makar malo poveću. Onda bi došlo sve na svoje, a ne radit sve više, a nadnice sve manje. Vako, do kraj će se u fabrika i spavat, da rabadžije ne moru samo derat cipele kad idu na posov i sa posla. Jel ako i nji počmu smanjivat za broj-dva, moglo bi bit više žuljeva, pa onda više bolovanja, pa ko zna šta još i bome, gazda bi tu mogo dosta izgubit, a znade se iz čijega bi se džepa to apcigovalo«, veli bać Iva njegove dok je istovarivo šećer iz cegera. Skuvo je i kafu, veli da je se malo umili, jel kad je je reko da je izgubila veknu i žvakaću, a ne zaradila, samo mu je odvratila da njoje skuva brez šećera. Oma je zapalijo i televiziju, ruka mu već sama najde puce. Taman u pravo vrime, u velike varoši nikaki još veći majalus, okupilo se i dosta svita. I to ne makarkakoga. »Milina ji gledat, sve lipši od lipšega, sve glavatiji od glavatijega, sve moj do mojega. Gle, izdaleka se vidi da sve pišku u gaće od dragosti, došo jim njev najveći rod u goste. I još jim kaže da su oni oduvik njegovi, da su svoji na svojemu i da će zauvik i ostat svoji i njegovi. Došli su na svit u tomu ataru, pa će tude zauvik i ostat i tude će i umrit, a divaniće se kako oni oće, pa će se tomu divanu i njeva dica učit u škole. Jedino se ne zna ko će jim bit učitelji. A kako vidim i to se znade, samo niko neće reć«, glasno izdane bać Iva. Oma se sitijo njegovoga virmoga pajte Stipana, pa se jako snuždijo. Mogo bi se zakunit i da je na majalusu u prvomu redu, blizu glavnoga gosta, vidijo i njegovu curu i da je i njezno dite bilo navučeno u starovircko ruvo. Eto, misli se, kad se kogod počme navlačit odmalena, taj će ostat navučen za cili život. »Ne znam, eto smo bili prvač kod Stipana u gostima, pa ne bi rekla da jim je cura tako štogoda naučila od njega i Đule. Prija bi rekla da se priokrenila u varoši, potli veliki škula. Ko zna šta je je ko ponudijo i kake je asne od svega voga imala. Stvarno ne znam kako je dada i mater možu bit jedno, a ona i njezno dite drugo?«, bida se njegova. »A, to ne bi zno rastolmačit ni moj pokojni dada. Ne bi mogo ni divanit od toga, svaj bi se zaputo u štodir jel kila ima devedest, jel sto deka«, mirno je odvrti bać Iva i otrne televiziju.

Piše: Ivan Andrašić

Woolf:

Melankolija je zvuk zimske noći.

Hugo:

Snovi stvaraju budućnost.

Tolstoj:

Savjest je naš najvjerniji i najbolji vodič.

Relja Bašić

Koje godine i gdje se rodio hrvatski glumac i redatelj Relja Bašić?

Gdje je stekao akademsku glumačku naobrazbu?

U kojoj kazališnoj kući je započeo glumačku karijeru?

Koje godine prelazi u status slobodnog umjetnika?

Kako se zove prva predstava koju je režirao?

Pod kojim nazivom je osnovao prvo hrvatsko putujuće kazalište?

U kojem filmu je ostvario debitantsku ulogu na velikom platnu?

Koju je antologijsku ulogu odigrao u filmu Tko pjeva zlo ne misli?

Koliko je filmskih uloga odigrao?

Rodio se 14. veljače 1930. godine u Zagrebu.
Na Akademiji dramskih umjetnosti u klasi Branke Gavalle.
U zagrebačkom HNK.
1968. godine.
Ljubaf.
Teatar u gostima (1974.).
Koncert Branke Belana.
Gospodina Fullira.
56 domaćih i 71 stranu.

Pita učiteljica malog Ivicu:

- Navedi mi jednu životinjsko-biljnu simbiozu.
- Sarma – odgovori mali đak.

Pecaju dva ribiča:

- Zašto stavljaš jabuku na udicu, a ne crva?
- Zato što je crv već u jabuci!

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаче"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1.000 dinara
☐ 1 godina = 2.000 dinara

INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 40 EURA
☐ 1 godina = 80 EURA

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

OGLAŠAVANJE ZAHTIJEVA VRIJEME I NOVAC

NE EKSPERIMENTIRAJTE!

RJEŠENJE JE

VOJVODANSKA
Svastara

www.svastara.rs

GLUMAČKA DRUŽINA

HISTRION

Tomislav Žigmanov

BUNJEVAČKI BLUES

SAGA O SVITU KOJI NESTAJE

dramatizacija i režija
Vlatko Dulić

scenografija
Ivan Balažević

glazba
Pere Ištvančić

kostimi
Elvira Ulip

lektor
Vlatko Dulić

producent i umjetnički voditelj
Zlatko Vitez

igraju

Nina Erak Svrtan

Vlatko Dulić

Ivana Boban Legati

Boris Svrtan

Vesna Tominac

Suzana Nikolić

Goran Grgurić

Dražen Kühn

Davor Svedružić

SOMBOR, NARODNO POZORIŠTE,
Velika scena
četvrtak, 5. XII. 2013. s početkom u 20,00 sati

SUBOTICA, NARODNO KAZALIŠTE,
Scena Jadran
petak, 6. XII. 2013. s početkom u 17,00 sati i 19,30 sati